

FİKİR SANAT VE EDEBİYATTA
TÖRE

**Aylık Fikir Sanat Edebiyat
Dergisi**

Yıl: 1 Sayı: 9-10

Ekim-Kasım 2012

ISSN:2146-7773

İmtiyaz Sahibi

ve

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ömer Faruk BEYCEOĞLU

Yayın Danışmanı

A. Yağmur TUNALI

Sanat Koordinatörü

H. Nurcan YAZICI

Ahmet ŞAFAK

Editör

İbrahim METİN

Halkla İlişkiler Koordinatörü

Mehmet Yıldırım YÜCE

Grafik - Tasarım

İsmail KANDEMİR

Düzeltilme

Firdes İŞİK - Hacer KUTAY

Büro

Merve TOSUNCUK

İlbilge Sıla YILDIRIM

İletişim

tore@toredergisi.com

www.toredergisi.com

İdare Yeri

Çetin Emeç Bulvarı 1314 Cadde 1315 Sokak

Can Apt. 7/3 A. Öveçler - ANKARA

Tlf: 0.312.472 70 10 - Faks: 0.312.472 70 11

Cep: 0.534.081 98 01

Baskı / Cilt

BERİKAN Elektronik Basım Yayım Reklam

Turizm San. ve Tic.Ltd.Şti.

Tlf: 0.312.232 6218

Fiyatı: 7 TL

İ Ç İ N D E K İ L E R

TÖRE'den

“Altaylar Bir Bozkurt Bekliyor - Prof. Dr. Sadettin GÖMEÇ“ / 03

Bayrak

Prof. Dr. Mehmet KAPLAN / 05

Gönül Ateşi

Emine İŞINSU / 07

Unuttuğumuz İnsanlar

Yavuz Bülent BAKILER / 08

Bayrak ve Bakan

İsa KOCAKAPLAN / 09

Şiir Treni

Mehmet DURMAZ / 13

Dağların Kızı RAŞA

Sevim YAKICI / 15

Yetim Nedim

Genç Osman GEÇER / 16

Şairin Defterinden

Dilaver CEBECİ / 19

Ermeni Hezeyanları

Aydil EROL / 20

Mahşere Dek / Mahşere Ait Dörtlükler

Mehmet Nuri PARMAKSIZ / 22

Yeni Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği

Dr. Sakin ÖNER / 24

Buram Buram Olayım

Köksal CENGİZ / 26

Gül Kokulu Mey

Leyla ARSAL / 27

Bir Tatar Aydınının Kaleminden Felaketimizin Sosyal Röntgeni

“İstanbul Mektupları”

Oğuzhan SAYGILI / 28

Kerbela Ağıtı

İlhan KURT / 32

Ötelerdeki Biz -1-

H. Mehmet ERTOY / 34

Kıbrıs Fedaîsi Yahut 80 Yıllık Çocuk Kalbi

Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT / 35

Çocuk

Üzeyir Lokman ÇAYCI / 37

Necip Fazıl ve Dersim Yalanı

Hilmi ÖZDEN / 38

Töre

Aşık Sefai / 43

Hacı Bayram Veli'nin Ruhaniyetini Kuşanan Şehir: ANKARA

M. Nihat MALKOÇ / 44

Ülkü ve Aşk
Mevlüt Uluğtekin YILMAZ / 46

Tasavvuf İçinde Bilgi ve Aşk
Emrah BEKCI / 48

Şehitler
İsmail KANDEMİR / 50

Türkiye'de Ermeni Sorunu -1 -
İlbilge Sıla YILDIRIM / 51

Sen Türkçemsin
Hüseyin HATIL / 55

Memedali ÇAVUŞ
Hasan KAYIHAN / 56

Dergâh
Talat ÜLKER / 60

Tükeniş
Canan MIZRAK / 61

Prometheus Ya Da Ete Kemiğe Büründüm İnsan Diye
Göründüm
Coşkun ÇOKYIĞIT / 62

Canda Sulh
âl-i rıza / 64

Desenler: Üzeyir ÇAYCI - Y. Kemal YOZGAT
Minyatür: Özcan ÖZCAN
Kapak Tasarım: İsmail KANDEMİR

ABONE ŞARTLARI

Abonelik için lütfen "http://www.toredergisi.com/abone-ol.html" adresindeki formu eksiksiz doldurunuz veya Adınızı, Soyadınızı, Adresinizi, Telefon Numaranızı ve e-mail adresinizi elektronik posta adresimize (tore@toredergisi.com) veya 0.534.081 98 01 nolu telefona bildiriniz.

Abonelik Bedeli:
Öğrenci: 60 TL / Yurtiçi: 75 TL /
Yurtdışı: 75 EURO (Ya da karşılığı Türk Lirası'dır.)
Kurum Aboneliği: 185 Türk Lirasıdır.

Abone bedelini;
Ömer Faruk BEYCEOĞLU adına açılmış bulunan;
6090548 nolu Posta Çeki hesabına,

Ziraat Bankası
TL IBAN: TR11-0001-0017-2743-4429-0550-01
USD IBAN: TR19-0001-0000-1343-4429-0550-03
Euro IBAN: TR89-0001-0000-1343-4429-0550-04

Türkiye İş Bankası
IBAN: TR42-0006-4000-0014-1960-0253-38

Garanti Bankası
IBAN: TR66-0006-2000-0010-0006-6965-05
hesaplarına yatırabilirsiniz.

TEMSİLCİLİKLER VE SATIŞ NOKTALARI

ADANA-Abdullah BEYCEOĞLU (0.544.608 51 97)
AFYON - Ercan KAYAYERLİ (0.506.300 48 27) SAĞLAM KİTABEVİ (0.536.871 32 65)
AMASYA - Sebahattin GÜNAYDIN (0545.809 92 87), DAMLA KIRTASIYE (0.532.741 8075)
ANKARA - AKÇAĞ YAYINEVİ (0.312.432 17 98),
GAZİ KİTABEVİ (0.312.223 77 73), MEFKURE SAHAF (0.312.430 10 80)
HASRET KİTABEVİ (0.312.311 70 62), TDV SİHHİYE (0.312.229 73 36).
AKDENİZ BÖLGE TEMSİLCİSİ - İsmail UÇAR (0.532.646 80 34)
ANTALYA - Hamdi KUTLUAY (0.532.377 11 95)
AYDIN Barış İRGAT (0.542.665 27 52)
BALIKESİR - Tarık İYİ (0.501.910 01 58) Muhammed ÖZSAYIN (0.534.923 53 10)
AR KİTABEVİ (0.266.243 89 62) AYTAŞI BÜFE (0.262.241 46 72)
BURSA - Sevim YAKICI (0.505.344 99 45)
ÇORUM - Mehmet ABAGA(0.505.397 35 42), Soner BUĞDAYLI(0.506.854 45 00)
ÇORUM/İSKİLİP - Ahmet PEKMEZCİ (0.541.846 35 09)
ERZURUM - Yunus Buğra YILMAZ (0.533.382 85 77)
ESKİŞEHİR - Mehmet Ali KALKAN (0.555.966 57 52),
GAZİANTEP - Oğuzhan SAYGILI (0.505.276 41 58)
İSTANBUL - Yağmur ŞENGÖK (0.534.846 57 22) Oğuzhan Murat ÖZTÜRK (0.505.388 46 27)
BİLGE OĞUZ YAYINLARI (0.212.527 33 65) KİTABEVİ (0.212.512 43 28),
İZMİR - Berat ASA (0.553.330 50 76)
KAYSERİ - KIVILCIM KİTABEVİ (0.352.222 74 12), KIVILCIM KİTABEVİ (0.352.231 40 66)
K.MARAŞ - Osman TOPAL (0.542.675 64 10)
KONYA - BUĞRA KİTABEVİ (0.332.351 05 15) VATAN KIRTASIYE
MANİSA - Şahin BOZKURT (0.505.808 01 04)
MERSİN - Abdullah DUMAN (0.532.232 05 17)
MERSİN/ERDEMLİ - Şamil Mehmet KORKMAZ (0.539.393 24 06)
MERSİN/SİLİFKE - Rıfat KARADUMAN (0.506.987 17 92)
ORDU - Ünsal ERKAN (0.532.466 53 61) DUYAR KIRTASIYE (0.452.223 40 29)
OSMANİYE - Mustafa Ş. ÖZDARENDELİ (0.505.625 56 53)
Bahadır KESKİN (0.505.625 55 50) Ahmet KIRIÇ (0.506.402 75 86)
RİZE - İlhan KURT (0.505.561 52 63)
SAKARYA - Dursun YELKEN (0.535.352 04 12)
SAMSUN - Ahmet GÜVEN (0.505.832 49 63)
SİVAS - Volkan Kitabevi (0.346.221 74 56) Gamze MUTLU (0.505.596 40 60)
TOKAT - Alparslan DEMİR (0.505.665 39 09)
TRABZON - H.Nurcan YAZICI (0.532.645 97 49), AKSAKAL KİTABEVİ
VAN - Celil BÜLBÜL (0.533.317 73 85)
YALOVA - Hacer KARAKAYA (0.555.608 03 18)
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ - Erhan SOLMAZ (0.507.237 86 13)
A.Ü. DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ - Nihat YILMAZ (0.507.309 77 66)
A.Ü. HUKUK FAKÜLTESİ - Samet KARPUZ 0.555.838 51 98
BURDUR M. AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ - Yrd. Doç. Dr. Şevkiye KAZAN
EGE ÜNİVERSİTESİ - Hasan Kağan YAYLA 0.505.378 04 04
ESKİŞEHİR OSMAN GAZİ ÜNİVERSİTESİ - Prof. Dr. Hilmi ÖZDEN
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ - Dr. Hüseyin YENİÇERİ 0.532.503 94 01 -
Ferhat VERGİ 0.507.755 12 69
İSTANBUL YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ Çağrı Aydın GÜRÜNLÜ 0.539.456 65 28
K.MARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ - Osman Mete KUTLU ((0.507.309 62 30)
KONYA SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Alparslan GÖRÜCÜ 0.506.889 23 73 Hatil İbrahim KOÇ
0.532.497 87 41
GAZİ ÜNİVERSİTESİ Tolga AKISKA 0.533.543 37 73
A.Ü. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ Tuğrul EROĞLU 0.554.352 92 59
ALMANYA - Fatih İLBAY (004915147036964) - BRAUNSCHWEİG Şafak AZERİ
0049(0)1752018531 - MANNHEİM Suna Emre GÜLEÇ 00496216685854 -
NEUSS Hasan KAYIHAN 00491634018049
AZERBAJCAN - Rebiyye ZERDABİ 00994 552 910 212
AVUSTURYA - Birol ÖZTÜRK (0043 660 48 28 200)
KKTC Emete GözügüzelciCIVAN (0.533.865 04 57

SUNUŞ

“ALTAYLAR BİR BOZKURT BEKLIYOR

Türkler 16. asırdan beri bir dağınıklık içindeler. Bu sıralarda çöküşe geçen Osmanlı Devleti'nin durumu bir yana, Azerbaycan ve İran'daki Safevilerin hali de pek iç açıcı olmadığı gibi, kuzeydeki Türk toprakları Ruslarca işgale uğramış, Çin imparatorluğu da bir mızrak gibi Türk yurtlarının kalbine saplanmıştı. Dolayısıyla güçlü devlet yapılarını yitiren Türkler o çağdan bu güne değin bir türlü başını kaldıramadı.

Bir aralık Anadolu'da Mustafa Kemal'in hamlesi, sonra rahmetli Elçibey'in girişimleriyle Türk Dünyasında “Turan Ülküsü” yeniden canlandı ise de, bu iki büyük şahsiyetin hayatlarının kısa sürmesi ve devletlerini tam toparlayıp, çevreleriyle ilgilenmeye başladıkları esnada vefatları Türkler için bir talihsizlikti. Bu yüzden bütün Türklük âlemini beraber hareket ettirebilecek iki büyük insandan mahrum kalmak, Türkleri esen rüzgârların önünde sürükler hale getirdi.

Hâlbuki Türkler dünyanın en stratejik yerlerine sahip olup; siyasi, ekonomik ve askeri bütün politikalarda müracaat edilmesi gereken bir unsurken, peşlerine düştükleri birtakım güçlü ülkelerin dümen suyunda, ne yaptıklarını bilmez bir vaziyettedir.

Bir zamanlar, cihanın en kudretli devletlerini kuran bu milletin insanları elbette böylesi sıradan bir hayata layık değiller. Yeniden o güzel günlerin gelmesi hayali ile kendisini avutuyor. Esasında Türk Dünyasının her yerindeki insanların ortak görüşü; şu veya bu şekilde Türklerin birleşmesi yolunda iken, maalesef halkın gönlünden geçen bu muhteşem duygular, siyasetçiler veya Türk ülkelerini yönetenler tarafından dillendirilmiyor. Dünya Türkleri büyük bir özlemle ortaya çıkacak güçlü bir önderi bekliyor. Tıpkı Altaylar, Tuva, Hakas, Doğu Türkistan'daki kardeşlerimizin bir gün batıdan gelecek bir Türk beyinin başkanlığında muazzam bir kurultay yapmayı özledikleri gibi.

Evet, bu söylediklerimiz bir gerçektir. Doğu Türkleri bir gün, Türklerin içinden büyük bir kişinin çıkacağına ve bu önderin bütün Türkleri Altay'a çağıracağına, burada eski Türk usulüne göre yapılacak toplantıda hakan seçileceğine dair inanışlarını hala yaşatmaktadır. Dolayısıyla Türkler arasındaki bu birlik duygusunu fiiliyata geçirecek liderin öne çıkıp, insiyatifi eline alarak, onun-bunun uşaklığını yapmanın fayda vermediğini yüce Türk milletine göstermesinin zamanı gelmiştir.

*İşte biz buna bağlı olarak diyoruz ki: **Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazandıkları yıllarda pek çoğu Türkiye'de yapılan Türk Devletleri ve Toplulukları Kurultaylarına benzer bir toplantının, tabii ki ilgili ülkelerin izni de alınarak, Altay Dağlarının eteğinde icra edilmesi gerekir.***

Bu kurultayın Türk devletleri ve toplulukları arasındaki manevi bağı güçlendireceği gibi, ileriye dönük ciddi adımların atılmasının da yolunu açacağını sanıyoruz. Her şeyden önemlisi üç-beş milyonluk halkların bile Türk'e kafa tuttuğu şu günlerde bile, binüçyüz yıldır özlenen Türk Birliğinin gerçekleşmesi hususunda ciddi bir girişim olacaktır.

Prof.Dr. Saadettin GÖMEÇ"

TÖRE'ye verdiğiniz değere teşekkür ediyoruz. Dergimizin yaygın dağıtımında olmaması sebebiyle abonelik müessesesinin önemini bir kere daha belirlemekte de fayda görüyor, daha güzel günlerde, tüm Türk yurtlarının azatlığını kutlamak dileğiyle selam ve saygılarımızı sunuyoruz..

Tanrı Türk'ü hep korumuştur. Bundan sonra da koruyacaktır, hiç şüphemiz yok. Yeter ki, Türk Türk'ü sevsin ve korusun.

BAYRAK

Prof. Dr. Mehmet KAPLAN

“Bayrak” şiiri, millî bir sembol olan bayrağı yücelten bir şiirdir. Burada bayrak “sen” diye, kendisine hitap edilen ve sevilen bir varlık olarak tasavvur olunmuştur. Şiirde bayrak (sen) ile sıkı münasebette bulunan başka bir varlık vardır, o da şâirin kendisidir (ben). Şiir bütünü ile şâir ile bayrak (ben ile sen) arasındaki derin bağlılık duygusunu ifade etmektedir.

Bu iki varlık arasındaki bağ, şiirin temel unsurlarını teşkil eden ses, hayâl, yapı ve mânâ tabakalarında kendisini gösteren çeşitli tezahürlere meydan vermektedir.

Umumiyetle mısra başlarında aralıklı olarak kullanılan “senin, sana, seni”, beşinci parçada arka arkaya tekrarlanan “senin” kelimeleri, sadece mânâ bakımından değil, ses bakımından da mühimdir. Kulak, aynı kelimelerin kısa aralıklarla veya arka arkaya tekrarlanmasından doğan sesi kuvvetle hissetmektedir.

Şiire hitabet tonunu veren, bayrağa “sen” diye hitap edilmesi ve sevgili bir varlığı temsil eden bu kelimenin sık sık tekrarlanmasıdır. Mısra başlarında “sen” kelimesinin ilk (s) sesine uyan “sabah, söyle” kelimeleri âdeta eski Türk şiirinde görülen mısra başı aliterasyonunu vücuda getirmektedir. “Sen” kelimesinin mısra başlarında tek başına duyulmasına karşılık, şiirin ikinci mühim unsurunu teşkil eden “ben”, mısra sonlarında çekimli fiillerin sonunda veya mülkiyet eki olarak gözükmektedir: “Bayrağım, yazacağım, bozacağım, çiçeğim, doğdum, öleceğim, herşeyim, dikeyim”. Aralıklı olarak kullanılan bu kelimeler, tam veya yarım kafiye teşkil etmektedir.

Şiir boyunca, mısra sonlarında aralıklı olarak tekrarlanan bu benzer kelimelerin yanı sıra, kendi aralarında kafiye veya yarım kafiye teşkil eden başka kelimeler de vardır: Süsü, örtüsü, bakımyanın, kuşun, keder, ver, çıkar, yeter, götürdüğü gün, düşürdüğü gün, ısındık, sığındık v.b.

Bazı parçalarda , mısra içlerinde yanyana veya arka arkaya ses bakımından birbirine benzeyen kelimelerin tekrarı da şiirin musîkîsini arttırmaktadır:

Işık ışık, dalga dalga bayrağım,

*Gölgende bana da, bana da yer ver!
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar:*

Tarihim, şerefim, şiirim, herşeyim;

İşaret edilen örnekler gösteriyor ki, Arif Nihad Asya, şiirinde ahenge büyük ehemmiyet vermiştir. Bilhassa hitabet şiirlerinde, hatta nesir parçalarında, ses ve kelime tekrarlarına sık sık rastlanılır. Bunun sebebi bu nevi eserlerin kalabalık karşısında yüksek sesle okunmasıdır. Şiir ve hitabet sanatlarında dil musîkîsî mânâ kadar önemlidir.

İlerde de belirtileceği üzere “Bayrak“ şiirinde hür, serbest bir hava vardır. Bu serbestlik şiirin kafiye tarzına olduğu kadar, veznine de tesir etmiştir. Burada mısraların uzunlukları, sadece sayıları, klasik şiirde olduğu gibi aynı ölçüde değildir. Birinci parçanın mısralarında hece sayısı şöyledir: 13,17,11,19. Bunlardan üçüncü mısra 4 + 4 + 3 lü koşma veznine uyuyor. Dördüncü mısraı teşkil eden iki cümle 9 + 10 hecelidir. Diğer parçalarda da mısraların hece sayıları . değişiktir. Şiirde başarılı olarak kullanılan bu serbest vezin, bayrağın dalgalanmasına ve şâirin hareketli ruh haline uyuyor.

Şiire muhteva ve üslûp bakımından Bayrak’ın uyandırdığı hayâller ve çağrışımlar hâkimdir. Bayrak, şiir boyunca telkin ettiği duygu veya manâyı belirten değişik şeylere benzetilmiştir. Bayrak “mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü”, “kızkardeşimin gelinliği”, “barışın güvercini”, “savaşın kartalı”, “yüksek yerlerde açan çiçek”tir.

Bu hayâller tesadüfi değil, şiire hâkim olan “güzelleştirme” ve “yüceltme” duygularına bağlıdır. Şâir hayâllerini umumiyetle tabiattan almaktadır.

Bayrağın şâirde uyandırdığı hayâl ve çağrışımlardan doğan bu dağınık tabiat unsurları, şiirde tıpkı dil musîkîsî gibi, duyguyu kuvvetleniren bir fon teşkil etmektedir. Fakat bu unsurlar mânâ bakımından da mühim bir rol oynamakta, aslında sosyal bir sembol olan Bayrak ile kozmik âlem arasında bir münasebet kurmaktadır. Burada ay-yıldızlı Türk bayrağının bizzat kozmik bir mânâ taşımasının büyük ehemmiyeti vardır.

Türk bayrağının kızıl rengi ile ay ve yıldız, şâirin muhayyilesine derin surette tesir etmiştir.

Birinci mısradaki bayrak sadece “mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü”dür. Üçüncü parçanın son mısraında bayraktaki ay-yıldız dış âlemden ayrı, kendi kendine yeten bir dünya teşkil eder:

*Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar:
Yurda ay-yıldızın ışığı yeter:*

Burada bir sembolün esas konusundan koparak nasıl dış âlemin yerine geçen mutlak bir kıymet haline geldiğini görüyoruz. Yüceltme duygusu şâiri, tabiatı aşan bir mübalâğâya götürmüştür. Dördüncü parçada da Bayrak, dış âleme karşı, âdeta ona meydan okuyan ve insanı koruyan bir dünya teşkil eder:

*Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
Kızıllığında ısındık;
Dağlardan çöllere düşürdüğü gün
Gölgene sığındık.*

Açık dil ile bu mısraların mânâsı şudur:

İnsanlar sosyal inançları sayesinde her türlü cefaya katlanırlar. İman bizi dış âleme karşı korur. Bu, idealist bir hayat görüşünün ifadesidir. Bütün şiire bir destan havası, yiğitlik duygusu, meydan okuma hissi hâkimdir. İkinci parçada sosyal bir değeri kutsallaştırmanın insana verdiği yiğitlik ve meydan okuma duygusu ifade edilmiştir:

*Sana benim gözümle bakmıyanın
Mezarını kazacağım.
Seni selâmlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.*

Bu parçada, düşmanın üzerine atılmağa hazır bir ruh da hâkimdir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci, parçalarda “sığınma” duygusu ön plânda gelmektedir. Bayrak, vatanın, millî hâkimiyetin sembolüdür. İnsan ancak onun dalgalandığı yerde kendini emniyette hisseder.

Sonuncu parçada daha başka bir mânâ vardır. Şâir, bayrağı, nereye dikilmek isterse, oraya dikeceğini söyler. Burada “korunma” ve “sığrama” duygusunun yerini, bütün engellere meydan, okuma ve dünyaya hâkim olma arzusu almaktadır. Dördüncü parçada Türk tarihinin cihangirlikle ilgili cephesine kısaca işaret edilmiştir: Karlı dağlar ve çöller. Tarihin teferruatını silen destan, insanları bin bir

güçlkle karşılaştıran zaruretleri hiçe sayar. Bundan dolayı o, gerçeği değil, imanı ve özleyişi ifade eder. İmanın başlıca vasfı, kendi kendisi ile yetinerek, dışındaki gerçek ve zarureti hesaba katmamasıdır. İdealist felsefe ve destancı ruh dünyayı hiçe sayar. “Bayrak“ şiirine böyle bir ruh ve zihniyet hâkimdir..

Arif Nihad Asya’nın “Bayrak“ şiirinde görülen özellikler sadece bu şiirine mi hasır, yoksa diğer eserlerinde de var mıdır? Bunların dışında Asya’nın şiirleri daha ne gibi özellikler taşır?

Bu sorulara cevap vermek için, Arif Nihad Asya’nın iki şiir kitabını, “Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor“(1) ile “Dualar ve Aminler“i(2) kısaca gözden geçirmek istiyorum.

Bu iki kitabın isimleri bile Arif Nihad Asya’nın şiir dünyasının hâkim temlerini ifşa ediyor; Kahramanlık ve din duygusu.

Gerçekten bu iki kitabı karıştırdığımız zaman, bu iki anafikir veya duygunun çeşitli şekillerde ifade edildiğini görürüz.

“Bayrak“ şiirinin son. parçasından bahsederken belirttik ki, Arif Nihad Asya’nın milliyetçiliğinde Türk bayrağını her yere dikmek isteyen bir cihangirlik ideâli vardır. “ Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor“ kitabının birinci, bölümünde bu tem, Türk tarihi içinde ele alınmıştır.

Türk tarihinin hâkim vasıflarından biri, kahramanlık duygusu ile cihangirlik fikrinin ön plânda gelmesidir. Türklerin en eski destanlarından biri olan Oğuz Kağan Destanı’nda(3) bu iki duygu mitler ve sembollerle ortaya konulmuştur. Türkler îslâmiyetten sonra da bu temayüllerini, devam ettirmişlerdir.

Cihangirlik sadece imana değil, muayyen sosyal ve ekonomik şartlara dayanır. Türkler zamanla sahip oldukları maddî gücü kaybetmişler, bilhassa Türkiye dışı Türkler yabancı devletlere esir olmuşlardır. Türklerin bugün içinde buldukları sosyal ve ekonomik durum, cihangirlik idealini yeniden gerçekleştirmeğe müsait değildir. Fakat kahramanlık duygusu ve millî istiklâl fikri bugün de Türklerin en belirgin vasıflarını teşkil eder.

1) Arif Nihad Asya, *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor*, 3. Baskı, İstanbul 1967, Yağmur Yayınları: 30 Şiirler: i.

2) Arif Nihad Asya, *Dualar Ve Aminler*, İstanbul 1967, Yağmur Yayınları:31,Şiirler:5.

3) Oğuz Kağan Destanı, 1000 Temel Eser serisi, İstanbul 1970, 89s.

GÖNÜL ATEŞİ

•
Emine İŞINSU

İncecik bir delikanlıydı. Çobanlık yapar; koyun kuzu, taze çimenlerle kardeşlik ederdi. Kavalından bazı bir ağıt, bazı kahkahalar dökülür; esen rüzgâr, uçan kuşlar durup, susup.. onu dinleye gelirlerdi.

Köylüler severdi delikanlıyı; o severdi hepsini, ille de içlerinden birini.. süzme kara gözlü, topuğuna sarmaşan kara saçlı birini. Kız hoştu; tatlıydı... Çift badem sığmaz dar ağızlıydı. Bazen, hiç görmezden gelir delikanlıyı, bazen kuğu boynunu eğer, gülümserdi. Hani gidip oğlan, babasının önünde el bağlayıp, Tanrı'nın izni, Peygamberin kavli ile istese kızını, vermeye razı gelecek adam.

İllâvelâkin, delikanlının yüreğine kanar sular salan tasa başka. Bu tasa hepsine, köylülerine, süzme kara gözlü yâra, kavalına, hepsine üste gelir ola. Çünkü gönlünde bir açlık var ki.. gözlerine hayret, bağına susuzluk getire dura. Dağ, taş, billur pınar kaynamakta o suya, özlemlî... Dost çok, o, dosta özlemlî... Varılacak yol çeşitli... Ama hangisi?

Yolunu arayıp geziyordu ince delikanlı. Önüne varana, karşısına çıkana, sordu.. anlattı. Kimi omuz silkti; kimi dudak büktü. Kız yine hiç anlamazdan geldi.. Bu son ucu ölümlü dünyanın, bir anlamı mı olmak gerekmiş; o da neymiş?.. Nihayet bir ozan, bir erenden söz açtı:

-O, nur yüzlü bu dağın arkasındaki, üç yol kavşağında oturur; nefes verdiği hastalar iyileşir; elini sürdüğü kuru dallar, yeşerir olurmuş. Var git tasanı ona söyle. Düş yola, uğurun açık olsun.

Aşılacak dağ çetindi; delikanlının nefesi kesildi. Varılacak kavşak, keskininden taş doluydu, ayakları kan oldu; yine de delikanlı duya gelmedi; çünkü kafası binbir soru dolu, aç susuz gönlünde, bin bir umut kırışıp dururdu. En sonunda buldu dergâhı. Varıp Şeyhin huzuruna el bağladı. Ama suallerini sormadı; açlığını diyemedi nefessiz bekledi öyle.

İncecik delikanlı, dergâha kabul edildi. Görevi; her sabah namaz vakti su ısıtmak ve şeyh aptes alırken ellerine su dökmek.

Günler geçti; yıl, tamam olup erişti... Şeyh sormadı, delikanlı diyemedi. Bir gölge gibi gezinirdi dergâhta, dinlerdi... Derken, cevaplar zincirlemeğe başladı; gözlerindeki hayret siline konu; yanar yüreğine dem dem damlalar düşmeğe başladı.

Ve, yeşil bulutların gezindiği bir rüyanın sabahı, ezan okunurken uyanıverdi delikanlı. Mevsim kış ki, ne kış... Nefes donar sanırsın havada.

Sabah ezanı okunmakta! Vah ola, vah ola... Hemen fırlayıp, ateş yakıp, su ısıtacak zaman nerde? Delikanlı şeyhinin yaklaşan adım seslerini duydu, korktu titretti içini. Ne yapsın, nasıl söylesin, "Uyuya kalmışım" diye. Tanrısına sığındı. "Tanrım yardım et."

Doldurup ibriği buz gibi suyu ile, ta içinden gelen bir nefesle üfleyip ısıtmağa durdu. Sonra alıp leğeni, ibriği Şeyhi'nin yanına koştı:

-Bismillahirrahmanirrahim;

Kuyu suyu, ibriğin ağzından düştü şeyhin eline. Nur yüzlü bir an irkildi; sonra gülümsedi;

-A oğul, ben sana, suyu, kömür ateşinde ısıt dedim; gönül ateşinde değil.

Bak gördün mü, ellerim yandı!

O, incecik delikanlıydı. Ben, siz, onlar... Genç ve yaşlı.. Bilip bilmediklerimiz, gönüllerinde hangi soruların açlığını çekerler? Gözleri ne biçim bir hayretle açılmıştır dünyaya? Ne umarlar, ne söylerler?... El açıp aldıkları, dövünüp alamadıkları, ağlayıp istedikleri... Dövüşüp aldıkları yeter ola mı onlara?

O incecik delikanlıydı. Ben, siz, onlar... Türlü yaşta, türlü şekilde insanlar. Hangi ateşin peşindeyiz? Hiç durup da, düşünür olur muyuz?

UNUTTUĞUMUZ İNSANLAR

Yavuz Bülent BÂKİLER

Şimdi sizi düşünüyorum Kafkas Türkleri
Aldığım nefeste siz varsınız.
Perişan ve garip duygular içindeyim
Hâlimi anlarsınız.

Ben Hazar Denizi'nin doğusunda doğmuşum
Hazar Denizi'nin doğusunda öleceğim.
Hazar kıyılarından Kafkas dağlarına
Duyulmamış ağıtlar söyleyeceğim.

Bir kartal uçurdum Kafkas dağları üstüne
Gagasında bayrak taşıyan bir kuş
Size varamadan Kafkas Türkleri
Kartalım geldi ki vurulmuş...

Kartalla beraber ölemedim.
Yıllar yılı gülemedim.
Acılarınızı paylaşmak için ortasından
Tutup da bölemedim...

İşte o gün bu gündür Kafkas Türkleri,
Gayri bitmez tükenmez acılar içindeyim.
İşte o gün bu gündür sizinleyim.

Size yan gözle bakanların
Mezarı kazılmadı.
Kızıl cellâtlar elinde kaldınız nâcâr
Destanınız yazılmadı.

Ben, çilesi çekilmemiş bir Türkmen.
Ben her sabah ciğerine kurşun yiyen bir yetim.
Çaresizlikler içinde sizi düşünüyorum.
Ey esir insanlar diyarında, benim esir milletim.

Ve ey Kafkas Dağları ardında
Bayraksız memleketim.
Sapına kadar Müslüman, sapına kadar Türk diyar!
Dedemin gençliğinde at oynattığı topraklar..
Size yazılan şiirler erkekçe yazılmalı
Sizi candan sevmeyeni, istemeyeni
Kurşunlamalı...

BAYRAK VE BAKAN

İsa KOCAKAPLAN

*Bevvâl-i çeh-i zezemi lânetle anar halk
Sen Kâbe gibi kendini hürmetle benâm et
Ziya Paşa*

Haziran 2012’de Milli Eğitim Bakanının Arif Nihat Asya’nın Bayrak şiirine yasak koyduğunu öğrendik. Bu şiirin;

*“ Sana benim gözümlle bakmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selâmlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım ”*

mısraları ders kitaplarından çıkarıldı. Bu işlemin bakanın emri üzerine yapılması manidardır. Tâlim Terbiye Kurulu’ndan geçmiş bir şiir, daha sonra bu kurul hiçe sayılarak Bakan tarafından tırpanlanmış- tır. Bu, Bakan beyin ihtisasa verdiği önemi gösterir. Halbuki hakkında intihal suçlamaları da olsa, bildiğimize göre kendisi de bir bilim adamıdır. Her konuyu kendi uzmanına bırakması gerekir. Re’sen karar vermek demokrasilerde olmaz. Bilim ve sanat hayatında hiç olmaz.

İnsan zekâsı, duyguları, tecrübeleri geliştikçe soyut düşünce de gelişir. Felsefenin soyut kavramları barındıran bir dil istemesi ve bu dillerde en yüksek düzeye ulaşması böyle bir gerekliliğin sonucudur.

Sanat ürünleri de böyledir. Onları anlamak için soyutlama yapabilecek bir bilinç düzeyine ulaşmış olmak gereklidir. Aksi hâlde her kelimeyi, içinde bulunduğu kavram dizgesinden ayırarak, basit sözlük anlamıyla değerlendirir ve ona göre hüküm verirsiniz. Anlama düzeyi sadece somuta odaklanmış ve o düzeyde kalmış bir beyinden, soyutu anlamasını ve anlamlandırmasını beklemek de hayal olur.

Sanat eseri, bütün unsurları birbirini tamamlayan sağlam ve ahenkli bir yapıdır. Bu husus mimaride de, müzikte de, şiirde de, edebiyata da, heykelde de diğer sanat dallarında da böyledir. Eseri yaratan sanatkar, onun bitmiş hâlini önce hayalinde tasavvur eder. Daha sonra o mükemmel forma ulaşmak için elindeki imkân ve enstürmanları kullanır. Ve nihayet eserini ortaya çıkarır. Normal insanın yapamadığı ve anlayamadığı budur.

Mesela Süleymaniye Camii, Sinan’ın zihninde, cisme bürünmeden evvel de vardı. Önce planlarını çizdi, sonra esere vücut verdi. Bu eşsiz eser, böyle gün yüzüne çıktı. O, artık Sinan’ın eseridir. Sağlam ve ahenkli bir yapıdır. Yani bir sanat eseridir. Bu eseri beğenmezseniz, gezmeyebilirsiniz. İçine girdiğinizde sıkılabilirsiniz. O zaman içine girmezsiniz. Ama bunlar şahsi tasarruflardır. “Ben bu eserin minarelerinden kısa olanlarını beğenmiyorum, o zaman yıkalım.” diyemezsiniz. Derseniz, sanattan anlayanların size takacakları sığata hazır olmanız gerekir.

Ahmet Haşim, “Şiir Hakkında Ba’zı Mülâhazalar” isimli nefis makalesinde, şiirin malzemesi dil olduğu ve bu kelimeleri herkes kullandığı için, insanlar bu konuda kendilerinde konuşma ve karar verme yetkisi görürler; halbuki resim, müzik ve heykeltıraşlıkta böyle hareket edemezler. Çünkü kendileri fırça tutmayı, beste yapmayı, mermeri yontmayı bilmediklerinden bu sanatlara karşı daha hürmetkâr dururlar, anlamında cümleler kurduktan sonra şu hükmü verir:

“ ... nâehiller, kendi kullandıkları kelimelerden vücûda gelmiş gibi gördükleri şiiri alelâde lisan mahiyetinde telâkki ile, sırf bu zaviye-i rü'yetten bakarak, başkaca hazırlıklı olmaya hiç lüzum görmeksizin, onu küstahâne bir lâubalilikle muhakeme etmek hakkını kendinde bulurlar.”

Haşim'in bu makalesinde belirttiği tavrı her zaman ve devirde karşılaşılabılıriz. Şiir konusunda hiçbir hazırlığı olmamak bir tarafa, bir de Talim Terbiye Kurulu'nun “Seçilen metinler öğrencileri iyiye, güzele, doğruya yöneltmeli, iyi alışkanlıklar kazandırmalıdır” şeklindeki dayanak yapacakları hükmüne rastladılar mı, artık bu münekkit takımının karşısında hiçbir şiir ve sanatkâr tutunamaz. Hele bir de ellerinde icra yetkisi var ise vay hâlimize...

Aslında yukarıdaki dört mısrayı gerçek anlamında düşünseniz bile Bakanın dayanak yaptığı maddede kastedilen durum gerçekleşmez. Bu şiiri okuyan öğrenci bayrağa kendi gibi bakmayan insanları nasıl tespit edecektir? Haydi tespit etti diyelim bunların mezarlarını nasıl kazacaktır?

Bu şiiri okuyan çocuk, bayrağı selamlamadan uçan kuşları nasıl belirleyecektir. Haydi belirledi diyelim, bu kuşları nasıl takip edecek, yuvalarını nasıl bulacak ve onları nasıl bozacaktır? Her halde korkulan, bu şiiri okuyan çocukların bayrağa kendi gözleri ile bakmayabileceği ihtimaline karşı, her karşılaştıkları kişiyi öldürmeleri ve gördükleri bütün kuş yuvalarını bozmaları durumudur.

Anlaşılan Bakan Bey de her ihtimale karşı şiirin bu mısralarının mezarını kazmak ve Arif Nihat Asya'nın yuvasını bozmak yolunu seçmiştir. Bence bu mevziî ve eksik bir tavidir. Çocukları ders kitaplarındaki zararlı bilgilerden korumanın en kestirme yolu, okulları kapatmaktır. Bakanın önünde böyle bir örnek de vardır aslında. Vaktiyle Kültür Bakanlığı müsteşarlığı yapmış ve meslekten bir hocamız, bakanlık yayınları arasında işe yaramaz bazı kitapların da yayınlandığını görünce, yayın kurullarını ıslah etmek yerine, Bakanlığın kitap yayını durdurmuştu. En kestirme çare budur. Başınız ağrımaz.

Aslında bu tür davranışları, bilgisizliğin yanında anakronizm de yönlendirir. Her güzel sanat eseri ortaya konulduğu dönemin anlayışını ve özelliklerini taşır. Normal olan onlara günümüzden bakarak, üretildikleri dönemle ilgili çıkarımlar yapmaktır. Bizde ise zamanlar birbirine karıştırılarak, geçmişte ortaya konan eserleri günümüz anlayışına ve değerlerine uydurma isteği baskın çıkmaktadır. Her

eser yazıldığı dönemin ürünüdür ve o şartlar içinde değerlendirilir. Arif Nihat Asya'nın Bayrak şiiri de 1940'lı yılların millî romantizm akımı içinde yazılmıştır. Bunun özelliklerini taşıması da tabiidir. Şiirde söz konusu olan Türk genci bayrakla, Âkif'in İstiklal Marşı şiirine benzer bir ruh birliği kurmaktadır. Bayrak, onun hayatının her anını ve yönünü kaplamaktadır. Bayrağa sevgisini ve bağlılığını bütün dünyaya haykırarak söylemektedir. Bayrağa bağlılık, Türk milletine ve onun tarihî ve kültürel değerlerine bağlılık demektir. Zaten bayrak da bir milletin maddî manevî değerlerini ve istiklalini sembolize ettiği için değerlidir. Biz sanatkârın eserini, sanat değeri yönünden inceleyebiliriz. Onun kurduğu bütünlüğe ise asla dokunamayız. Şiiri okuyunca yazıldığı dönemin hâkim anlayışını görürüz ve öğrenciye bunu anlatırız. Eseri günümüzdeki anlayışa uymadığı için tenkit edemeyiz. Bu, anakronizm olur. Yapılan tenkidin hiçbir değeri olmaz.

Bayrak şiirindeki mısraların benzerlerini, yine millî romantizmin yansıdığı millî marşlarda da görebiliriz. İstiklal Marşımızda da bugünkü anlayışa uymayan bölümleri bol miktarda bulabiliriz. Hele Bakan Beyin mensup olduğu görüştekiler; “Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet bu celâl” veya “Ebediyyen sana yok ırkıma yok izmihlâl” gibi mısraları okuyunca rahatsızlık duyabilirler. Lâkin bu mısralar, tarihimizin Millî Mücadele döneminin hâtralarıdır ve o dönemin anlayışını aksettirir. Dolayısıyla bu metni günümüze göre tashih etmeye kalkmak yine anakronizm, hatta Vandallık olur.

Bu tür mısralar diğer milletlerin marşlarında da vardır. Milli Eğitim Bakanlığının web sayfasında bunların örneklerini bulabiliriz:

Mesela ABD millî marşının,
*Kendi kanları yıkadı onların pis ayaklarının kirini.
 Hiçbir barınak koruyamaz parayla tutulan ve köleyi
 Korkunçluğundan kaçışın, ya da zulmetinden mezarın;
 Ve pul pul yıldızlı sancak yengiyle dalgalanır
 Toprağın üzerinde özgür insanların, ve vatani üstünde yiğitlerin!*
 mısraları;

Almanya millî marşının,
*Almanya, Almanya, her şeyin üstünde
 Dünya'daki her şeyin üstünde*
 mısraları;

Fransa millî marşının,
*Yakındır geliyor zamanı hesap sormanın!
 And içmiş askerlerimiz biz yeneceğiz düşmanı!
 Bir yiğit düşmeye görsün toprağa bizden,
 Doğurur onu toprak ana yeniden,
 Koparıp alsın diye sizlerin kafanız!
 Haydi vatandaşlar sıklaştırsın safları silâhları
 kapın!*

*Yürüyün ki şu alçakların kanlarıyla toprağımızı
 sulansın!*
 mısraları;

Çin millî marşının;
*Çin Ulusu, en tehlikeli bir döneme geldi.
 Herkes son kükreyişe zorlanıyor.
 Kalkın! Kalkın! Kalkın!
 On binlerimiz tek bir yürek,
 Gözümüz kapalı düşman topu üzerine ileri!
 Gözümüz kapalı düşman topu üzerine ileri!
 İleri! İleri! İleri!*

mısraları, hep aynı anlayışla kaleme alınmışlar ve hâlâ söylenmektedirler. Kimse bu marşların söz konusu mısralarını çıkarmayı düşünmüyor. Çünkü biliyorlar ki bu şiirler millî romantizm dönemimin yadigârlarıdır ve günümüzün insanına o dönemin anlayışı ile ilgili ip uçları verirler. Bir de üstünde yaşadıkları vatanın hangi şartlarda kazanıldığını bildirirler.

Bu marşlar içinde en hümanist görüneni İngiltere millî marşıdır.

*Tanrım en seçkin yetenekleri elindeki
 Ona başıyla gönülden kucaklar dolusu.
 Uzun yıllar başımızdan eksilmesin diye;
 Savunsun diye yasalarımızı.
 Ve haklı kılsın bizi diye
 Tüm yüreğimiz ve sesimizle haykırmamız için
 Tanrı kralı korusun!*

Bu mısralar Tanrı, kral ve İngiliz milletinin kopmaz bağına haykırır. Sanki sadece kendi içine kapalıymış gibi bir izlenim verir. Ancak uygulamada, marştaki iyi niyetin eserini göremeyiz. Dünyada, ülkeleri en çok sömüren devletin İngiltere olduğunu tarih kitapları yazıyor.

Biz yine Bayrak şiirine ve Arif Nihat Asya'ya dönelim. Arif Nihat Asya Türk milliyetçisi idi. Türk milletini ve onun onurunu temsil eden bayrağı sonsuz bir bağlılık ve yüceltme duygusu ile seviyordu. Bu sebeple şiirine Türk milletinin ve tarihinin

önemli özelliklerini ustalıkla yerleştirmiştir. Peki Türk olmak, Türk milliyeti veya Türklük gerçekten önemli bir değer midir?

Türklük, Türk milliyeti ilk bakışta iki açıdan önemli görünüyor:

1-Türklük, bin yıldır idare ettiği kavimlere ve inançlara hoşgörü göstermiş ve onları 10. yy'dan 20. yy'a neredeyse firesiz getirebilmiştir. 1040 Dandenakan Zaferi ile kurulan Selçuklu Devleti'nden 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ne kadar İran'dan Orta Avrupa'ya; Kırimdan, Kuzey Afrika'ya uçsuz bucaksız topraklara hükmeden Türklük, bu topraklardaki inanç ve etnik yapıyı asimile etmemiştir. Yaşatmıştır. Hem de barış içinde yaşatmıştır. Bu topraklarda yüzyıllar boyunca süren Osmanlı Barışı artık tatlı bir rüyadır. Bu bin yıllık sürede, aynı coğrafyada İngiltere, Fransa, Rusya vb. bir ülkenin hâkim olduğu takdirde yapabileceklerini düşünmek, Türklüğün bu hoşgörüsünü anlamak için yeterlidir.

2-Türkler diğer Müslüman milletleri toplayarak, onları Batının karşısına saygın bir güç olarak çıkarmayı başarmışlardır. Tarih boyunca süregelen hilâl-salîp mücadelesi Abbasiler döneminden sonra yani 10. yy.dan itibaren büyük ölçüde Türklük merkezli hilâl ile Avrupa merkezli salîp arasında cereyan etmiştir.

Milletimizin bu işlevini ve özelliğini pek çok fikir adamı isabetle görmüştür.

Ziya Gökalp Ali Kemal'e isimli şiirinde şöyle der:

*Hattâ ben olsaydım: Kürt, Arap, Çerkes,
 İlk gayem olurdu Türk milliyeti!
 Çünkü Türk kuvvetli olursa mutlak
 Kurtarır her İslâm olan milleti.*

Bu mısralar, yukarıda belirttiğimiz gerçeği ifade etmektedir. Müslüman milletler son bin yılda Türk milletinin kılavuzluğunda ve idaresinde bir güç olmuşlar ve Batı karşısında direnmeyi başarabilmişlerdir.

Avrupa da bu durumu gayet iyi anlamış ve görmüştür. Bu yüzden Türk milleti ile diğer Müslüman kavimler arasına ayrılık tohumu ekmek için uğraşmış ve karşısındaki gücü dağıtmak istemiştir.

Birinci Dünya Savaşı ile bunu büyük ölçüde başarmıştır. Balkanlardaki Müslüman milletler ile Araplar, Türk idaresinden koparılmışlar ve büyük bir kaosun içine düşürülmüşlerdir. Elbette bu kaosun içine gücünün ve destekçilerinin önemli bir bölümünü kaybeden Türkiye de sürüklenmiştir. Yahya Kemal 1921 yılında gittiği Üsküp'te bir genç ile karşılaşır. Onunla konuştuklarını "Karanlıkta Uyanan Biri" başlıklı yazısında, ele alır. Gencin sözleri, Balkan Savaşı ile kaybettiğimiz topraklarda mevcut durumu gözler önüne serer ve Türk milletinin imparatorluk bünyesindeki işlevini bütün açıklığı ile ortaya koyar:

"Zaman geçtikçe meydana çıkıyor ki o tumturakdan, âlâyışden (gösteriş), böbürlenmekden âzâde yaşayan Türk milliyeti demirden bir kitleymiş. Türk memleketinin asıl sırrı Türk'deymiş. Arnavud'u, Çerkez'i, Kürt'ü, hâkim ve metîn bir millet kitlesi eden Türk mayasıymış. Bugün Rumeli'de bilfiil meydana çıkan netice isbat etti ki Türk, bu devletin Müslüman unsurlarını birleştirmek için Allah tarafından bir mevhibe (bağış) imiş. O giderse Arnavudlar, Kürtler, Çerkezler çil yavrusuna dönerlermiş. Bugün Arnavudlar ne bir ordu, ne bir müessese, ne bir idâre şebekesi vücuda getirebiliyorlar. Bir zaman Türk idaresinde ferdî kaabiliyetle o kadar büyük adamlar yetişdiren bu unsur, kendi başına kalınca şaşırıldı. Arnavudluk'da âciz, Sırbistan'da ise irâde-i cüz'iyesine bile sâhip değil. On üç senede Türk'ün büyük millet olduğunu anladık, zaman geçtikçe daha ziyâde anlayacağız zannediyorum. Uyandık, lâkin karanlıkta uyandık."

Bu satırları okuduktan sonra günümüzde devleti meşgul eden Kürt meselesinin hikmeti daha iyi anlaşılıyor. Elde kalan son kuvvet Türklerin ve Kürtlerin birliğidir. Batı, bir taraftan birlik, kardeşlik, insan hakları, Avrupa Birliği, dinler arası diyalog diyor, bir taraftan da Türkiye Cumhuriyetine büyük zararlar veren PKK hareketini bütün gücüyle destekliyor. Biz de her etnik grubun adını gururla söylüyoruz, ama Türk denildiğinde rahatsızlık duyuyoruz. Bunun sebebi Türk milletinin tarihi işlevinden habersiz oluşumuzdur. Avrupa ve ABD'nin bu önemli rolden haberi var. Çok iyi biliyorlar ve görüyorlar. Türk milletinin bu tarihi etkisini ortadan kaldırmak için var güçleri ile çalışıyorlar. İçimizden bazıları da bu değirmene bilerek veya bilmeyerek su taşıyor.

Yazımızı yine Yahya Kemal'den bir hatıra ile bitirelim. Üstat 1921 yılında Üsküp'e giderken

Bulgaristan'dan geçer. Sofya'dadır. Burada yeni ölen Bulgar şairi İvan Vazof için bir anma günü düzenlenmiştir. Onun izleyicileri arasındadır. Yanında Mithat Behçet Perim vardır. Konuşmacılar İvan Vazof'u göklere çıkaran konuşmalar yaparlar. Öylesine yüceltirler ki bundan etkilenen bir Türk dinleyici yanındaki arkadaşına "Ne yazık bizim böyle bir şairimiz yok." diye yakınır. Adamın 2000 yıllık Türk edebiyatının yetiştirdiği hiçbir değerden haberi yoktur. Bu sözü duyan Yahya Kemal yanındaki Mithat Behçet'e dönerek şu ölümsüz sözü söyler:

"Görüyorsun ya Behçet, CEHALET ESARETTEN DE BETERDİR."

Bu sözü hangi kapıya yazsak acaba?

DİPNOTLAR:

(1)(Ünüm yayılsın diye) Zemzem kuyusuna işeyen kişiyi halk lânetle anar/ Sen (öyle güzel işler yap ki) kendini Kâbe gibi hürmetle andır.

(2)İsa Kocakaplan, Ahmet Haşim, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, s. 130.

(3)http://www.meb.gov.tr/belirligunler/istiklal_marsi/index_istiklal.html (Erişim, 26.09.2012)

(4)Ziya Gökalp, "Ali Kemal'e", Açık Söz, 20 Nisan 1921.

(5)Ziya Gökalp Diyarbakirli olduğu için onun soyu hakkındaki yanlış ve yaygın kanaat Kürt olduğu yönündedir. Kürt de olabilirdi ve bu durum onun fikirlerine nakise getirmezdi. Zaten onun Türkçülüğü urka dayalı bir Türkçülük değildir. Kültürel kodlara önem verir. Ancak Gökalp, "Ali Kemal'e" isimli şiirinde Türk olduğunu açıkça söylemektedir: "Türklük hem mefkûrem hem de kanımdır/ Sırtımdan alınmaz çünkü kürk değil!/ Türklük hâdimine Türk değil diyen,/ Soyca Türk olsa da piçtir, Türk değil!"

5 Eylül 2012 tarihinde konuştuğum Diyarbakir Çermikli bir Kürt arkadaşımın (Ezubekir Akkılıç) aldığı bilgi de bunu teyit etmektedir. Gökalp'ın dedeleri Çermik ilçesinin "Allos" köyündendir. Köyün ismi 1960 yılında "Yoğun" olarak değiştirilmiştir. Günümüzde "Başarı Bucağı" ismini taşımaktadır. Köyün ahalisi Türkmendir ve köyde bugün hâlâ Türkçe konuşulmaktadır.

(6)Yahya Kemal, Çocukluğum, Gençliğim, Siyasî ve Edebî Hâtıralarım, İstanbul 1973,s. 50.

ŞİİR TRENİ

Mehmet DURMAZ

Yorgunluk ertesi... Hediye bir kaset... Doğal, duru, hüzünlü bir ses... Şiirli bir yürek okuyor... Parçaların sözleri, çoğunlukla ezbere bildiğim nitelikli şiirlerden oluşmuş. Fakat bir yere gelince vuruldum.

*Erguvan bakışlı bir akşamüstü
Bir büyük caddede vurdular beni
Neon lambaları yeni yanmıştı
Yanımdan insanlar geçiyordu*

“Bu dizeler, aşınası olduğum bir şaire ait ama kime?” diye düşünerek arabamın yolunu değiştirdim. Yayla yoluna döndüm, parçayı bir daha dinledim. Ormanlık bir alanda arabadan inip duygu saldırılarına direnerek öylesine yürüdüm. 1980 öncesinin kurtarılmış bölgelerinde yürüdüğümü zannettim bir ara. Velhasıl, parça içimdeki kasette devam ediyordu.

*Kurudu dudaklarım yandı yüreğim
Yumdum avuçlarımı tuttum çölleri
Bir ıssız ormanda bir berrak gölden
Ürkek ceylanlar su içiyordu*

Aynı parçayı defalarca dinleyerek ve şiirin tahmin ettiğim şairlerden hangisine ait olabileceğini kendimle tartışıp evime ulaştım, hemen kitaplığıma yöneldim.

“Ve Sığınırım İçime”yi karıştırdım. Tahminim doğruydu. 19. sayfada “Bir Yalnız Savaşçının Ölümü”ydü beni çarpan bu şiir. Çarpıldığım şiirleri farkında olmadan ve çabucak ezberlemek gibi bir özelliğim vardı. On yıl sonra bu huyumun değişmediğini fark ettim. Demek ki on yıldır beni çarpacak bir şiirle karşılaşmamıştım. Şiirin sözlerini tatlı melodile-riyle ve güzel sesiyle bezeyen Selçuk Küpçük adlı genç sanatçıya da bu kaseti bana hediye eden dostuma da dualar ettim. Ayrıca utandım, hem de çok utandım. Çünkü 7. sayfada “Güzel Dilara’ya güzel gönülleri süslemesi dileğiyle...” şeklindeki bir ithaf cümlesiyle kitap, kızıma hediye edilmişti. İmza

yerinde DİLAVER CEBECİ, tarih yerinde 24.4.993 yazıyordu. Galiba biz “Güneşi ceketinin astarı içinde kaybeden marka Müslümanları...” olmaktan kurtulamayacaktık.

O zamanları yeniden yaşamaya başladım. Osmaniye’imize Güneysu Şiir Şöleni’ne gelmişti. Biz ona sevgimizi, saygımızı; fıstığımızı, portakal çiçeğimizi hediye etmiştik. O en çok, gerdanlık gibi biçimlendirilmiş, ipe dizilmiş portakal çiçeklerini sevmişti sanki. “Hamayıl kuşanmıştı portakal çiçeklerini.” Sonra bize yeni yazdığı “Sitâre,, şiirini okumuştur. Kendi sesiyle doldurduğu şiir kasetindeki o güzel okuyuşu tekrarlayarak enfes bir inşâd (şiir okuma) gerçekleştirmişti. Coşkulu, buruk, lirik bir tavrı vardı. “Sitâre,, şiiri de daha önceki birçok şiiri gibi bir “sevda gezintisi”ydi. Kişisel, dinî ve millî sevdaların bir gezintisi... Bilgisi, duygusu ve duyarlılığıyla en kuytu sevda yurtlarına bile uğruyordu. “Sitare” Dilaver ağabeyin ait olduğu bütün kimliklerinin bir “baht yıldızı”ydı belki de. Onun yorumunu, işin ehline bırakalım, haddimizi aşmayalım. Ancak o zamanlar telmiplerle dolu bu şiirin arka planında nasıl bir kafa ve yürek olduğunu merak ettiğim için onunla bir de söyleşi yapmıştım.

Çok şey konuştuk o söyleşide. Mavi Türkü olup içimize doldu. Hun Aşkı’yla ırmaqlara, denizlere koştu. Vey Irmağı’nın kıyısında Kürşatça dövüşerek öldü. Atını ılgarlayıp uçsuz bucaksız bozkırlarda yağdı kırdı. İstanbul önlerinde Ulubatlı’ydı bazen. Köroğlu’nun koçaklamalarından, Karacaoğlan’ın güzellmelerinden Yunus’un sehl-i mümtenilerinden nefes aldı, ses verdi. Dedem Korkut olup soy soyladı, boy boyladı. Yavru kurtlara töreleri söyledi. Söyleşi bu vadide akıp giderken “ Ağabey! Yaşınız kaç diye sorulunca ‘üç bin’ demişsiniz, bundan kastınız nedir?” deyiverdim. Mealen dedi ki:

- Şairin yaşı olmaz. Şair milletiyle yaşittir. Şairim diyen kişi, milletine ait her şeyi bilecek, hissedecek; yaşayacak, yaşatacak...

Daha neler konuştuk çok iyi hatırlamıyorum ama benim anlayış kapımı açan yukarıdaki son sözlerdi.

Kanaatimi tasdik için onu yeniden ve dikkatle okudum ve âcizane bazı teşhislerde bulundum.

1. “Sanatçıya yaklaştıkça sanatından uzaklaşılr.” kuralı Dilaver ağabeyde tersine işliyordu.

2. Onun hafızası çok vagonlu bir tren gibiydi. Yük ve yolcu taşıyordu. Her vagonunda ayrı bir yolcu, her vagonunda ayrı bir yük vardı. Kendisi de “Seyyah-ı Fakir” olmuş bu trenle her istasyona ve her gara uğruyordu.

3. Onun kalbi, o treni hareket ettiren enerjiyi sağlayan ateşin yandığı ocak gibiydi. Okumalar, gözlemler; kırgınlıklar, kızgınlıklar; sevgiler, sevinçler ateşin yanmasını sağlıyordu.

4. Öncelikle ilahiyat eğitiminin verdiği bir avantajla sağlıklı biçimde “KİTAP”ı okumuş ve hemen ardından sosyoloji, tarih, psikoloji, iktisat, edebiyat gibi bilimlerin de desteğiyle “ÜMMÜL KİTAP”ı okumaya çabalamıştı.

5. O bir tevhitçiydi. Bahaettin Karakoç’un deyişiyle “Bir parçacı değil bütüncüydü.” Onun sanatında “Türk” ırmağı ile “İslam” ırmağı aynı yatakta buluştuktan sonra güçlü bir akışla “Nizam-ı Âlem” denizini menzil tutmuştu.

6. Onun şiirlerinde bir “dil şölenu” vardı. Türk ve İslam tarihine, mitlerine, inançlarına dair birçok kavramı, zamanları ve mekânları birleştirerek kullanıyor, güçlü çekim alanları oluşturuyordu.

7. Yukarıdaki her teşhis maddesinin ayrı ayrı incelenmesi ve ortaya dökülmesi gerekmektedir.

Okumalarımı devam ettirirken Tayyip Atmaca, bana dedi ki: “Dilaver ağabey, hafızasını kaybetmiş. Ziyaretine gittim. İsimleri hatırlamıyor fakat simaları ve mekânları galiba hatırlıyor, bir de okumayı, yazmayı her şeyi unutmuş ama o hâl ile Üsküdar’dan ta Fatih’e Ahmet Kabaklı Bey’in cenaze namazına gitmiş. Bunu ona ne yaptırmış, nasıl yapabilmiş, doğrusu benim aklım almadı. Hafızası başka bir alemde işlemeye devam mı ediyordu yoksa ellerin, ayakların, gözlerin ya da kalbin ayrı bir kayıt mekanizması mı vardı bilemiyorum.” Konuşmalarının sonrasını duymadım, donup kalmıştım. Aklıma yine o melodiler ve o şiir saldırmıştı.

*Beyaz gömleğimde al kan lekesi
Gittikçe büyüyordu sınımsız
Rüzgârlar ılıktı, mevsim bahardı
Erikler çiçek açıyordu*

Dilaver ağabeyin makinistlik yaptığı sayısız vagonu olan bir tren dolaştı durdu beynimde. Aşırı yükten dolayı raydan çıkan, devrilen ve bütün yükleri boşaltılıp tekrar yürütülen bir tren... Vagonları arızalıydı ama ateşleme dairesi yani kalbi sağlamdı. Yedi sekiz yıl sonra orada da bir patlama oldu, kızıl bir kor yığına dönen yürek, yani ateş, yani aşk patlatmıştı kazanı. Makinist, bir duvar dibine düşmüştü; beyaz gömlekiydi, gömleğinde al kan lekesi vardı ; aylı yıldızlı, mavi ışıklı bir göğün altında yatıyordu. Giderek beyaz bir ışık olmuştu. O beyaz ışığın gözü, mavi ışıkta kalmıştı.

*Bir duvar dibine yattım upuzun
O mavi ışıkta kaldı gözlerim
Göğsü kaba mor dağların başında
Telaşlı kartallar uçuyordu.*

7. Herkesin bir şiir tarzı vardır ama şiir = şuur + estetik denklemi, Dilaver ağabeyin şiirini galiba en iyi biçimde anlatır. O, bir şiir ve şuur trenidir. Yolcusunu bekler.

8. İri kelimelerle (reklamlarla) cilalanıp parlatılan müteşairlerin yani şairlik taslayanların isimleri: “esercik”lerinin önündedir. Ama şair-i maderzat olanların yani anadan doğma şair olanların eserleri, müessirlerinin önündedir. Türkiye’ın şiirini sokakta soracak olsanız istisnasız herkes bilecektir fakat kime ait olduğunu soracak olursanız Mustafa Yıldızdoğan’ın diyeceklerdir, hatta sizinle iddiaya tutuşacaklardır. Yıldızdoğan da burada teşekkürü hak ediyor. Ama galiba bir millî marş haline gelen bu eserin şairini bilmeyenler de sitemi hak ediyor.

9. Birçok kişi için ölünce “öldü gitti” derler. Dilaver ağabey öldü ama gitmedi.

Düzlüğüne yokuşuna, ırmağının akışına, yiğitlerinin bozkurt bakışına, kızlarının mavi boncuk takışına, heybelerinin nakışına öldüğü Türkiye’si ve Türk milleti var oldukça var olacak.

“Birazdan ışıklar yanacak sevdiğim. Varsın karanlık olsun. Aynı göğün altındayız ya... Nabızlarımız birlikte vuruyor ya...Güzelliğini, doyumsuzluğunu, ebediliğini biliyorum.

Bu karanlığın ortasında, karıncaların kıskanacağı bir gayret içindeyim. Biliyorum ki ışıklar yandığı zaman, bir daha çözülmemek üzere ellerimiz birbirine kenetlenecek ve avucunda bizim töremiz işleyecek. Seni boşuna mı seviyorum sanıyorsun?”

Mavi Türkü - Dokuzlama

DAĞLARIN KIZI RAŞA

•
Sevim YAKICI

Ben dağların kızımı, alnı açık, başı dik,
Bir şahin kanadında ruhum göklere değer.
Ürperir saikalar, ateş alınca tetik ,
Dağıtırım dünyayı kafam bozursa eğer.

Kafkasya da direniş, Elbruzda yağın karım,
Acı ve gözyaşıyla yükselen kasır benim.
Yedi başlı cinneti derdest eder efkârım,
Atiye hükmedecek, heybetli asır benim.

Hasret benimle büyür, yiğidimin koynunda.
Kıvrım kıvrım Albina, yar dilinde Raşa'yım,
Dokuz katlı muskayım sevdiğimin boynunda.
Kıymetimi bilenin yüreğinde paşayım,

Heybetidir Şeyh Şamil, kanımdaki telaşın
Korkusuz Adıgeyim, ırkıma mahsus şanı
Bir kartal pençesiyle can verecek her başın
Ayak ucuma düşen alınıdadır nişanı.

Aşklara adanırken en kutsal dilekleri,
Yürek sürgünlerinin gurbetinde sılayım.
Gözlerimden öperken, gökyüzü melekleri,
Bahtiyar bir gülüşün ucuna asılayım.

Tutsaklığa sürülmüş halkımın avucunda,
Sıkılan hançerlerin kabzasında desenim.
Bin bir renkli asalet raks ederken ucunda,
Nemlenen kirpiğimden Kaf Dağı'na esenim.

Ben bir Kafkas kızımı alnı açık, başı dik,
Bir kaşık fırtınada düşmanımı boğarım
Öfkesi dik, yası dik, sevdası, telaşı dik!
Bin defa can versem de küllerimden doğarım!

Desen: Y.Kemal YOZGAT

YETİM NEDİM (Bosna Hatıralarından)

•
Yrd. Doç. Dr. Genç Osman GEÇER*

Bölümümüzün dördüncü sınıf öğrencilerinden Nedim Brokovats bizi Srebrenic'e götürüyor. Yağışlı geçen uzun bir aradan sonra hava güneşli ve gezi için oldukça elverişli.

Bölümümüzün üçüncü sınıf öğrencilerinden Nedim Deliç'in evine davetliyiz. Nedim ve ailesi Srebrenic'e 7 km mesafede Duboki Potok adında bir kasabada yaşıyor. Biz bu kasabaya "Derin Dere" dedik. Çünkü Boşnakça "Duboki Potok" bu anlamı taşıyor. Büyük bir ihtimalle içinden küçük bir dere geçtiği için bu ad verilen kasaba bir vadi

etrafında sıralanan tepelere ve yamaçlara kurulmuş.

Tuzla'dan yaklaşık yarım saat mesafedeki Duboki Potok'a varıyoruz. Tipik bir yağız Çukurova delikanlısı öğrencimiz Nedim Deliç bizi karşılıyor ve evlerine gidiyoruz. Bu kasabadaki birçok ev gibi Nedimlerin evi de bahçe içinde ve iki katlı. Kasabaya hâkim bir yamaçtaki ev çok sade, tatlı bir eğime kurulan evin genişçe bir de bahçesi var. Nedim'in annesi ve kız kardeşi bizi güler yüzle kapıda karşıyorlar. Nedim'in annesi Behiye Hanım

41 yaşında, eşini 1992’de Bosna savaşlarında kaybetmiş dul bir kadın. Nedim’in kız kardeşi Emi-na da tıpkı Nedim gibi esmer. “Adana’ya gitseniz kimse sizi yabancı zannetmez” diye şaka yapıyoruz Nedim ile kız kardeşine. Burada bütün evlerde olduğu gibi hemen Bosna kahvesi ikram ediliyor. Ama kahve bizde olduğu gibi birer fincan değil. Her bir kişiye yaklaşık 3-5 fincan düşecek kadar pişirilen kahve ortaya konuluyor. Kahvenin yanında lokum (lokumun adı burada da aynı), şeker (“şecer” diyor-lar şekere) ve süt getiriliyor. Türkiye’de nasıl bardak bardak çay içiliyorsa burada da fincan fincan kahve içiliyor. Bizim fincana da “filcan” diyorlar.

Kahvelerden sonra Behiye Hanım’ın kuzine sobasında özenle hazırladığı çok lezzetli yemek-lerden oluşan bir sofraya kuruluyor. Behiye Hanım çok heyecanlı. Sürekli mutfakla bizim bulunduğumuz oda arasında adeta mekik dokuyor. Belli ki misa-firlerini memnun edebilmenin heyecanı içinde. Sofraya oturması için zaman zaman rica ediyoruz ama o yine aynı telaş ve heyecanla bir mutfığa bir yanımıza gidip gelmelerini sürdürüyor. Çok sade ama bir o kadar da samimi ve sıcak bir sofrada yemeklerimizi yiyoruz. Behiye Hanım bir Boşnak atasözünden bahsediyor. Boşnak atasözünden bahsettiğini konuşmalarının içinde geçen “poslovit-sa” kelimesinden anlıyoruz. Merak edip ne dediğini soruyoruz. Konuşmalarını oğlu Nedim tercüme edi-yor. Şöyle diyormuş: “Açı ağırlamak kolaydır.” Çok tanıdık yemeklerin, lezzetlerin, ikramların ve sanki yıllardır tanıştırmışçasına samimi bulduğumuz bu insanların bir de ortak kültürden bahsetmesi bizi oldukça heyecanlandırıyor. Biz de Behiye Hanım’ın sözünü Türk atasözüyle tamamlıyoruz. “Toku ağırlamak zordur.” Öğrencimiz Nedim, şehit babasının gençlik ve askerlik fotoğraflarını getiriyor. Fotoğraflar elden ele dolaşırken odaya bir hüznün çöktüğünü hissediyoruz. Kocasını şehit olduktan sonra iki çocuğuna kol kanat geren Behiye Hanım genç yaşına rağmen gözlerinin kenarlarına erken inen derin izleri biraz daha derinleştirip bir iç geçiriyor. Odada kısa süreli bir sessizlik oluyor. Bu ağır havayı dağıtmak için bahçeyi görmek bahanesiyle dışarıya çıkmak için izin istiyoruz. Bahçede yazdan kalma kurumuş mısır bitkileri var. Kış geldiği için artık mevsimi geçen yaz sebzeleri de kurumuş. Ama bahçenin ortasında hâlâ meyve veren çilekler dik-katimizi çekiyor. Bahçenin etrafında, elma, armut, ayva, erik ve bir kaç değişik meyve ağacı daha var. Bahçedeki değişik bitkiler kışın soğuk rüzgârına

aldırmadan hâlâ çiçekli bir haldeler.

Evin girişinde merdivenlerin hemen yanında baştan aşağı çiçekle donanmış balık ağzını görüyorum ve yaklaşıp heyecanla inceliyorum. Bu çiçeğin Boşnakça adını merak edip Nedim’e soruyorum: “Ben bilmem. Annem bilir.” diyor ve annesine soruyor. Aldığımız cevap bizi bir kez daha hayretler içinde bırakıyor. Bizim balık ağzı ya da bazı yöre-lerde aslanağzı da denilen çiçeğin Bosna’daki adı “Tellal” çiçeğiymiş. Hani bilirsiniz bu çiçeğin ağza benzeyen yapısı dolayısıyla bizde ağızla biten isim-ler konulmuş. “Aslanağzı”, “balık ağzı” gibi. İşte bu ağza benzeyen görünümü dolayısıyla sürekli bir şeyler haber veren anlamında burada aslanağzına “tellal” çiçeği diyorlarmış.

Bahçenin üst köşesinde içinde kuşların olduğu büyükçe bir kafese benzeyen kümesi görüp oraya doğru gidiyoruz. “Ne var bu kümesin içinde?” diye soruyoruz. Nedim, onlar benim güvercinlerim di-yor. Yaklaşıp bakıyoruz. Nedim’in güvercin dediği kuşlar meğer bizim kumrularmış. “Bunlar güvercin değil kumru” diyoruz. Nedim: “Ama biz bu kuşa da güvercin diyoruz” diye cevap veriyor.

Yemekten sonra tatlı ikramını beklemediğimiz için Behiye Hanım bizi çağırıyor. Tekrar içeriye giriyoruz. Masaya değişik tatlılar konuluyor. Bun-lardan biri oldukça değişik bir tatlı. Kurutulmuş siyah eriğin içine ceviz ve badem içi konularak hazırlanmış tatlıyı çok beğeniyoruz. “Bu tatlının adı nedir?” diye soruyoruz. Her şeyi merak edip sorduğumuz halde Behiye Hanım bıkmadan usan-madan anlatıyor da anlatıyor. O Boşnakça söylüyor, oğlu Nedim bize tercüme ediyor. Meğer bu tatlının adı “Tatlı Kebap” imiş. Sanırım siyah erik kuruları kuşbaşı etlere benzediği için bu adı vermişler.

Bosna’da neredeyse gittiğimiz bütün evlerin duvarlarında çeşitli tablolar gördük. Oturduğumuz odanın duvarlarında da aynı manzarayla karşılaşınca Boşnakların estetiğe önem veren bir millet olduğunu düşündük. Biz duvarda asılı duran tablolardan söz açınca Nedim ayağa kalkarak tablolardan birini işaret etti ve “Bu tablodaki resim neyi anlatıyor biliyor musunuz?” diye sordu. Hep birlikte büyük bir resim eleştirmeni edasıyla tabloya bakmaya başladık. Nedim bize bu soruyu sorduğunda bu tablonun onun hayatında çok önemli bir yere sahip olduğu anlaşılıyordu. Çeşitli yorumlar yapıldı. Tabloda bir karınca görülüyordu. Bu karınca, kendinden büyük taşların arasından zorla dışarıya çıkıyor gibiydi. Taşları ve karıncayı tutturmuştuk.

Nedim beklediği cevabı alamayınca kendisi anlatmaya başladı. Karşısında büyük bir hayranlıkla durduğumuz bu tabloyu meğer Nedim yapmış. Hem de henüz lise birinci sınıf öğrencisiyken. Taşların arasında gördüğümüz karınca aslında sırtında kocaman bir taş taşıyormuş. Sembolik anlatımın çok harika bir örneği olduğunu düşündüğümüz bu tablodaki karınca Nedim'in kendisiymiş ve Nedim, babası şehit düştükten sonra evin bütün yükünü omuzlarında hissetmiş. Zaten o gün bu gündür de resimdeki karınca misali sürekli çalışmış. Nedim'in ilk defa keşfettiğimiz bu yönü bizi çok etkiledi. Bu etkiyi yüzümüzden okuyan Emina hemen söze karışıyor ve "ağabeyimin başka tabloları da var" diyor. Nedim ricamızı kırmıyor ve üst katta özenle koruduğu iki tabloyu daha getirip bize gösteriyor. Bu iki tablo da ilki gibi çok etkileyiciydi. Konuları çok özgündü ve modern resimde aranan bütün öğeler yerli yerindeydi.

Tatlılar yenildi, tatlılardan daha tatlı sohbetler yapıldı. Nedim bizi babasının mezarına götürmek istediğini söyledi. Behiye Hanım'a misafirperverliğinden dolayı çok teşekkür edip onun hüzünlü bakışları arasında evden ayrıldık. Emina da bize katıldı ve kasabanın azyukarisinde, yeryer karlarla örtülü tepelere doğru yol aldık. Az sonra mezarlığa vardık. Uzun bir sonbaharın yaşandığı bu yerlerde ağaçlar renkten renge dönen yapraklarını rüzgârlara vermiş, zemin adeta sonbahar yapraklarından oluşan hüzünlü bir tabloya dönmüştü. Nedim önden girdi mezarlığa. Doğruca babasının mezarını buldu ve mezarın başında bir heykel gibi dondu kaldı. Küçük bir köy mezarlığını andıran bu yer küçük bir tepenin üzerinde kurulmuştu. Biz bir yandan fotoğraflar çekiyor bir yandan da Nedim'e Bosna savaşlarını soruyorduk. Sırlar hangi taraftan gelmişler. Kaç kişiyi katletmişler diye. Yetim Nedim büyük bir olgunlukla anlattıkça anlatıyordu babasının mezarı başında. Bosna'da Müslüman mezar taşlarına ay ve yıldız kazılmış. Ülkemizden kilometrelerce uzakta bu hüzünlü tepede ay ve yıldızdı bir mezar taşında bile olsa görmek bizi gururlandırdı. Nedim'in babasının mezar taşını okuyoruz. Boşnaklar mezar taşına "nişan" diyorlar. Türkçe belirti, iz, işaret anlamına gelen bu kelimeyi duymak bizi bir kez daha şaşırtıyor. Mezar taşında "Cevat Deliç, ölümü 1992, ruhuna fatiha." Yazıyor. Ömrünün baharında tıpkı soyadı gibi vatan için delicesine çarpışmış ve şehit düşmüştü. Şehidin ruhuna Fatiha okuyoruz. Dilimize gelemeyip boğazımıza düğümlenen bir dua ile;

"Allah Boşnaklara bir daha bu zulmü yaşatmasın!.." diyerek oradan ayrılıyoruz.

Nedim bizi Srebrenic'in yukarı tepelerinde eski ama hâlâ dimdik ayakta duran küçük bir kaleye götürmek istediğini söylüyor. Oraya doğru yola koyuluyoruz. Vadiden görülen karlı tepelere doğru yaklaştıkça kale kendini daha iyi göstermeye başlıyor. Yükseklerle çıkıldıkça hava daha bir soğuyor ve rüzgâr hızını artırıyor. Gradina kalesine varıyoruz ve Srebrenic'i kuşbakışı görebiliyoruz. Bir tepenin uzantısında yer alan kireç taşı kayalıkların üzerine yapılmış olan kalenin yakından görünüşü oldukça etkileyici. Kaleye giden yolun başında bir tabela asılmış. Bu tabelada Boşnak'ça ve İngilizce olarak kalenin tarihi hakkında kısaca bilgi veriliyor. Kireç taşlı bir patikadan yürüyüp ahşap asma köprüden geçiyor ve kaleye ulaşıyoruz. Havanın soğumasından ve rüzgârın kulaklarımızda bıraktığı uğultudan ne kadar yüksekte bulunduğumuzu anlayabiliyoruz. Kalenin Srebrenic'e bakan tarafından aşağıya baktığımızda şehri kuşbakışı görebiliyoruz. 15. yüzyılda yapılmasına rağmen hâlâ dimdik ayakta duran kale önce Macarlar, sonra da Osmanlılar tarafından kullanılmış.

Gradina kalesinden ayrılırken, Nedim bizi çok önemseydiği başka bir tarihi mekâna götürmek istediğini söylüyor. Biz de "hemen gidelim" diyoruz ve yola koyuluyoruz. Kaleden yaklaşık bir kilometre kadar uzak bir mesafedeki bu tarihi mekân eski bir Türk Mezarlığı imiş. Eskiden daha fazla mezarın bulunduğu söylenen bu mezarlık da bizi çok etkiliyor. Üzerine kılıç kabartmaları yapılmış, kavuklu ve sarıklı mezar taşları bizi adeta tarih içinde bir yolculuğa çıkarıyor.

Güneş uzak tepelerin ardından yavaş yavaş güne veda ederken biz de günlük güneşlik bir havada birçok güzel işi bir güne sığdırmış olmanın verdiği sevinç ve tatlı yorgunlukla dönüş yoluna yöneliyoruz. Güzel bir günün yorgunluğunu, öğrencimiz, tercümanımız ve de mihmandarımız Nedim'in arabasında kısa bir sessizlikten sonra uyuyakalarak atmaya çalışıyoruz. Akşam olurken Tuzla'dayız. Aklımızda kalanlar ise Derin Dere'nin derinlerde çağlayan sesi, tarihin canlı tanığı kalenin ıslık çalan rüzgârı ve Cevat Deliç'in şehitler kervanına katılış öyküsü oluyor. Ruhları şad olsun...

Bosna-Hersek-Tuzla/10.11.2007/Cumartesi

ŞAİRİN DEFTERİNDEN...

Bu ortamlarda üşüyorum biliyormusun^x
 Usandım yalancı pütlülerden
 Yalancı tutkulardan bıktım usandım.
 Daha dip diri öğlemim gecelerin kör karanlığında
 Bir bozuk, bir sarı bir anlamsız
 Şehrem aydınlarında

Tarının parzabıdır
 B öyle her yerden usumca usumca yağırın
 Yalvarırım bu sabah mutluluklarını alma elimden
 Bilirim sevmeye peşdik acuna
 Ama pünah değilmi böylesine tutulmak
 Seveceğiz diye her ~~bir~~ şeyi unutmak

Dilaver Çobani

ERMENİ HEZEYANLARI

•
Aydil EROL

Günümüzden 50-60 yıl önce, “Dünyanın en büyük palavracıları Acemlerle Marsilyalılarıdır...” derler, çeşitli fıkralar anlatıp gülerlerdi... Aradan bunca zaman geçtikten sonra bir de bakıyoruz ki: Ermeniler onları açık ara sollamışlar. Hem de ne sollayıp; erişebilene, yetişebilene aşk olsun!..

Yok Ermeni katliamıymış, yok efendim Ermeni soykırımıymış... Mış da mış mış, mış da mış mış...

“Teb’a-i sadıka” (sadık uyruk) demişiz, her türlü sanatı icra etmelerine göz yummuş, her türlü makama geçmelerine ses çıkarmamışız. Dahası ayırmamışız, yan bakmamışız... Bütün bunlara karşılık onlar fırsat buldular mı ihanet etmekten vaz geçmemişler, Türk’ü arkadan vurmaktan geri kalmamışlardır!. “Türk’ün zehirli kanı, Ermeni’nin asil kanıyla birleşince temizlenir” yâvesini duymayan sebükmağazlar, nazik yerlerini yırtarcasına bağırıyorlar: “Hepimiz Ermeniyiz!..”

Güle güle kucaklaşıp öpüşen cumhurbaşkanlarından Serj Sarkisyan, 2011 Temmuz’unun son günlerinde Ermeni bızdıklarına seslendi: “Karabağ’ı biz aldık. Ararat (Ağrı)’ı almak size kaldı.”

Siyasette Ermeni palavrası, mimarlıkta Ermeni palavrası... Uluslararası sorunlarda Ermeni palavrası... Herkesi kör, âlemi sersem sanıyorlar. Yıl: 1919... ABD Kongresi’nden General James Guthrie Harbord başkanlığında oluşturulan bir kurul Türkiye’ye gelir. Aralarında Ermeni subaylar da vardır... Bu topluluk Manda ve Ermeni meselesini araştıracaktır. General Harbord, Ermeni yaygaralarına kulak asmayarak gördüklerini, öğrendiklerini yansıttığı raporunu ABD Kongresi’ne sunar.

Ermeni sorunu, Kongrece Türkiye lehine çözümlenir. Aradan tam 92 yıl geçer ama Ermeni palavraları bitmek tükenmek nedir bilmez. Ne hikmettir bilinmez, akıl erdirilemez, Dünya kamuoyu da bu safatalara saf saf inanmakta devam eder... Bu arada bizim ilgililer-bilgililer, etkililer-yetkililer ne yapar-

lar, ne ederler; o da ayrı bir muammadır... Yemliha uykusuna horul horul devam ederler...

Aslan İsmayilov, 2.3.2012 günü Bakû’da, “1988 Sumgayıt olaylarında Ermenilerin Ermenileri katlettiklerini” açıkladı (zıkr. Vahap Kara, genel ağ, 3.5.2012). Sonra bu yaratıklar Yahudi gibi hem vurur hem de bağırırlar: “Vurmasana be!..”

Turan Kültür Vakfı’nın yayınladığı *Kadim Türkler*

ve *Ermenistan* adlı kitapta şunları okuyoruz: “Ermeni tarihçiliğinin hâkim anlayışı, bugünkü Ermenistan topraklarında yaşayan Ermenileri *Aytohtan*, yani köklü halk olarak kabul edilen peşin ve ilkel bir anlayışa dayanmasıdır. Bu anlayış tabîi olarak tarihî ve ilmî bir anlayış değil, geçen yüzyıldan miras kalan milliyetçilik

hareketlerinin Ermenilerce ırkçılık boyutuna taşınan siyasî bir anlayıştır. Yine bu anlayış, Azerbaycan Türklerinin asıl vatanlarından kovulmalarına ve soykırımı uğramalarına temel teşkil etmektedir. Bölgenin asıl sahipleri olan Albanları, kadim Türkleri ve daha sonra devam eden Türk hâkimiyet dönemlerinin tarihini atlayarak yüzyılın başlarından itibaren başlatılan Ermeni vatanı(!) tarih ilmiyle hiçbir alâkası olmayan “yalan” bir Ermeni tarihidir. Bu tarihî yalanın tarihini ortaya koymak ise, her namuslu ilim adamı, ahlâk sahibi aydın ve tarihçinin sorumluluğu olduğu kanaatindeyiz.”

Yine Turan Kültür Vakfı’nın yayınladığı *Kadim Türk-Oğuz Yurdu* “Ermenistan”da şu satırlar gözümüze çarptı: “Türkiye’yi ‘soykırım’ yapmakla

suçlayıp tazminat ve toprak istemekle kalmayıp, Azerbaycan topraklarının yüzde 21'ini işgal altında tutan 'Ermenistan'ın, üzerine kurulduğu toprakların bile tarihî Türk Yurdu olduğunu kimse hatırlatmıyor... 1918 yılında Çar Rusyası'nın güdümünde sözde 'bağımsız' olan 'Ermenistan'ın nüfusunun yarısı Türk'tü... Bugün ise, bu minik ülkede ne bir Türk ve ne de bir Türk eseri vardır...

'Ermenistan' yalnızca soykırımcı değil, aynı zamanda medeniyet eserlerini yok eden vandalisttir. Elinizdeki kitap, hem suçlu hem de güçlü olmak isteyen 'Ermenistan'a tarihî bir cevaptır.'

Şimdi de gelelim mimarlık meselesine... Bu pahlavralara kulak verecek olursak, İstanbul'da Ayasofya, Süleymaniye ve Sultanahmet hariç, han, hamam, saray, sahilsaray, okul, kışla, cami, hastane, devlet dairesi vb. bütün binaları Balyanlar yapmış... Hemen sormak gerekir: Balyanlar mimar mıdır?. Ne gezer!.. Ya necidir?.. Müteahhit..

Heybeliada Bahriye Mektebi, Kırkor Balyan'ın değil, Mühendishane'de 30 yıl hocalık yapmış, 1827-29 yıllarında Başmimarlık makamında bulunmuş olan Kırımli Mahmut Ağa'nındır...

Eski Çırağan Sarayı ve Rami Kışlası, Senekerim Balyan'ın eseri olarak gösterilen Bayazıt Yangın Kulesi, Nikoğos Balyan'ın adıyla anılan Ortaköy ve Hırka-i Şerif camileri; Garabet ve Nikoğos Balyan'a ait olduğu söylenen Dolmabahçe Sarayı Seyyid Abdülhalim Efendi'nin eserleridir.

Divanyolu'ndaki Sultan İkinci Mahmud Türbesi Garabet Balyan'ın değil, Mühendis Halim Efendi'nindir.

Sarkis Balyan'ın eseri olarak gösterilen Mecidiye Kışlası (Taşkışla) ve Harbiye Mektebi (Askerî Müze) İngiliz Mimar Williams James Smith'indir. Yine ona bağlanan binalardan Baltalimanı Sahilsarayı ile Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu İtalyan mimar Fossati'nin; Yıldız Hamidiye Camisi İtalyan Montanie; Harbiye Nezareti binası Mühendishane'den yetişen Ali Paşa'nındır. Sarayburnu Antrepoları Simon Balyan'ın değil, August Jasmund'un eseridir.

Kevork Pamukciyan, Sarkis Balyan'nın 1855'te

Ecole des Beaux-Art'tan mezun olduğunu yazmaktadır. Oysa o yıllarda Sarkis Balyan 1853'te Sultanahmet'te inşa ettiği bir hanın çatısının çökmesinden dolayı kodestedir. İTÜ'den Aygül Ağır'ın adı geçen okulla yaptığı yazışmalarda, Balyanlar'dan hiç kimsenin bu okulda okumadığı açıkça belirtilmiştir...

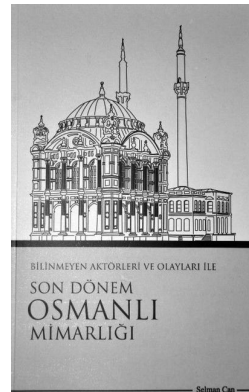
Osmanlı tarihinin en büyük inşaat yolsuzluğu Balyanlar tarafından yapılmıştır... 1871'de tamamlanan Çırağan Sarayı'nın müteahhitliğini yapan Sarkis Balyan'a işçi ve esnafa ait ödemelerin bir bölümünü yapmamasından ötürü dâvâ açılır. 1886'da tamamlanan muhakeme sonucunda Balyanların üç yüz bin altını aşkın inşaat yolsuzlukları tespit edilip bütün mal varlıklarına el konulur.

Kuruçeşme adası ise ayrı bir rezalettir...

Böyük araştırmacı, eski yazıyı bilmediği için belgeleri ücretle okutan, Adalar Belediye Başkanı olmak şehvetiyle yanıp tutuşan Parsek Tuğlacıyan, "irade"yi "ferman" olarak gösterir!.. Çalışmaları sayesinde aydınlandığımız, yukarıdaki bilgileri aldığımız Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim üyesi Yar. Doç. Selman Can, Devlet Arşivlerinde yıllarca kafa patlatarak, göz nuru dökerek, dirsek çürüterek, emek vererek meseleyi enine boyuna inceledi. Çalışmalarını zaman zaman makaleler, röportajlar şeklinde kamuya duyurur. Onun bu ömür törpüsü çalışmalarını Erzurum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü "Bilinmeyen aktörleri ve olayları ile SON DÖNEM OSMANLI MİMARLIĞI" (Erzurum 2011) adıyla kitaplaştırmış bulunuyor.

Büyük boy 128 sayfa; mazrufu kadar zarfı da şirin bu kitapta, Balyanların pek çok marifetleri yansız olarak işleniyor. Saydıklarımızdan çok daha fazlasını bu kitapta bulmak mümkün.

Genç, çalışkan ve değerli bilim adamımız olan Selman Can ile Erzurum Kültür ve Turizm Müdürlüğünü candan, gönülden kutluluyoruz.

Mâni

*Hemen girip içeri
Doldurunuz salonu
Selman Can'la patladı
Balyanların balonu*

MAHŞERE DEK...

•
Mehmet Nuri PARMAK

Erdem Kalesinin Kalp Diyarına İthafımdır...

Şükür Meşalem, Duâ Çiçeğim, Bereket Tesbihim,
Gönül Tahtımın Sultanı...

Erdem kalesinin kalp diyarı, duy sesimi dinle beni.
Gönül denen küheylan su yerine aşk adlı üç harfte gizli olan âb-ı hayatı içerse ne olur bilir misin? Söylesene bana aşka âşık gönlüm, AŞK adlı hecede şifrelenen muammayı “Allah, Şükür ve Kader” diye çözüp O’na teslim olduktan sonra mahşere dek aşk ateşiyle yansa da küle döner mi? Sevgili sevgilidir; âşık da âşık lakin bu aşkı gönül denen evrene koyan gerçek maşuk unutulabilir mi?

Gündüzüm, Gecem, Sabahım...

Şükür yağmurları rahmet olup gönlüme dolmakta; Rabbime lutfunu ve ihsanını benden uzak tutma diye dua edişimin kabulüyle kırkikindiler daha da hızlı yağmakta. Bedenim ve ruhum öyle bir sarhoşluk yaşamakta ki bu hâli yaşayan ruhun kendini kaybetmemesi hiç düşünülebilir mi?

Sevdâ denen gizemli âlemde yaşayan Süveydâm...

Hasret toprağında büyüyen aşk çiçeği her mevsim açar ve bil ki, gönül denen ve aşkın tecelli ettiği diyarda âşıklar her zaman tek mevsim yaşar. O mevsimin adı Hüsn-ü Aşk’tır ve orda her ayın ismi Ayrılık’tır. Her şartta Yaradan’a şükredebilenlerin görebildiği vuslat güneşinden beslenen benim gibi âşıklar, özlemin şiddetiyle bir buhar olup sonra da sevgilinin görüntüde çöl zannedilen ama aslında gül bahçesinin en güzeli ve adı Duâ Çiçeği olan Gül-ü Rânâ’nın yaşadığı gülzâra bir yağmur olarak yağmasını bilir.

Rûhuma dokunan güzel, Rûh Eşim...

Sevdâ denizi elbette dalgalı olur; âşıkların kalplerindeki korku ve kaygı sevgiliyi kaybetmek olsa da, Rabbine dayanan ve dayanma gücünü O’ndan alan âşıkları Yaradan’ın sevmemesi ve rızasını onlardan eksik etmesi, âşıktan el çekmesi düşünülebilir mi hiç? O’dur El-Vekil olan; O’dur en güzel olan lakin yaratılmış olanı sevmeden bir âşığın Yaradan’a ulaşması mümkün müdür? Sözünde duran O’dur; O vadettiğini unutmayan ve mutlaka yerine getiren değil midir? O zaman korku ve kaygı adlı vesveselerden O’nunla uzaklaşan âşık, yüzünü O’na döner ve O’na tam olarak teslim olursa, sevdâ denizindeki dalgalara yenik düşeceği zannedilen “korku ve kaygı” adlı kayıklar muhkem bir gemiye dönüşür ve O’nun izniyle vuslat rüzgârını yakalayan âşık mutlak huzur ve mutluluğun hüküm sürdüğü “MAHŞER” adlı sonsuzluğa ulaşabilir.

Sevgili...

Gülşen seninle güzel, gülşen seninle şen. Mutluluk ve huzur senden yayılan rayiha ve her nefes alışta ben seni solurum, gönlüm içindeki kara noktam. Sensin varlığıma sebep, yokluğuma yol olan ve içimdeki saklı diyarı zulmetten ruşene kavuşturan. Şükrüm O’na, minnetim O’na; dilimdeki duâ ve aşksın ama unutma sergüzeştim seninle koşar mutluluk olana. Unutma ki, alnımdaki ter, gözümdeki fer ve güzel olan her yer; seninle güzel. Mahşere dek... demiştim; sözüm sözdür bilesin, kıyamete kadar bitmez bendeki sevdâ; efsûnun nun’un üstündeki nokta ve ben seni her nefeste satır satır yazarım, bil ki sensiz manasını ve gizemini kaybeder dünyâ.

Ey Sevgili,

Duy sesimi, gör gönlümde yaktığın ateşi ve hârî ve düşün bundan sonrasını...

MAHŞER'E DÂİR DÖRTLÜKLER

İçimdeki mutluluk Rabbimden gelendir yâr!
Hasret çekilmez sanma bu hayatın sonu var.
Mahşere dek su almaz duâ yelkenli gemim,
Tevekkül ve şükürdür beni koruyan duvar.

**

Gülüştünle benzerin yok dünyada sevgili,
Bir işaret gönder sen lâl edeyim bu dili.
Sen aşkınla gönlümü mahşere değın hep sar
Bir bardak su haline getireyim ben Nil'i.

**

Ruh eşim beni dinle, can'ın bana emanet.
Mahşere dek beklerim etmem hiçbir şikâyet.
Sözüm sözdür bilesin Rabbime yeminim var,
İnsanlar korkabilir bize düğün kıyamet.

**

Bir âşık için engel kar, kış kıyamet nedir?
Hasret bacayı sarsın vuslat için her şey bir.
Bir busene değışmem verseler de dünyayı,
Mahşerine sevdada akılda kalmaz fikir.

**

Hasret dokuyan gönlüm vuslat motifli kilim,
Yaradan'a işaret aşkı arayan ilim.
Mahşere dek arzular ertelense ne olur?
Şükürüne teslim olur, duâyla büyür dilim.

**

Gözlerine sevdalı, ellerine hasretim.
Senden gayrısı yalan sensiz kalırım yetim.
Şükürle dua ile Rabbime teslimim ben
Mahşere çok olsa da yıkılmaz ki gayretim.

**

Söz verdim yemin ettim mahşere sevdâm benim.
Gecemde gündüzümde aklımda rüyam benim.
Herkesi kandırsam da Rabbimi kandıramam,
Aşkta yanlış yaparsam yıkılır dünyam benim.

**

Gönlüm şad oldu senle sevgilime teşekkür
Herşeyin sahibi O, Yaradan'a şükür
Rabb'imden bir başkası susturamaz dilimi
Sende benden emin ol, sevdam mahşere yürür.

Ellerimde titreme, gözlerimde pırıltı.
Senin ismini duysam başlar bende çarpıntı.
Sana âşık bu gönlüm mahşere dek acıkmaz,
Bir kere gül yüzüme yeter bana kırıntı.

**

Ağlama sevdiceğim hiçbir gece ağlama,
Hasret kızgın bir demir çiğeri ni dağlama.
Elbet bitecek hayat, gelecek sonsuz mahşer.
Boş şeyler için aşkı dünyaya da bağlama.

**

Desem ki sonsuzluk var; arzuladığım mahşer
Duyan durur düşünür hayır mıdır yoksa şer?
Gaybı kimse bilemez her şey Rabbime tabi,
O isterse seninle gülistan olur her yer.

**

O buğulu bakışa sana olayım kurban,
Mutluyum, huzurluyum; lâkin geçmiyor zaman.
İstedğim tek şey var mahşere dek sevgilim
Her gece benle uyu, her sabah benle uyan.

**

Âşık olmak ne güzel hele eminsen ondan,
Doğru olanlar elbet nasiplenecek sondan.
İçimdeki o huzur her gün sürgün veriyor,
Köküm kâlû belâda "mahşer" deyişim bundan.

**

Gönlüm aşk dolu kalem, duygularım sa kâğıt.
Saçının her telini mısralarıma dağıt.
Yaradan'ın lütfuyla hüznü yok sayacağım,
Mahşere dek inşallah yazmayacağım ağıt.

**

Elbet nefes sayılı elbet bitecek yollar,
Mahşer gelecek bir gün beni saracak kollar.
Rabbime inancım tam; O'na güvenim sonsuz
Şükür ve tevekkülde aşkım herkesi sollar.

**

Arılar kelebekler aşka âşık olandır.
Bulutlar her yağışta boşalıp da dolandır.
Yüreğimsin sevdiğim kıyabilirsın bana,
Topaç gibi peşinde mahşere dek dolandır.

YENİ ORTAÖĞRETİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİ İLE LİSE ÖĞRETİMİ YİNE KAN KAYBEDECEK

•
Dr. Sakin ÖNER

Milli Eğitim Bakanlığı, daha yasası yeni kabul edilen 4+4+4 kesintili eğitim sisteminin içini doldurmadan ortaöğretimi yeniden düzenlemeye kalkıştı. Bütün ortaöğretim kurumları ile ilgili mevzuatı tek yönetmelikte toplama çalışmasını başlattı. Yeni hazırlanan Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği taslağı, Bakanlık bürokratlarınca tartışılın diye eğitim sendikalarına verilip oradan da basın yoluyla kamuoyunun gündemine taşındı. Her ne kadar sayın Bakan, bu iş kendi haberi olmadan yapıldığı için bürokratlarına bozulduysa da, lise öğretimi için mutfakta neler tasarlandığını öğrenmiş olduk.

Lise öğretimi, ilköğretimin eksiklerini telafi ederek yüksek öğretime öğrenci hazırlayan eğitim kademesidir. Bu kademedeki eksiklikler, üniversite eğitimini de doğrudan etkiler. Liselerimizin şu andaki durumlarını ve başarılarını şöyle bir gözden geçirelim.

Zeki ve çalışkan öğrencilerin sınavla öğrenci alan özellikli liselere, mesleki eğitime eğilimi olan öğrencilerin diploma notlarına göre meslek liselerine yerleştirilmesinden sonra geride kalan büyük öğrenci grubu genel liselere girmektedir. Diğer liselere sınavlar veya çeşitli kriterlerle ve öncelikle öğretmen seçilip atanırken ve öğretmen açığı

bırakılmamaya çalışılırken, genel liselere belli bir kriter gözetilmeden öğretmen atanmakta, öğretmen açığı bulunup bulunmadığına bakılmamaktadır. Sınavla öğrenci alınan özellikli liselerde ve meslek liselerinde haftalık 45-40-35 saat ders okutulurken, genel liselerde bu 30 saate inmektedir. Sınavla öğrenci alınan okullarda sınıf mevcutları 24-30 iken, bu genel liselerde 40-50 kişidir, bu büyükşehirlerde 60-70'e kadar yükselmektedir. Sınavla öğrenci alınan liselerde sınıf geçme başarıları yüzde 80-90'larda iken, bu genel liselerde yüzde 60-70'lere inmektedir. Üniversite giriş sınavlarında, örgün eğitim yapan fakültelerin yüzde 90 kontenjanını sınavla öğrenci alan liselerin öğrencileri, yüzde 10'unu ise genel liselerin ve meslek liselerinin öğrencileri doldurmaktadır.

Sonuç olarak, çoğunluğu genel lise öğrencisi olmak üzere her yıl 400-500 bin öğrenci üniversiteye girememekte, milyonlarca işsiz lise mezunu sokaklarda gezinmektedir. 2012 Yükseköğretime Geçiş Sınavı(YGS)'na giren 1.8 milyon öğrencinin başarı ortalaması, 40 soru üzerinden 3'tür. Uluslararası Pisa Matematik yarışmalarında öğrencilerin en son sıralarda yer alması da lise öğretimimizin kalitesi hakkında en somut gösterge olarak önümüzde du-

ruyor. Kısacası, lise öğretimi sürekli kan kaybediyor.

Lise öğretiminde bu kadar olumsuzluk yaşanırken ve başarı dibe vurmuşken, taslak halindeki Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği neler getiriyor, bir de ona bakalım.

* Liselerde özürsüz devamsızlık 45 güne çıkartılıyor.

* Ders saatleri 45 dakikadan 40 dakikaya, teneffüsler 10 dakikadan 5 dakikaya indiriliyor.

* 6 dersten takıntısı olan bir üst sınıfa sorumlu geçebilecek.

* Tüm lise türlerinde yılsonu başarı puanı 50 olanlar doğrudan sınıfı geçebilecekler.

* Fen Liseleri ile Sosyal Bilimler Liselerindeki 26 olan sınıf mevcutları 30'a çıkarılacak.

* Çalışkan öğrenci 4 yıllık liseyi 3 yılda bitirebilecek ve o yıl üniversite giriş sınavlarına katılabilecek. Fakat, başarılı öğrenci erken mezun olduğu için okul birincisi seçilemeyecek.

Şimdi yapılacak bu yeniliklerin lise öğretimine neler getirip neler götüreceğini şöyle bir değerlendirelim.

* 45 gün özürsüz devamsızlık, lise son sınıfları sahte rapor almaktan kurtaracağı için yararlı olabilir. Ama ara sınıflarda bu durum kesinlikle düşünülmemelidir, bu sınıflarda halen geçerli olan 20 gün özürsüz, 25 gün özürsüz devamsızlık yapma durumu devam etmelidir. Zaten 180 iş günü ile öğretim süresi en kısa olan ülkelerden biriyiz. Öğretim yılı 1. ve 2. döneminin ilk ve son haftalarında da doğru dürüst ders yapılmadığını düşünürsek, 45 günlük özürsüz devamsızlıkla birlikte toplam devamsızlık 65 güne çıkar. Bu devamsızlığı düşersek, öğretim yılı 115 güne iner. Buna kar, deprem, bayram vd, tatiller dahil değildir. Bu devamsızlıkla okullarda düzen ve disiplin tamamen bozulur, öğrenci başarısı kesinlikle düşer.

* Ders saatlerinin ve teneffüslerin beşer dakika düşürülmesi, hem başarıyı düşürür, hem de öğretmenle öğrenciyi karşı karşıya getirir. Çünkü, beş dakikada öğrenci hiçbir ihtiyacını gidere-meyecek ve dolayısıyla öğretmenden sonra sınıfa girecektir. Aslında bu öğretmenler için de geçerlidir.

* 6 dersten takıntısı olanın bir üst sınıfa geçebilmesi, yılsonu başarı ortalaması 50 olanın doğrudan sınıf geçebilmesi, yani sınıfta kalmanın zorlaştırılması tek sebebe bağlıdır; öğrenci akışını hızlandırmak. Çünkü, 4+4+4 yasası ile lise öğretimi de zorunlu eğitim kapsamına alındı. Şimdi, daha önce okullaşmayan 300-350 bin öğrenci daha sis-

teme dahil olacak, ama fiziki kapasite yetersiz. Hiçbir hazırlık yapılmadan bu değişiklik yapılıyor. Zaten liseler 2005'te 3 yıldan 4 yıla çıkarılırken de, yüzde 30 fiziki kapasitenin artırılması gerekirken, hiçbir çalışma yapılmamıştır.

Şimdi Bakanlık okullardaki idareci odalarına, laboratuvarlara, salonlara gözünü dikmiş, buralardan yeni sınıflar çıkarmaya çalışıyor. Başbakan "Dershaneler kapanacak" diyerek buralara giden öğrenci akışını durdurdu. Bakanlık şimdi de soruyor: "Dershaneler okul olarak kullanılmaya müsait mi?" Müsait olanları da kiralayıp okul yapacak. Zaten Bakan açıkladı: "Problemi kiralık okullar, kiralık dershanelerle çözeceğiz". Sultanbeyli yeni kurulduğunda kiralık kahvehanelerde, dükkanlarda eğitim yapılıyordu. 25-30 yıl sonra tekrar o günlere mi döneceğiz? Bu da yetmeyecek, çünkü açık büyük, gerekirse haftalık ders saatleri azaltılıp normal öğretim yapan okullar çift öğretime geçirecek. Gelişmiş ülkelerin hiçbirinde çift öğretim yok, ama galiba bizde genelleşecek. Sizin anlayacağınız kral çıplak ki, ne çıplak.

* Onun için sınıf mevcutları yükseltiyor, onun için 4 yıllık lise öğretimi 3 yılda bitirtiyor. Çünkü, acilen sınıfa ihtiyaç var. Öğrencinin hangi kalitede yetiştiği değil, ne zaman mezun olup sırasını boşalttığı önemli. Liseleri 4 yıl yaparken, AB standartlarına uymak için böyle yaptıklarını söylemişlerdi. Bugün madem çalışkan öğrenciye 3 yılda mezun olma hakkı veriyoruz, gelin hep birlikte liselerin öğretim süresini 3 yıla indirelim. O zaman liselerimizin dörtte bir kapasitesi açığa çıkacak ve Bakanlığın çıkmazı büyük ölçüde çözülecektir.

* Bir başka gariplik de, 3 yılda mezun olan çalışkan öğrencilerden okul birincisi seçilmemesi. Halbuki okul birincisinin üniversiteye girişte bazı avantajları var, bundan 4 yılda mezun olanlar yararlanacak, bunun adalet neresinde? Bu doğrudan doğruya çalışkan öğrencinin cezalandırılmasıdır.

* Yönetmelik taslağındaki; Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı yetişmenin okulların amaçlarından çıkarılıp öğrencilerin amaçları arasına konması, sınıflardaki Atatürk resimlerinin Türk büyükleri köşesine dönüştürülmesi, öğrenciyken evlenenlerin kaydının silinmemesi, seçmeli derslerin seçilebilmesi için tercih eden öğrenci sayısının 10'dan 8'e indirilmesi, Fen-Sosyal Bilimler-Anadolu ve Meslek Liselerinden Anadolu İmam Hatip Liselerine geçiş hakkı verilmesi gibi önemli değişiklikler üzerinde durmuyorum.

BURAM BURAM OLAYIM

•
Köksal CENGİZ
(Niyazkâr)

Türk Milliyetçilerinin yıllardır süregelen ortak bir derdi vardır: Türklüğe düşman malûm kuvvetlerle iktidar hırsının şiddetinden şuurlarını yitirmiş bazı kimseler, milletle millî müesseseleri karşı karşıya getirmek isterler. Kardeş kavgasına müsait zemin hazırlamak için yapılan çalışmaları görür, üzülür, önlemenin yollarını ararız. İhanet ve gaflet şebekelerinin kimisi orduya musallat olmuştur, kimisi gençliğe, kimisi de halka.

* * *

Seçim öncesinin efendi ve mefkûreci partisi CKMP, seçimden sonra yayınladığı ilk bildiriye bu konuyu ele alarak diyor ki: “*Millî müesseseleri millette dargın hale getirme çabalarına tevessül edilmemelidir. Millet gençliğini, millete hizmet için gerekli zamanlarını siyasî hâkimiyet vasıtası olarak israf etmek gayretlerine asla girişmemelidir.*” CKMP’nin tebliği mevhum bir tehlikeyi işaret etmiyor; gerçeği söylüyor. Aslında milletle millî müesseselerin el ele vermesi, tam bir sevgi ve güven içinde bulunması, yalnız huzurun, yalnız kalkınmanın değil, bağımsız yaşamın da temel şartıdır. Milletle müesseseler arasında dargınlık, hele düşmanlık girerse yarına emniyetle bakılamaz.

* * *

Millî birlik kundakçıları, değişik bir tarzda çalışıyor; amma hep bir noktada birleşiyorlar. Bazılarının hain, bazılarının gafil olması sonucu değiştiremiyor. Nifak mekanizmasının işleyişi özetle şöyledir: Kundakçıların bir kısmı millî müesseselerden yana görünüyor. Propagandalarını, müesseselerin millet çoğunluğuna düşman olması esasına göre hazırlıyorlar. Bilhassa orduya ve gençliğe ısrarla şunu telkin etmek istiyorlar: “*Milletin çoğunluğu size düşmandır. Eline imkân geçerse mutlaka icabınıza bakacaktır. Aman ha, dikkatli olun. Onlar sizi ezmeden siz onları ezin.*”

Süslü cümlelerle çıplaklığı örtülen söz ve yazıların özü bundan ibarettir. Kundakçıların diğer kısmı, çoğunluktan yana görünür; millî iradenin önüne hiçbir kuvvetin çıkamayacağını mütemadiyen tekrarlar. Propagandasının hedefi, bazı kuv-

vetlerin millete karşı olduklarını, müsait fırsatı yakaladıkları an, milleti ezeceklerini anlatmaktadır. Milleti, millî müesseselere karşı ve millî müesseseleri, millete karşı kışkırtan bu kundakçılar; gerçekte milleti de, millî müesseseleri de sevmezler. Milleti müesseselerden, müesseseleri millettten ayrı düşünmek zaten mümkün değildir. Birinin düşmanı, hiç şüphe etmeyiniz, diğerinin de düşmanıdır. Ve Türk milliyetçileri, neye mal olursa olsun, millî birlik kundakçılarının yaratmağa çalıştıkları pis havayı dağıtmak zorundadırlar. Vatansızlığın icabı böyledir. Millete düşmanlık nasıl bir ihanetse, millî müesseselere düşmanlık da öylesine bir ihanettir. Bilmeyene öğreteceğiz; anlamayana anlatacağız. Hainlerin oyununu bozmak her milliyetçinin boyuna borçtur.

Derlerdi inanmazdım ölümle uyanışa,
 Ölünce kavuşurmuş insan nice tanışa.

Ne ebedi saadet onla Hakk’a varışa,
 Oysa ki kapılmışız nefsimizle yarışa.

Ya ebedi saadet ya hüsrandır sonumuz,
 Ahiret yokmuş gibi hep dünyadır konumuz.

Birazcık düşünmeli, aslı nedir insanın?
 Nasıl tutar bedeni muallakta şu canın?

Ömrümüzden eksilir verdiğimiz nefesler,
 Ruha zıندان değil mi günahkâr ten kafesler?

Var ne varsa âlemde O’ “ol!” derse var olur,
 Cennetle müjdelenen şehitle, ebrar olur.

İman ne büyük nimet hamd eden her insana,
 Tevbe, istiğfar, zikir kavuşturur ihsana.

Nasihat kolay lâkin yaşamak hayli zordur,
 Münafığı, münkiri bekleyen kızgın kordur.

Rabb’im affet kulunu rızana râm olayım,
 Niyazkâr’ın olarak buram buram olayım...

Minyatür: Özcan ÖZCAN

GÜL KOKULU MEY

•
Leyla ARSAL

Bende bir mest-i nazım hal ki, bilmem söze dökülür mü hilm'in...
Dimağın cezbeli istidadı sebebiyle, dilde mükerrer zikirdir ismin...

Titreyip durdukça “dil” damakta, çarpar bir sağa bir de sola...
Biteviye yanan kor dudaklar, lafzına değdikçe h/arı artmakta...

Başlar O müselsel tezahür, tutulur “dil” İhsan'a temayül!...
Hilkat lal kesilir huzurda, susmaz sine'de inleyen bülbül...

Söyler durur Aşk türküsünü, recm eder nefs'e ülküsünü...
Tevekkül servetinin cümlesine, saplar sabrın “gül” süngüsünü...

Sen, Ey ihtişamın şahikası; dur durak var mı esaretinde...
Bir kere sıtmana tutulmuş beşere, bedeni dar mı şهادetinde...

Sükutun muamma mısralarında, berceste beyit zuhuru kelamın...
Her bir zerremi nakşetsem de heceye, idraki tutukludur dimağın...

Gel... gözlerimden mana'ya uzanan, “gül” perdeleri kaldır ellerinle...
Görünen ve görünmeyen her kabiliyeti, nakşet ruhuma yedinde!...

Belki o vakit durulur göğsümde, çırpınıp duran şu lal kebuter!
Gözyaşları sel olup açılır önümde, idrakin azametiyle münevver!

Söyleşir birbirleriyle bülbüller, sükutun çerağında dilsiz dudaksız...
İnletir muhiti bu musiki-i nefha, bestelenir ebedi marşımız...

“Gül kokulu mey” rayihasıyla, dururlar Sema'da kol-kola kıyama...
Dillerinde zikr'in s"ar"hoşluğu, uyanırlar bir cennet sabahına...

Altlarından ırmaklar çağlayan, köşkler ve çardaklar “mavera”sında...
Bir zaman uyumak zulmetti amma, uyanmak pahabiçilmez YAR koynunda!...

BİR TATAR AYDINININ KALEMİNDEN FELÂKETİMİZİN SOSYAL RÖNTGENİ: “İSTANBUL MEKTUPLARI”

Oğuzhan SAYGILI*

Balkan Savaşlarının üzerinden tamı tamamına 100 yıl geçti. Yüzüncü yıl dolayısıyla Türk tarihinin büyük bozgunlarından olan Balkan Savaşlarını daha iyi anlamaya, anlamlandırmaya yönelik ülkemizde birçok kurum, kuruluş çalışma yapıyor. Muhtelif toplantı ve konferans salonlarında etkinlikler düzenliyor. “*Balkan Savaşları*” bu yıl birçok derginin gündemine girdi. Konuyla ilgilenen başta akademisyen ve yazarlar olmak üzere, araştırmacılar çeşitli konferans ve sempozyumlarda bu savaşları enine-boyuna masaya yatırıyor. Hatırı sayılır sayıda araştırmacı-yazar, akademisyen bu dönemle ilgili çalışmalarını kitap olarak kamuoyuna sunuyor. Bizler de Töre Dergisi okurları için bu dönemle ilgili parlak bir beyin ve sağlam bir vicdanın mahsulü gözlem ve değerlendirmelerden oluşan bir kitabı bu bölümde tanıtacağız.[1]

Fatih Kerimî'nin “*İstanbul Mektupları*” isimli çalışmasına geçmeden önce yazarın özgeçmişini hakkında şunları söyleyebiliriz. Modern Tatar edebiyatının kurucularından olan Fatih Kerimî, yaşamı boyunca öğretmen, yazar, gazeteci, siyasetçi olarak karşımıza çıkar. Yükseköğrenim için İstanbul'a gelen bir dönem İstanbul'da yaşayan, Kerimî, 1937'de askerî mahkeme tarafından, Türkiye casusu olmak, Stalin'i öldürme amaçlı bir terör grubuna üye olmak gibi bir takım düzmece iddialarla tutuklanır. İdama mahkûm edilir ve karar aynı gün infaz edilir. Birçok kitabı olan Kerimî'nin “*İstanbul Mektupları*”, “*Avrupa Seyahatnamesi*”[2] ve “*Kırım'a Seyahat*” eserleri günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

Balkan Savaşları başlayınca Rusya'daki Tatarların çıkarmış olduğu –kendisinin de uzun yıllar başyazar olarak yazdığı- Vakıf Gazetesi savaş muhabiri olarak Fatih Kerimî'yi İstanbul'a gönderir. Yazar, daha önce İstanbul'da okuduğu, İstanbul'u yakından tanıdığı,

Türkçe ve Fransızcası çok iyi olduğu için bu göreve seçilmiştir. Memleketi Orenburg'dan çıktıktan birkaç gün sonra İstanbul'a ulaşır. Burada yaklaşık 4 ay kalır. Orenburg'dan ayrıldığı 1 Kasım 1912'den, İstanbul'dan görevi bitip memleketine döndüğü gün 9 Mart 1913'e kadar gazeteye

70 yazı (mektup) gönderir. Bu yazıların 67'si Vakıf, “*İstanbul Teessüratı I, II, III*” başlıklı üç yazısı da yine Orenburg'da çıkan Şura gazetesinde yayınlanır. 1913'de Kerimî'nin yazmış olduğu yazılar, “*İstanbul Mektupları*” isimli kitap halinde Orenburg'da Vakıf Matbaası'nda basılır.

Rusya'da 1913'te basılan eser Türk okuyucusunun karşısına 88 yıl sonra 2001'de çıkar. Kitap; 70 mektubun dışında, Çağrı Yayınevi'nin editörü Şaban Kurt'un ve eseri günümüz Türkçesine uyarlayan Fazıl Gökçek'in “*Fatih Kerimî ve İstanbul Mektupları*” isimli takdim yazısı, Fatih Kerimî'nin yazdığı Önsöz, Kerimî'nin Orenburg'a dönmesinden

[*] Eğitimci, E-posta: ikizkuyu@yahoo.com
Blog Adresi: <http://kitaplarinbaskenti.blogspot.com>

sine gönderdiği Türk dünyası hakkındaki duygu ve düşüncelerini ihtiva eden ilginç bir mektup ve yine Süleyman Nesib'in gönderdiği "*Hakikâte Doğru*" başlıklı bir şiir ve Kerimî'nin görüştüğü ve bahsettiği kişilere ait 53 adet fotoğraftan oluşmaktadır.

Balkan Savaşları'nda birbirinden ilginç olaylar yaşanmıştır. Büyük derslerin çıkarılmak zorunda olduğu bu dönem, çok geniş bir laboratuvar olarak değerlendirilmelidir. Kerimî, Türk askerleri içinde çok fedakârane savaşanların bulunduğunu, subaylar arasında ne hamiyet-i diniye ve ne de hamiyet-i millîye ile muttasıf olmayarak yalnız kendilerini kurtarmaya çalışanlar olduğu gibi sadece kendi rahatını düşünüp, "*Zaten bu memleket düze çıkacak değil bunun için kan dökmeye ne gerek var?*" diyenlerin mevcut olduğunu güvenilir kaynaklardan öğrenerek bizlere aktarır.

Yazar, Türk ordusunun başta Edirne Kumandanı Şükrü Paşa'nın, Yanya kumandanı Vehip Paşa'nın ve İşkodra kumandanı Hasan Rıza Paşa'nın maiyetindeki asker, subayla göstermiş oldukları mukavemeti, Osmanlı askerinin namusunu kurtarmaya yetecek şanlı vak'alar olarak görür. Kırkkilise (Kırklareli) Muharebesi'nde subayların yüzde kırk beşinin şehit olduğunu söyler.(s.68) Bu şehirlerden Edirne dışındakileri düşmanların zapt etmekten aciz kalmasına rağmen altı sefir tarafından imzalanan bir tabaka kâğıtla teslim edilmeye mecbur kalınmasının ne kadar feci bir manzara olduğunu belirtir.

Müellif, elinde elli bin askeri, yeterli erzakı, mükemmel silahları bulunduğu halde hiç direnmeden Selanik'i teslim eden Tahsin Paşa'ya halkın nasıl nefretle baktığını anlatır. Selanik'in kaybedilmesini gözleriyle gören bir Hilal-i Ahmer doktorunun Kerimî'ye ağlayarak Türk askerinin şan ve şerefini korumak için azıcık bile mukavemet gösterilmediğini, hemen teslim edildiğini, Selanik'i bu kadar çabuk ele geçirmeyi Yunanlıların bile akıllarına getirmediklerini, Türk askerinin erzak ve mühimmatının yeterli olduğunu, hatta sadece ekmek değil et ve pilavın dahi bulunduğunu anlatır. (s. 68/9)

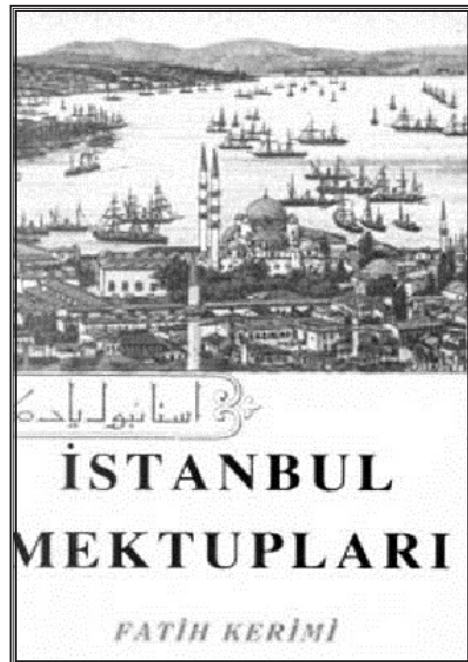
Yazar, şehir hayatının iktisadi boyutunda Türklerin istenilen düzeyde yer almadığını; bunun sonucunda da doğal olarak Türklerin söz hakkının olmadığını belirtir. Bankalar, oteller, tiyatrolar, demiryolu işletmeleri, lokantalar ve hatta bakkalların bile ezici çoğunluğunun gayrimüslimlerden oluştuğunu belirtir. Müslümanların birbirlerini desteklemediğinden, azınlıkların ise buna karşın birbirlerini kolladığından bahseder. Avrupa devletlerinin ekonomisi bozulmaya

yüz tutmuş Osmanlı Devleti'ne borç para vermekten çekinmesi, savaşın pahalıya mal olması, kaybedilen şehirlerden gelen memurların ve muhacirlerin istihdam sıkıntısı, memur ve subayların maaş alamama durumu gibi birçok faktörün bir araya gelmesinin sonucu olarak hükümetin savaşı göze alamaması gibi bir durum oluştuğunu anlatır.

Kitabın cezbedici yanlarından birisi de birbirinden farklı cenahlarda olan ve hatta aralarında siyasi husumet bulunan devrin gazeteci, yazar, ulema, paşa, bürokrat, nazır, sadrazam, müderris, mebus, diplomat ve doktor gibi aydın ve mütefekkirlerle yapmış olduğu mülakat ve görüşmelerdir.

Bilindiği üzere Balkan Savaşları öncesi Osmanlı Devleti, Trablusgarp Savaşı sonucunda Kuzey Afrika topraklarından çekilir. Bu toprakların elimizden çıkmasına karşılık halkta hiçbir üzüntünün olmaması, herhangi bir tepkiyle karşılaşmamış olması yazarı çok şaşırtır.(s.37)

Yazar, Türk halkının Avrupa'daki manasıyla basın-yayınının olmadığını, Ermeni, Rum, Yahudi hatta Arap gazeteleri bile kendi ideallerine, kendi menfaatlerine hizmet ederken Türk gazetelerinin herhangi bir idealinin olmadığını, gazetelerinin daha fazla satması ve kapanmaması için ne lazım gelirse onları yazmaya çalıştıklarını bahseder. Türk gazetelerinde Anadolu vilayetlerinin ahvali hakkında haber bulmanın çok zor olduğunu gazetelerinde Türk siyaseti, Türk ideali, Türk fikri, Türk ahvali hakkında çok az haberin olduğunu yahut hiç yer almadığını

özellikle belirtir. Buna karşın Avrupa siyasetinden, en ehem-miyetsiz haberlerin çarşaf çarşaf yer bulabileceğini, Bursa'nın köylerinde kışın soğuklarında halkın yakmak için evlerine odun getiremediğini, ormana gidip, ağaçları yakarak ısındıklarını, kışın kar yağınca Erzurum ve Van vilayetlerinin şehirleri arasında otuz gün posta işlemediğini gazetelerden öğrenmenin mümkün olamayacağını söyler. Bu haberi başka bir şekilde duyulabileceğini ama gazeteler kanalıyla duyulamayacağını söyler. Hükümette kim bulunu-yorsa Türk gazetelerinde onların fikirlerinin tervic edildiğini belirtir.

Balkan Savaşlarında Osmanlı Devleti'nin mağlup olmasının en önemli sebeplerinden birinin orduya siyasetin karışması ve komuta kademelerinde siyasi fırkacılığın had safhada olması konusunda tarihçi ve tarih araştırmacılarının çoğunluğu hem fikirdir. Yazar bu konuda özellikle cephe gerisinde, İstanbul'da toplumun kamplaşmalarını, bölünmesini, her iktidar değişikliğinde sil baştan kadroların yenilendiğini şu cümlelerle ifade eder: "*Bugün İstanbul'da kaldırım taşı sayısınca sabık nazır, sabık vali, sabık mutasarrıf var. İşsiz güçsüz dolaşıyorlar.*"(s.200)

Fatih Kerimî, kitabın birkaç yerinde sosyo-ekonomik durumu iyi olan insanlarda ümitsizlik ve yeisin daha fazla, alt ve orta sınıf halkta savaşmaktan yana ve galip geleceklerine dair inancın daha fazla olduğunu belirtir.(s.176) Zengin sınıfın pek fedakârlık yapmadığını fakir, garibanların ise gösterdiği unutulmaz gayretleri şöyle anlatır. "*İstanbul'un zenginleri, paşaları yardım verme konusunda hiç de acele etmiyorlar. Daha çok fakir fukara son kuruşlarını verip memleketteki fakirlerin sayısını arttırıyorlar.*"(s.209)Askerlerin içinde dahi birçok kişinin "*Bir an önce barış gerçekleşsin de memleketime döneyim.*" dediğini; esnafın bir kısmının, savaş yüzünden ticaretinin durduğunu, işlerinin bozulduğunu, Bulgarlarla savaşmanın Türkiye için bir fayda getirmeyeceğini, Türkiye yense dahi Avrupalıların Hristiyanları kollayacağını söylediklerini belirtir. Özellikle binlerce Darülfünun (üniversite) gençliğinden yüz küsur gencin cepheye gittiğini, bunun dışındakilerin kendi memuriyetlerini düşündüğünü belirtir.

Bu çerçevede yaşlı ananın yıllar önce anlattığı bir hikâye aklıma geldi. Köyde evin birine bir falcı uğrar. Tabii ailenin durumu gayet iyi olup, işlerini tutmaya yarayan azapları[3] bile vardır. Falcı kehanetlerini anlatmaya başlar. En çarpıcısını çekinmeden söyler: "*Bu evden iki cenaze çıkacaktır.*" Bu sözün üzeri-

ne herkes azaba bakınca azap dayanamayıp cevabı yapıştırır "*Yahu biri ben olmaya benim de peki ya diğeri...*" Aslında dün olduğu gibi bugünde ülkenin can, namus ve güvenlik sigortasını acı, gözyaşı, ter ve kan ile bağlayanların kahir ekseriyeti neden azap, sessiz, rütbesiz, statüsüz Türklerden oluşur? 'sorusu geçerliliğini hâlâ korumaktadır. Bugün bu soruyu tuzu kuru, sol hümanist yazarlar[4] bile sormaya, sorgulamaya başladıysa ülkenin yaşaması için gerekli kanı sebil edenlerin, ülkesini, dününü, dinini, değerini karşılıksız sevenlerin tamamının sorması gerektiği söylenebilir.

Kerimî'nin gönderdiği mektuplarda "*dost acı söyler mukabilindeki tespit ve gözlemlere*" memleketindeki Osmanlı'ya sempatiyle bakan insanlar ilk başta inanmazlar. Hayal kırıklığına uğrayanlar az değildir. Yazara tepki gösteren önemli bir okur kitlesi vardır. Kerimî, barış müzakerelerinin yeniden başladığı günlerde İstanbul'dan ayrılır. 9 Mart 1913'te memleketine gönderdiği "*Ba'sü ba'delmevt*" isimli son yazısı adeta kitabın özeti ve değerlendirmesi diyeceğimiz tahlillerle son bulur. Savaş sonrası olacaklar hakkında bazı öngörülerde bulunur. Bahse konu olan öngörülerin önemli bir kesiminin gerçekleştiğini daha sonra gelişen olaylar bize göstermektedir. Yazarın basiretinin güçlülüğü kitabın ciddi bir eser olmasına kuşkusuz katkı sağlamaktadır.

Yazar, İstanbul'da kaldığı 4 ay gibi kısa sayılabilecek bir zaman diliminde hem savaşın fotoğrafını, hem de Türk toplumunun cephe gerisindeki psikolojisini, yaşadığı bozgunu çok iyi yansıtmaya çalışır. Bu fotoğrafın net çıkması için; cepheye gidip askerlerin arasına girer. Onların ruh halini yansıtır. Cephe gerisindeki vatandaşın arasına katılarak halkın nabzını ölçer. Savaşın yükünü kaldırmaya çalışan günümüzdeki anlamıyla "*sivil toplum örgütleri*"nin yaptığı gayretleri yakından müşahade etme fırsatını bulur. Hastanelere giderek yaralılardan bilgi almaya çalışır. Birbirinden farklı cenahlarda bulunan politikacı, mebus, gazeteci, paşa, ulema, bürokrat ve aydınlarla mülakat yapar. Bunlara savaşın muhtemel sonuçları ve savaş sonrası Türkiye'nin durumu hakkında çeşitli sorular yönelir. Türk Devleti ve toplumunun temel sıkıntılarının nasıl aşılacağı ile ilgili –kendisini çok rahatsız eden- soru(n)lara cevaplar almak için çırpınır. Yabancı uyruklu, Türk (Tatar) gazeteci kimliğini de kullanarak savaşın seyri hakkında sağlıklı bilgilere ulaşır.

"*İstanbul Mektupları*", bir savaş muhabirinin kal-lavi gözlem, tespit ve değerlendirmesinin dışında

Türklerin günlük içtimai hayatından onlarca örnekler sunar. Özellikle de İmparatorluğun en güzel topraklarının elimizden nasıl çıktığını bizlere çok güzel anlatır. Düşman işgalinin, devletin başkentine ulaşmasına sadece 45 km kaldığı, Yunan askerlerinin top seslerinin İzmir'den 7 mil öteden duyulduğu bir dönemde, milletimizin gerek cephede gerekse de cephe gerisindeki acizlik, kahramanlık, ahlaksızlık, gaflet, tembellik ve hainlik hallerini yansıtan onlarca ibretlik olayı bizlerin gözü önüne serer.

Bu yazarı ve eserini farklı kılan en önemli özellik ise Fatih Kerimî'nin inanmış, eğitim sevdalısı, kadınların eğitimsizliğinden adeta sürekli sancı duyan, modernleşmeci ve katıksız Türk Milliyetçisi ve batılı Oryantalistler standardında da kültürlü, işinin ehli birisi olmasıdır. Bizim göremediğimiz hata, yanlış ve zaaflarımız üzerine -soğukkanlı biçimde, korkmadan, giderek- çok net bir şekilde önümüze koymasındır..

Kerimî; Osmanlı, Türk ve İslâm âleminin düşmüş olduğu duruma karşı, içinde çok büyük fırtınalar kopan, yüreği yangın yerine dönmüş bir aydındır. Karşılaştığı kişilerden birine -yüreğindeki yangının dumanı sayabileceğimiz - şu soruyu sorar: *“Peki efendim, bir yıl içinde iki kitadan çıkarıldınız, Afrika'dan çıkarılmışlardı şimdi Avrupa'dan da çıkarıyorlar. Niçin endişelenmiyorsunuz? Böyle fevkalade zamanlarda niçin fevkalade fedakârlıklar göstermiyorsunuz? Kesilecekleri zaman koyunlar bile biraz olsun çırpınırlar. Rumeli'deki Müslüman ailelerin, kadınların ve çocukların kanlı gözyaşları sizin yüreğinize hiç mi tesir etmiyor?”*(s.170)

Fatih Kerimî, toplumsal olarak yaşanan felâket ve bozgunları o devrin en az kahramanları ve fisebillahı kendisine şiar eyleyenler kadar içselleştirerek yaşamaktadır. Yazdığı yazılarda kullandığı mürekkebin hammaddesi gözyaşı ve alınteridir.

Yazar adeta beyni, kalbi ve kalemıyla Türk toplumu ve devletinin zaaf, hata ve yanlışının röntgen filmini, canlı fotoğrafını çekerek bizlere sunmaya çalışmıştır. Bahse konu olan dönemdeki Türk toplum ve devletinin kangrenleşmiş ve kronikleşmiş, sorun, sıkıntı ve şiddetli hastalıklarının geçen bir asra rağmen çok büyük bir kesiminin devam ettiği söylenilebilir. Bu hastalıkların en azından bir kısmının tedavi edilebilmesinin zaruri olduğuna inananların, Türk milletinin düştüğü yerden kalkacağına iman eden fakat düştüğü yeri görmeyen şart ve elzem olduğunun idrakinde olan aydınların bu kitabı okuması salık verilebilir.

“İstanbul Mektupları” kitabını daha önce okuyup bizlerin okuması için öneren bir dostumuzun kitap hakkında sarf ettiği şu cümlelere hak vermemek elde değildir. *“500 senede kazandığımız, vatanımızın en değerli parçasını 3 haftada utanç verici bir mağlubiyetle kaybettiğimiz dönemin sosyal psikolojisini aydın bir dost kaleminden yansıtan, henüz daha yasını dahi tutmadığımız korkunç bozgunun hâlâ yapamadığımız ancak yapmak zorunda olduğumuz muhasebesine katkı sağlayacağına inandığım bir eser”*

Son olarak merhum Kerimî'yi rahmetle anarken, bu çok değerli eseri ve yazarı muhterem münevveri Türkiye'de gün yüzüne çıkaran Prof. Fazıl Gökçek ve Çağrı Yayınevi'nin yöneticilerine teşekkür ederek bu çizgideki eserlerin devamını diliyorum.

Not: Fatih Kerimî'nin *“İstanbul Mektupları”* isimli kitabını ilk okuduğumda çok duygulanmış ve etkilmişim. Söz konusu kitap hakkında 25 sayfalık bir özet çıkarmıştım. Bu uzun yazı bazı yerel gazetelerde o dönem yayınlanmıştı. Geçtiğimiz günlerde kitapyardu.com isimli sitede bazı yayınevlerinin yayımladıkları kitapları incelerken Kelepir Kitaplar başlıklı bölümde *“İstanbul Mektupları”*nın olması, şaşırımdan çok içimi acıttı. Bu kadar değerli bir eseri daha fazla kişiye anlatmak ve tanıtmak düşüncesiyle yazmış olduğum yazıyı tekrar gözden geçirip bir dergide yer bulabilecek sayfaya indirgedim. Töre Dergisi'nde yayımlatmayı uygun buldum. İlk yazmış olduğum yazıyı merak edenler <http://kitaplarinbaskenti.blogspot.com/2009/05/bir-tatar-aydininin-kaleminden-balkan.html> linkinden yazıya ulaşabilir.

[1]Fatih Kerimî, *İstanbul Mektupları*, Yayına Hazırlayan: Fazıl Gökçek, 367s, 2001, İstanbul, Çağrı Yayınları, www.cagri-yayinlari.com

[2]Türkçeye çevrilmiş diğer iki kitap hakkında da birer yazı kaleme almıştım. Yazılara internet üzerinden şu linklerden ulaşılabilir.

<http://kitaplarinbaskenti.blogspot.com/2010/01/bir-tatar-aydinin-gozuyule-avrupa-1899.html>

<http://kitaplarinbaskenti.blogspot.com/2011/02/fatih-keriminin-kirim-seyahatnamesi.html>

[3]Yıllık ücretli işçi

[4]Can Dündar, 14 Eylül 2006 tarihindeki Milliyet Gazetesi'ndeki köşesinde *“Katilimiz Fakirlik mi?”* isimli makalesinde *“Neden (mesela) Teşvikiye Camii'nden, (yine mesela) Yozgat'ın tüm camileri kadar şehit cenazesi kalkmıyor?”* diye soruyordu.

KERBELA AĞITI

•
İlhan KURT

I. Kan damlıyordu yazık, gecenin siyahına!..

Korkunç bir ıslık, bir an parçaladı boşluğu.
Bir soğuk kahpe çelik, kesiverdi soluğu.

Aydınlattı geceyi bir çift göz çakmak çakmak.
Haykırıp şahadeti, kapandı iki dudak.

Bekaya kanat açtı; İslam'ın hırçın kuşu.
O gündü yiğitliğin yeryüzünden uçuşu.

O peygamber âşığı, dinin aslan neferi
Kulaçladı semayı; omuzlayıp Hayber'i

Anahtarsız kaldı il'm, elsiz kaldı Zülfikar.
Küfür kırdı zinciri, yırtıldı hayâdan zar.

Kan indi yüreklere, dost gözler şimdi nemli.
Düşman bayram yapıyor, Ehl-i Beyt'se elemli.

II. İhanet kokuyordu o gün Kûfe Çölleri

İslam'ın güneşinin battığı o Kevser'den
Dolunay çıkıyordu ışık alıp o serden.

Biat sesleri sarstı Kûfe denilen şehri.
Yeniden coşuyordu imanın kutsal nehri.

Biat diye kalkan el; Hasan diyerek indi.
Çölleri aşan bu ses, Şam'ın bağrında dindi.

Haset atı şahlandı, köprü kuruldu kinden;
Ok uçları bilendi, kılıç çekildi kindan.

Yürüdüler Kûfe'ye kırk bin baş, kırk bin kılıç.
Bu ne düşmanlık ya Rab, bu kabaran nasıl hınç?

O arsız çöl kumları, erimedi, utansın!
Eksilmesin güneşi, ateşe banıp yansın.

Ve Kûfe... yine biat... tekrar sema delindi;
Muaviye sesleri semadan yere indi.

Değdi imanlı sine, ihanet hançerine;
Yığılıp kaldı Hasan, o an secde yerine.

Elmas lebin öptüğü yakuttan güzel gözler,
Okudu maveradan aşılmaz kutsal sözler:

“Mümin kanı haramdır, müminim diyenlere”;
Yaşasın o cehennem Hadis çiğneyenlere.

Yaratan sevdalısı, dede âşığı yürek
Hüzünle “Kabul” dedi. “Kutsal kan akmasın tek .”

Yine de bitmedi kin, hain tuzak kuruldu;
Cude, zehir edilip masum kana sokuldu.

Hainin kanı güldü, bedeniye gülizar;
Sönmüştü kalbindeki Hasan adlı büyük har!

III. Kan taşıyordu Fırat, Kerbela Çölleri'nden.

Ölümü öldürdü mü , bu insafsız bedenler;
Toprağa düşmem sanır, Cude'yi zehredenler?

Düşecek dedi Yezit, ama daha çok erken;
Bu kılıç girmez kına, henüz Hüseyin varken.

Bu sesle kızgın sahra yarıldı şak diyerek;
Yezit, kuma kök saldı insanları yiyerek.

Hedefteki son kervan Muhammed Ocağı'ndan;
Eremesinler suya çöllerin sıcağından.

Çevirdi o kervanı, on bin kılıçlı ordu;
Bir başa üç yüz Yezit, kurtulmak artık zordu.

Ve son ferman okundu mekân Kerbela, sürün;
Olmazlarsa reaya balık gibi öldürün!

“Hakk'a eğilen bir baş, eğilir mi hiç kula.
Ölüm ne güzel şeydir, gidince baş bu yola!”

Fırat, gözen kurusun; derelerin kesilsin.
Verme bir damlacık su, ama yok mu su sesin.

Nasıl, nasıl duymadın su diyen o feryadı?
Şimdi inile boşa, dilde Hüseyin adı!

Su bulamayan canlar, o gün imana kandı;
Onlardan kalan miras, Fırat'a sinen kandı.

ÖTELERDEKİ BİZ - 1

H. Mehmet ERTÖY*

“Goethe’ye nazire...”

*Artık domuzlar da okuma yazma biliyorlar. Zaten
önceden de insanlar arasındaydılar.*

Karlı, soğuk ve karanlık bir kış gecesi. Her yer, her şey buz. Dışarı çıkanlar tercih yapamamanın sıkıntısını çekmekte. Damlardan ve dallardan sarkan buzlar, gelip geçen otoların egzoz gazları, yakaları kalkık yürümeye çalışan birkaç insan ve Batı’nın acımasız soğuğu...

Korkuyorum, Batı’nın bozulmuş, bitmiş, boş insan parçacıklarıyla karşılaşmaktan... “Mark”la insan ciğeri satın alanlarından.

Haksız mıyım, eşlerin biri birine, bir holdingin ortaklarından daha iyi gözle bakmadığı toplumun bir parçası içine düşeceğimden kaygılanmakta.

İnsanın değerinin ayda kazandığı “Mark”la veya toprağa gömülen “paracık”larla ölçenlerden...

Eşyanın insanı bir kat daha “erdemli” yapacağına inanıp, hayatlarını bankalara ipotek ederek, maaşlarının dörtte üçünü tahta ve taş yatırımlardan...

Kürk giyip de hayvanlıktan kurtulacaklarını sananlardan...

Bunlar artık normalleşmiş düşünceler. Zayıf yönler “Mark”la kapatılıyor. Ve öyle bir an geliyor ki, “Mark”la yatılıp “Mark”la kalkılıyor. İnsanlar eşlerine bile “Mark”la yaklaşıyor.

Ve tanrı İnsan’ı yarattı. Onundu artık tüm Dünya: güzellikleri, iyilikleri ve henüz tadılmamış tatlarıyla...

Önce dolaştı insan, uzun süre. Henüz ne olduğunun farkında değildi. Nereye gideceğinin de. Yeni doğmuş bir bebek gibiydi. Uyudu, uyandı, gezdi, düşüncenin temelini ilk o attı. Tüm çabası uyum sağlayabilmektir. Her şey tertemiz, pırıl pırıldı. Dopdoluydu insan, yaşamak coşkusuyla.

Sonra, canı sıkıldı insanın ve bir “Eş” gönderildi. Uzun zaman aradı insan O’nu... Her yerde... Güneş defalarca doğup battı. Neredeyse kar mevsimi geliyordu. Ve buldular birbirlerini. Gözlerine baktı önce insan Onun. Neler okudu, buldu, Tanrı’nın bu en muhteşem eserinde. Yaşamak oradaydı, bilmek, iyilik, güzellik ve çoğalmak...

Artık o kadar güzeldi ki her şey. Durup durup göğe bakıyor ve gülümseyebiliyordu ancak. Teşekkür bilinmiyordu çünkü. Artık günler gelip geçiyordu,

hiç geçmesini istemedikleri halde. Bir yandan da çoğalıyorlardı.

Bu böyle sürdü gitti, yıllarca... Zaman zaman geriye bakmaya dahi fırsatı yoktu, insanın: Her yaptığı kanun, her söylediği bir temel taşıydı. Yükselttiler yapıyı elbirliğiyle.

“Domuzlar” yoktu o zaman, anlaşma da beyanname de. Sınırlı insan hayatı süresince, sınırsız tat ve doyum vardı. İhtiyaçların dışında kalanlara bakmaya bile lüzum yoktu. Ta ki kardeş kanı dökülünceye dek. Her şey onlar içindi, mutluydular.

İnsan, artık bir eve sığamayacak kadar büyüdüklerini düşündü ve izin verdi: Başka başka yerlere yerleşilebilecekti. İşte ertesi gün komşu olduk seninle. Birimizin yetmediğine diğerimiz koşuyor, birlikte konuşuyor, birlikte ölüyoruz temel taşlarını. Hatırlıyor musun, o günlerde tatmıştık gurubun lezzetini ve de gözlerin bilinmez sırrını. Sarhoşluğun bilinmediği zamanlarda yudum yudum içmiştik zamanı gözlerden ve aylarca yıllarca sarhoş dolaşıp durmuştuk. O bakışlardaki nefaset : İşte bu da kanun.

Sonra “zaman” aşındırdı ruhları İnsan durdu bir an, düşündü... Öylece kaldı... Anlamsızdı. Hazmedemiyordu bir türlü. Bambaşka bir duygu sarmıştı bedenini, esir alırcasına. Neden sonra kavradı. Bu kez de “ad” bulamıyordu. “Domuzlar” saldırıyordu doymuş ruhlara. Hiç yılmıyorlar, dinlenmiyorlardı bile. Artık dünya da “sessiz” değildi. En az düşünceler, ruhlar, hatta “İnsan” kadar. Her taraftan sesler yükseliyor: Bazen isyan, bazen arzu, bazen hoş bir duygu, bazen... Ha bire duvarlar örülüyor, yeryüzüne olduğunca, ruhla beden arasına. “İnsan” direniyor, eziliyor, doluyor, boşalıyor, gene devam ediyordu yoluna.

Önce sıcak yerlerden sıcak duygularla, İnsan’ı hoşça kavrayan ışık demetleri dolduruverdi “Dünya”yı. Bu kanayan yaraya ilk müdahale, ilk tampondu. Akla-kara, yokla-var, güzelle-çirkin, doğruyla-yanlış tartışmasının başlangıcında ilk ışık, doğruya giden ilk yoldu. Bu hayvanlaşan insanın eline ilk uzanış, ruhun hep kalıcı olması için uzatılan şerbeti.

80’ler.

KIBRIS FEDAİSİ

yahut

80 YILLIK BİR ÇOCUK KALBI

•

Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT

Yaşadığı şehirle / bölgeyle / coğrafyayla bütünleşmiş isimler vardır. O yöre ile ilgili bir şey yazacaksanız, mutlaka onun yazdıklarına bakma ihtiyacı hissedersiniz. “Kıbrıs” denince de akla gelebilecek ilk birkaç isimden biri mutlaka Harid Fedai’dir. Diyelim ki Kıbrıs Türk’ünün Rumlara karşı siyasî mücadelesini araştırıyorsunuz. Bayrak Radyosu’nda, Bayrak Televizyonu’nun kuruluş sürecinde karşınıza Harid Fedai ismi çıkar. Kıbrıs’ta Türk mutfağına girerseniz onu bulur, folklorik ve etnografik malzemesine el atarsanız, onun izine rastlarsınız. Divan şiirinin Kıbrıs’taki uzantısını mı inceleyeceksiniz? Harid Fedai’nin sizden önce yazdığı bir şeyler mutlaka vardır. Çalışmanızın alanıyla tam olarak örtüşen bir yazısını bulamarsanız bile yardımcı malzemeye veya size ışık tutacak bir çalışmasına mutlaka rastlarsınız. Çağdaş şiiri incelerken onu “Koz”ını örerken görürsünüz. Mizahla ilgileniyorsanız “Ahmet Peykân”ın Harid Fedai’yi temsil ettiğini anlarsınız.

Kıbrıs’ta Türk basın tarihi alanı için onun çalışmalarından yeterli bir bibliyografya çıkarabilirsiniz. Hatta daha ileri giderek onun yazdıklarından hareketle bir Kıbrıs Türk basın tarihi yazabileceğinizi söyleyebilirim. Birbirinden bu kadar farklı alanda dolaşan ama hiç dağılmayan / kaybolmayan kalem erbabı -varsa da- pek azdır.

Bütün bunların ötesinde onun bir de akademisyenlik cephesi vardır. Kıbrıs’taki Lefke Avrupa Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi ve Doğu Akdeniz Üniversitesi kürsülerinde onun hatıralarıyla karşılaşsınız.

Harid Fedai doğrudan bir üniversite veya enstitü çatısı altında lisansüstü çalışma yaparak akademik unvan almış değildir. Fakat bu onun açısından asla bir eksiklik olmamış, tam aksine dar bir alana hap-solmaktansa daha geniş ve birbirini bütünleyen alanlarda çalışma imkânı sağlamıştır. Hemen belirtelim

ki bu birbirinden farklı alanlardaki çalışmalarının her biri, akademik bakışı dışlamayan yaygın faaliyetleriyle sonuçlanmıştır. Hatta söz konusu yayınlar pek çok akademisyen için başucu kitabı ve müracaat eseri olmuştur.

-Türkiye’de, bir üniversite öğrencisinin mezuniyet tezi hakkında ilgili kürsünün bir doçenti tarafından kaleme alınmış, alkışlayıcı bir tanıtım yazısı var mıdır?

-Vardır.

Harid Fedai, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun olurken Türkçede Tamlayıcılar (1960, 115 s., Türkiyat Ens., tez nu. T 535) adlı bir tez hazırlar. Tezin malzemesi, 20. yüzyılın ilk yarısında basılan ve Türkçenin bu zaman diliminde aldığı renklerin tamamını yansıtabilecek şu altı eserden toplanmıştır:

Havada Bulut (Sait Faik Abasıyanık)

Çalıkuşu (Reşat Nuri Güntekin)

Ali Nizamî Bey’in Alafrangalığı ve Şeyhliği (Abdülhak Şinasi Hisar)

Yaban (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

Sürgün (Refik Halit Karay)

Bomba (Ömer Seyfettin)

Fedai’nin bu mezuniyet tezi hakkında, aynı kürsünün öğretim üyelerinden Doç. Dr. Muharrem Ergin şunlar yazar:

“Fedai’nin mezuniyet tezi gerçekten üzerinde ayrıca durulacak ve kıymeti belirtilecek değerde bir eserdir. Türkçede Tamlayıcılar (1960, 115 s.) adını taşıyan bu eser, (...) bugünkü Türkçe üzerinde yapılmış bir sentaks çalışmasıdır. Sentaks sahası fonetik ve morfolojinin yanında Türkçede çok az çalışılmış, kendisine çok az yansımış bir sahadır. Fedai’nin eseri önce böyle bir sahaya kuvvetli bir ışık tutması bakımından dikkati çekmektedir. Fedai, şimdiye kadar hiç yapılmayan veya çok az yapılmış olanı yapmağa çalışmış ve hemen ifade edelim ki

bunda da büyük bir başarı göstermiştir.

(...)

Böylece Fedai bu eseri ile Türkçenin yer tamlayıcısı ve zarf unsurları üzerindeki bilgileri en ileri noktaya götürmekte ve Türk gramerinin bir sahasına yenilikler getiren bir çalışmanın sahibi olmak şerefini kazanmış bulunmaktadır.” (*“Türkolojide Kıbrıslılar”, Türk Kültürü, Sayı:14, Aralık 1963, s.81-82*).

Henüz basılmamış bu ilk eseri ile akademik çevrelerin dikkatini çeken Harid Fedai, daha sonraki yıllarda da aynı türden çalışmalarına yenilerini ekledi. Her bir eseriyle Türklük Bilimi alanına önemli katkılar yaptı.

Bu münasebetle ona bir “fahri doktor” unvanı verilmesi, akademik çevrelerin üzerinde mutabık olduğu bir kanaat haline geldi. Bu, aslında bir unvan verme değil, onun Türklük Bilimi’ne verdiklerinden dolayı şükran borcumuzu yerine getirmek demektir. Böyle zevkli bir vazifeyi ifa için gönüllü olanlardan biri de bendim.

O sıralar Kıbrıs’taki Doğu Akdeniz Üniversitesi’nde “Misafir Profesör” ünvanıyla çalışmaktaydım. Fakat kadrom Niğde Üniversitesi’nde idi. Niğde Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanlığı’na konuyla ilgili bir dilekçe yazdım. Bölüm Akademik Kurulu’nun oy birliği ile onayından sonra Fakülte Yönetim Kurulu ve nihayet Üniversite Senatosu 2006/20 sayılı kararı ile Harid Fedai üstadına/hocaya “Türk Edebiyatı” dalında “Fahri Doktor” ünvanı verilmesi için karar aldı. 4 Mayıs 2006 tarihinde yapılan bir akademik törenle, söz konusu ünvan kendilerine tevcih edildi. Törene Kıbrıs Türklüğünün daimî mücahidi, ilk cumhurbaşkanı Sayın Rauf Denktaş da katıldı.

Sayın Denktaş, Fedai’yi tebrikten sonra, tarihin kendilerine verdiği misyonun farkında bir lider olarak Kıbrıs davasını anlattı... anlattı...

Kendisi için yapılan törende Harid Fedai’den çalışmaları hakkında konuşma yapması istenmişti.

Kürsüye yirmilik bir delikanlı gibi çıktı, utanç bir çocuk masumiyeti ile konuştu. Okunan özgeçmişini “iltifatkâr” bularak teşekkür etti; her kelimesi tevazu yüklü kısa bir konuşma yaptı.

Törenden sonra, onun hakkında benimle konuşan her bir arkadaş, sanki aynı ifadeleri kullanmak için sözleşmiş gibi “Ne kadar mütevazı bir insan!.. 75 yaşında ama çocuk kalbiyle konuşuyor.” dedi. Hatırladım ki onunla ilk karşılaşım konuştuğumda

ben de aynı kanaati, benzer kelimelerle izhar etmişim. Ve çeyrek asırlık tanışıklıktan sonra hâlâ onu aynı ifadelerle tanımlayabilir, anlatabilirim: Çocuk kalpli bir 80’lik!...

Yine törenden sonra dinleyicilerin duygularına tercüman olduğumu düşünerek “Hocam, dedim, keşke biraz uzun konuşup çalışmalarınızdan bahsetseydiniz. Dinleyici sizi daha iyi tanımış olurdu!” Cevaben söylediği şeyler, kulaklara küpe olacak cinstendi:

“Sayın Cumhurbaşkanı’nın Kıbrıs davasını anlatacağı malûmdur. Ona zaman ayırmak lâzımdır. Benim konuşmam şahsımla ilgili olacaktır; onunki hepimizle, geleceğimizle ilgili...”

Bu inceliği ancak bir fedaî düşünebilirdi... Davasına iman etmiş bir Kıbrıs fedaîsi!..

Onun cemal içindeki zamanları yanında, celâli anları da vardır. Rum propagandasının esiri bir ağız veya aynı yolda bir kaç cümlelik yazı, bu melek adamı bir yıldırıma çevirebilir. Kıbrıs’ı Türkiye için bir yük görme zilletine düşen zavallılar, Türkiye ile Kıbrıs arasına tarihte olmayan farklar yerleştirmeye çalışan baykuş cibilliyetliler görmeye alışmışsınızdır. Bu türden bir zavallının mızımlıkları veya bir baykuşun sesi duyulur duyulmaz o öyle bir kararlılıkla güler ki, bu gülmeyi Kıbrıs’ın tapusu sayarsınız. O zaman dersiniz ki “melekleri ‘dumansız ateşten’ diye söylerlerdi ama o dumansız ateşten şimşekler de çıkarmış!...”

Çocuk kalpli dedik ya...

O çocuk kalbi heyecanlandırmak pek kolaydır. Hatta duymak istediklerinizi söyletmek bile pek kolaydır. Mesela ona göz güzelliğine dair bir şiir mi okutmak istiyorsunuz? En basitinden bir güfteyi mırıldanınız:

Bir bakış baktın

Kalbimi yaktın...

Veya 70’li yılların bir Nuri Sesigüzel plağını hatırlatın:

Senin en güzel yerin

Kahverengi gözlerin...

O; en dalgın, en hüznü ânında olsa bile (olmaz ya) kadife yumuşaklığında sesiyle Türkçemizin birkaç güzel göz şiirini okur, gürül gürül... Siz bu şiir ziyafetinde Orhan Seyfi’nin diliyle

Çıktım bugün güzellerin gözlerinde seyahate,

dersiniz; o, Gevherî'den bir dörtlük tutturur:

*Ey benim efendim serv-i bülemdim,
Nedir sendeki bu şâhâne gözler...
Ey lebleri sükker nâzik efendim,
Eyledi bendeni dîvâne gözler...*

Bunların ardı arkası kesilir sanmayın. Bir önce kinin mestliği geçmemişken bir başkası başlar ve genellikle şiir hümâsının kronolojik bir sıra takip ettiğini, farklı zevk ve sanat anlayışlarının bu akışta kol kola olduğunu hissedersiniz. Aruzla yazılmış olanları okurken veznin getirdiği âhengi en kabiliyetsiz kulaklar bile duyabilir. Özellikle kafiyelerdeki uzun ünlüleri biraz abartılı ve olduğundan daha vurgulu telaffuz ederek –meselâ- Oruç Baba Divânî'ndan okur:

*Gamzeden hançer takınmış bî-amândır gözlerin
Kirpiğin ok kaşların yahşi yamândır gözlerin
Ehl-i aşka fitne-i devr ü zemândır gözlerin
Bî-bedeldir hüsnün ammâ el-amândır gözlerin*

Fakat o, “Türkçenin en güzel gözler şiiri” diye vasıflandırdığı, Halil Soyuer'in şiirini mutlaka en

sona saklamıştır. Hissettiğiniz serhoşluk, büyüye döner:

*Sihirden ışık var ışıktan büyü,
Baktıkça aklımı bozar gözleri...*

İçinizden “Keşke ben yazmış olsaydım bu mısraları” diye geçirirken, yüreğinizin yağını eriten bir okuyuşla,

Aysız gecelerde mehtap üretir

mısraıyla başka bir kıtaya geçer. Son kıtaya, dikkatleri daha yoğunlaştırıcı bir iç geçirmeyle karışık nefes alışla başlar:

*Aldırmaz Halil'in garipliğine
Her bakışı parmak, her sözü iğne
Döktüğüm yaşları dert ipliğine
Mavi boncuk gibi dizer gözleri*

“Dert ipliğine” ifadesi ağızdan dökülürken bir yandan da uzun parmaklı el hafifçe ama mutlaka masaya inmiş, “mavi boncuk”taki munis ton, “Artık bunun üstüne söz haram!..” dedirtmiştir.

Dedik ya... 80 yıllık bir çocuk kalbi... Çocuk kalpli bir bey, bir efendi, bir beyefendi...

Desen: Üzeyir ÇAYCI

ÇOCUK

•
Üzeyir Lokman
ÇAYCI

*Çocuğa bir şey vermek ayrı
Verdim zannetmek ayrı
Gül koklatsan
Gülün tesirinde kalır çocuk?*

*Teslim etmişsin ama nereye ?
Oturuşu başka, kalkışı başka
Sana ait hiçbir özellik yok
Sadece biliyorsun ki
Çocuğun şimdilik karnı tok...*

Yaban çiçekleri ellerinde

*Sözlerini anlamadığımız
Şarkılarla yatıyor...
Ezan okunurken uyuyor çocuk.*

*Dar çerçeveler ardında
Çürüyen bir manzara
Oyun büyük... Gafler büyük
Vakit çok geç
Elini tutmak istersen
Kaçıyor çocuk...*

*Bize ait değil
Bütün alışkanlıkları
Elbisesi ayrı... bakışı ayrı
Bir söz söylüyor nakışı ayrı
Sökmek istersen mümkün değil
Ütüsü ayrı, dikişi ayrı...
Tren geçiyor, ömür geçiyor
Hâlâ uyuyor çocuk.*

NECİP FAZIL VE DERSİM YALANI

•
Hilmi ÖZDEN

Star Gazetesi 25 Ağustos 2012 tarihinde Necip Fazıl Kısakürek'in "27 Ocak 1950 tarihli Büyük Doğu" (1) mecmuasının tıpkı basım ekini okuyucularına verdi. Günlerdir televizyonlarda tanıtımı yapıldı. *Gazetenin ilk sayfasının ilk satırında büyük puntolarla Necip Fazıl'ın "İnsanoğlu Dersim'den daha büyük bir zulüm ve günah görmemiştir" ve "Hozat'ta, alevlerin içinden kaçmak isteyen bir genç kalaslarla alevlerin içine itilmiş ve yanışı sigara içilerek seyredilmiştir" hezeyanları bulunmaktadır.*

Evet hezeyan! Bu cümleler, Aziz Türk Milletine, Devletine, Ordusuna yapılan en büyük iftiralarından biridir. Necip Fazıl Kısakürek, gençlik yıllarımdan başlayıp, uzun dönemler hemen hemen her eserini okuduğum bir edebiyatçıdır. Bu idrak ve düşünce tutulması cümleleri ile ilk defa "Son Devrin Din Mazlumları" kitabında karşılaşmıştım(2). Büyük Doğu'da tefrika edilen (o yıllarda (1950) henüz dünyaya gelmemiştim) sonra bahsettiğim kitabına da aldığı "Doğu Faciası-Dersim" yazısını okuduğumda (1976) ya gençliğimin verdiği hassasiyetsizlik ya da "üstad"a duyduğum gereksiz hayranlık bu cümlelerdeki korkunç "Millî tahribata" önem verdirmemişti. Çünkü Bizim nesil onun "Sakarya Destanı" "Çile" ve diğer şiirleri ile ruh dünyamızı teselli ediyor. "İdeolojya Örgüsü" ile derli toplu "Teori" el kitabını buluyorduk. "Gençliğe Hitabe"sindeki; "Ak sütün içindeki ak kılı fark eden gençlik" sözleri ile duygularımıza hitap edilmesi ise hoşumuza gidiyordu. Fakat düşünme ve sorgulama yeteneklerimiz her

halde bizden kaçıyor yahut biz onlardan kaçıyoruz. Fakat Kur'an'ın (Yunus 100. ayet) "Allah, aklını işletmeyen topluluklara gökten pislik yağdırır." hitabını düşünmüyorduk. Çünkü "üstad"lar her şeyi bilir ve bizim adımıza düşünür, yazarlardı.

Günler ayları, aylar yılları kovaladı ve Türkiye-miz uzun süredir aklını, idrakini, ilmi askıya almış nesillere yazıklar olsun diyecek dönemlere geldi, çattı. Bu yıl TBMM'nde bile gündeme gelen Necip Fazıl'ın bu yazısı, maalesef ilmî verilerden ve hakikatten uzaktı.

Necip Fazıl'ın tutarsızlıklarını muhafazakar okuyucular yakinen bilirlerdi. Kendi iç çelişkileri ve yazılarındaki dengesizlikler, sadece güçlü üslubu ve hitabeti ile perdelenmişti. Analitik zihniyete sahip olmayan insanlarda onu özellikle uzaktan hayranlıkla seyretmişlerdi. Edebiyatta güçlü, şiirde devrinin önemli isimlerinden olmasına rağmen, hatalarının ve bu yazıda olduğu gibi devletine ve şanlı ordumuza yaptığı suçlama ona en büyük vebal olarak yeter de artardı. *İşte cehalet abidesi satırları;*

"En aşağı 50.000 müslümanın kanını ve canını ihtiva etmesi bakımından, kalın hatlarıyla bir harita gibi çizdiğimiz ve şu anda yalnız ana prensip ve manasıyla tesbit ettiğimiz bu faciyanın, tarihte bir benzeri gösterilemez." (N Fazıl 1976: 150)

"Cesetleri değil, mânaları muhakeme ve idam eden tarih, bakalım bu 50.000, çocuk, genç, ihtiyar, kız, kadın, hasta, alil müslüman cesedine karşılık kaç ferdin mânası üzerinde ebedî idam kararı verecek

tir?” (N Fazıl 1976: 150)

Akla hayale gelmedik hikayeleri Necip Fazıl hangi belgelerle yazmıştır? Bu korkunç katliam rakamını Türk Ordusu’na nasıl isnat etmektedir? İptidâî bir nakil geleneği ile hiçbir sahih delillendirme olmadan yazdığı fecaat cümlelerden bir kaç daha:

“Her evi ayrı ayrı tutuşturulduktan sonra dört bir etrafı ayrıca çalı çırpı içine alınıp alev alev yakılan bir köyden, deli gibi bir adam çıkıp, çalı yığınları gerisinde manzarayı seyredenlere doğru ilerliyor ve haykırıyor:

«Durun, ben köy ahalisinden değilim! Muallimim! Müsaade edin, kendimi size isbat edeyim!»

Fakat sözüne mukabele, bir kalasla itilerek alevler içine atılması oluyor. Adam, evvelâ göğsünün kılları tutuşarak alev alev yanarken, çalı yığınları gerisinde âmir, zevk ve istihza ile sigarasını içmektedir. (*Bu vak’a, bana, 1944 yılında, Eğridir’de askerliğimi yaparken, resmî şahıslar huzurunda, yanan adama karşı sigarasını zevkle içtiğini söyleyen âmirden biz-zat dinleyenlerce anlatılmıştır.*)” (N Fazıl 1976: 151)

Böyle bir ifade belge olabilir mi? “yanan adama karşı sigarasını içtiğini söyleyen bir amir var, bu olayı (?) ondan dinleyenler var, onlardan dinlediğini tetkik etmeden, tetkik etme noktasında da olmayan bir Necip Fazıl var. Günümüzde ise dört bir taraftan saldırıya ve ithamlara uğrayan bir Türk Milleti var.

Ona göre bir başka olay “Yusuf Cemil’in köyünden 200 kadın ve çocuk öldürtülmüş ve bunların cesetleri buğday sapları üzerinde yakılmıştır. Öldürülenler arasında, Elâzığ’da askerliğini yapan ve o sırada izinli olarak köyünde bulunan Rüstem adında biri de vardır. Bu zavallı, mezun olduğunu ve isterlerse hüviyet ve izin kâğıdını da gösterebileceğini söylediği halde derdini dinletemiyor ve dört çocuğu ile seksenlik anası arasında, onlarla beraber, kurşunlanıyor.” (N Fazıl 1976: 151)

O’na göre Bir başka olay daha “Bu arada, Hozat’ın Zimbık köyünde (Şekspir’in hayaline bile taş çıkartacak bir vak’a cereyan etmektedir. Erkekleri tamamıyla doğranmış olan köyün 100 kadar kadın ve çocuğu, sivri uçlu âletle (süngü) öldürülüyor, öldürülen kadınlar arasında biri, doğurmak üzere bir gebedir. Bu kadının karnına giren sivri uçlu âlet, barsaklarını yere döküyor, rahmini parçalıyor ve kendisini öldürüyor. Tehlike geçtikten sonra gizlendikleri yerden çıkan birkaç kadın, ölüleri gözden geçirirken, bu kadının rahminden düşen çocuğun sağ olduğunu dehşetler içinde görüyorlar. Muaz-zam bir kader cilvesi olarak yaşamakta devam eden

çocuğu alıyorlar, emzirtip büyütüyorlar ve ona «Besi» adını koyuyorlar. Bu kız bugün hâlâ aynı köyde ve hayattadır. Sivri uçlu âlet annesinin karnına girip rahmini deldiği zaman da onun topukçuğunda bir yara açmıştır ve kız hâlâ bu yarayı topuğunda taşımaktadır.” (N Fazıl 1976: 152)

O artık hayalin ötesinde yazdığı satırların ilerde nelere mâl olacağını düşünmeden Cumhuriyet Türkiyesi’ne vurmaya devam eder. Asla hayatı boyunca Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran irade ile barışık olmadı. Fakat gerektiğinde, siyasi iktidarlara özellikle DP iktidarı ile son derece -karşılıklı- iyi geçindiği dönemler de oldu.

Yazı serisini muhafazakar diyebileceğimiz insanları da itham ederek nihayetlendirir:

“Murat suyunun kandan kıpkızıl aktığını görenler olmuştur. Celâl Bayar’ın Başvekil ve Mareşal Fevzi Çakmak’ın Genelkurmay Başkanı bulunduğu 1938 yılında cereyan eden Dersim faciası, bütünleştirilmesini okuyucularımızın hayaline ve istikbaldeki tarihçinin kalemine bıraktığımız birkaç teferruat çizgisi halinde budur! Dayandığı tek sebep de birtakım asayişsizlik ve itaatsizlik bahanesi altında, bütün Doğu Anadolu’yu kapsayıcı olarak, o mintikanın bir türlü sulandırılmayan koyu İslâmi rengidir. Bir kıvılcım halinde gösterdiğimiz Dersim yangınının kömürleştirilmiş 50.000 cesedinde, kutup şahsiyetler dışı bir yığın olarak din mazlumluğunun en çarpıcı levhasını seyredebilirsiniz!” (N Fazıl 1976: 153-154)

Şimdi bu yazının gerçekte uzaktan yakından ilgisi var mı? Onu tetkik edelim. Bu konu da özellikle piyasaya o kadar çok eser sürülmektedir ki Türk Milleti suçluluk psikolojisi içinde yıpratılmak ve teslim alınmak, pes ettirilmek istenmektedir. Star gazetesinin zamanlaması da son derece çarpıcıdır.

Tarihi süreç içinde incelediğimizde Dersim’de görülen isyanlar ve Seyit Rıza’nın başını çektikleri Osmanlı döneminden itibaren başlar ve yıllarca sürer. Derebeylik ve ağalık sultasının hüküm sürdüğü coğrafyada köylüler ezilmekteler, zalimlerin zulümlerine ses çıkaramamaktadırlar. Ermenilerin de bulunduğu dönemde Ruslar başta olmak üzere bir çok Avrupa devletinin desteği ile Ermeni çeteler bu yörede masum Türkmen, Zaza, Gurmanç aşiretlerinin kanını dökerler. Osmanlı Devleti zaman zaman da çaresiz kalır. Dersim o günlerde 6300 km²’lik bir yüz ölçüm ile yaklaşık 75-100 bin nüfuslu, çoğunluğu göçebelere oluşan aşiretlere malikti. Dersim’in, Harput, Erzincan, Diyarbakır gibi önemli şehirleri kontrol edebilecek bir mevkiye sahip olması ise stratejik

konumunu artırıyor. Aşiret ağaları ve sözde Seyitler, derebeyliklerini coğrafyanın verdiği avantajla sürdürüyorlardı. Maalesef Anadolu insanı bugün olduğu gibi o günlerde de saftı ve aldatılmaya müsaitti. Evet aldatılmayı seven, kolayca irademizi teslim etmeye hazır bir milletiz. Her kendini Seyit diyeni, Şerif diyeni, bu aziz millet baş tacı etmişti. Buna devlet ricali de dahildi. Timurlular, Osmanlılar, Safeviler ve nicelerinde böyle oldu. Halbuki gerçek hiç de sanıldığı gibi değildi, Bu mübarek Seyitlik, Şeriflik sıfatlarını kendilerine ait olmadığı halde istismar için kullanıyorlar, Ehl-i Beyt'in şanlı tarihi ile örtüşmeyen her türlü eşkiyalığı o mukaddes nesle buluşturmaya çalışıyorlardı. Onun için değerli araştırmacı alevi, ehl-i beyt meşrepli "RIZA ZELYUT", "DERSİM İSYANLARI VE SEYİT RIZA GERÇEĞİ" (3) isimli belgelerle hazırladığı ilmi eserinde Seyit Rıza için şu ifadeleri kullanıyordu: "Dersim halkına en büyük zulmü yapan isim olarak anılması gerekir" (R Zelyut 2010: 251) "*Seyit Rıza menfaati için her şeyi yapabilecek bir tynette idi. Meşrutiyetten evvel Ermeni komiteleriyle de birlikte çalışmış, Taşnaksütyun komitesine yazılarak, onların gayelerine and içmiş derlerdi. Üstelik millî mücadelenin başlarında Zara ve Ümraniye havalisinde karışıklıklar çıkaran aşiret reislerinden Alişan Bey'in katibi, akıl hocası olan Alişer ve Koçkiri aşiretinden elini kana bulayan birçok katiller, senelerden beri Seyit Rıza'ya sığınmıştı. 1925 Şubat'ında Şeyh Sait isyan ettiği vakit Dersim ağaları Cumhuriyet'e bağlılıklarını teyide geldiğinde. Seyit Rıza bunların arasında yoktu. Hakikaten o, yerinden kıymıdamadı ama kendisinin itimada değer bir adam olmadığını ispat etti...*" (R Zelyut 2010: 265)

Rıza ZELYUT eserinde; Seyit Rıza'nı Seyit olmadığını da isbat ederek; Onun İngiltere, Fransa, Rusya bağlantılarını da ortaya koymaktadır. (R Zelyut 2010: 304). *Seyit Rıza'nın İngilizlere yazdığı mektuplarda "Sayılarının 1500'ün üstünde Türk kuvvetlerine ciddi kayıplar verdirdiği, ellerine düşen subayların vücutlarını vahşice parçaladıkları söylenmektedir."* (İngiliz belgeleriyle Türkiye'de Kürt Sorunu. 3 Ocak 1936 tarihli belge) (R Zelyut 2010: 303)

Bir çok eserde Necip Fazıl'ın acımasız iftiralarının gerçek dışı olduğunu görebiliriz. Fakat sayın ZELYUT'un eseri son yılların belgelere dayalı ciddi, tarafsız bir eseri olması sebebiyle "Dersim ve Seyit Rıza" olayını sizinle bu satırlarda paylaşmak istiyorum. Yalancılara yeter diyecek bir belgeselin

sayfalarında gelin birlikte yürüelim:

"Seyit Rıza'nın; Dersim'de en az 500 sene egemen olan derebeylik düzenini sürdürmek için mücadele eden ve bu düzenin nimetlerinden yararlanan isim olduğunu belgeler gösteriyor. Seyit Rıza, Türkiye Cumhuriyeti'nin 15 yıl boyunca gönderdiği nasihat heyetlerini, arabulucuları, barış yoluyla bölgenin Türkiye'ye eklenme önerilerini reddetmiş; devleti de silahla korkutmaya çabalamıştır" (R Zelyut 2010: 252)

Seyit Rıza, Necip Fazıl'ın "Ulu Hakan Abdülhamid Han" dediği Osmanlı padişahını da uğraştırmıştı. "1324 (1908) senesi ilkbaharında Seyit Rıza önderliğinde tahammül edilmez bir isyan çıkmıştı. Asiler Ovacık havalisinde bulunan askeri kotaları kuşatmışlardı. Hemen dört taraftan 17-18 tabur asker toplandı. Taburlar, önce kuşatmayı kaldırarak Ovacık Garnizonu'nu kurtardılar. Hozatlı asilerin hepsi Munzur suyu tarafına atıldı, bir kısmı dağa sığındı.

Tam o sırada Meşrutiyet ilan edildi. Ağalar şaşkırdılar, memurlar şaşaladılar. Eşkiya mukavemetten vazgeçti, takip durdu. Yeri yurdu dağılan ağaların bu yumuşaklığını gören kumandan; "Bizim vazifemiz tamam. Artık bundan sonrası mülki idarenindir" diyerek işin içinden temize çıkmak yolunu tuttu. Mutasarrıf, ağalardan para sızdırmak için kem küm ettiyse de kimse dinlemedi ve nihayet askeri harekâtın durdurulmasına karar verildi. Asker, garnizonlarına dönünce Dersim, yine eski Dersim oldu. Harekât neticesiz kaldı. Yapılan fedakârlıklar boşa gitti. Seyit Rıza bu hareketin de kahramanı idi." (R Zelyut 2010: 261) "Osmanlı Devleti zamanında yaptığı saldırılar ve yağmalar yüzünden Seyit Rıza idama mahkum edilmişti ama daha sonra bu cezası affedilmişti. Aşağıdaki belge bunu göstermektedir: "(28/Z /1330 Hicri) (08.12.1912) Pazartesi; *Dersim'in Yukarı Abbas Uşağı Aşireti reisi olub gıyaben idam cezasına mahkum olan Seyid Rıza'nın hukuk-ı şahsiye davası baki olmak üzere afvı.*" (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Dosya No: 156, Gömlek No: 1330/Z-04, Fon kodu: İ, MMS) (R Zelyut 2010: 252)

"1920/1921 Koçkiri ayaklanmasının bizzat içinde bulunmamakla birlikte; Seyit Rıza bu ayaklanmaya ciddi katkıda bulunmuştu. Bu ayaklanmanın tanığı ve destekçisi olan Baytar Nuri şunları anlatmıştır: "Dersim'deki Koçkiri fedaileri, faaliyetten durmamışlardı. Dersim'e Türk kuvvet ve nüfuzunun girmesi mümkün değildi. Ağdat denilen Seyit Rıza

mintikasında, Kürdistan bayrağı dalgalanıyordu. Türk kuvvetlerine karşı sistemli akınlar yapılıyor ve bu akınlar Türk hükümetini şaşırtıyordu. Bu sebeple Büyük Millet Meclisi; bir kararla Dersim mebuslarından bir kısmını, Erzincan mebusu Hacı Fevzi ile birlikte Nasihat Heyeti olarak Dersim'e gönderdi. Seyit Rıza, mühim bir kuvvetle Dersim merkezini işgal etti ve Mustafa Kemal'e çektiği bir telgrafla, Ankara'da bulunan ve Dersimliler adına mebus tayin edilen şahısların Dersim'i katiiyen temsil salahiyetini hayiz olmadıklarını, Dersim'in bağımsız bir Kürt idaresi istediğini ve bu millî istek Ankara hükümeti tarafından kabul ve resmen ilan yapabileceğini bildirdi." (R Zelyut 2010: 269)

"O günlerde Türk hükümetinin durumu pek nazik idi, çünkü bir taraftan Yunan ileri hareketi ve diğer taraftan Dersimlilerin istiklal davası uğrunda yaptıkları savaşlar; Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ikinci bir afv kararı vermek zorunda bırakmıştı." (R Zelyut 2010: 270)

Cumhuriyetin kurulmasından itibaren Dersim'in kalkınması için yapılan yatırımları Ağalık düzeninin yıkımı için sebep olarak gören Seyit Rıza, her fırsatta devlete karşı samimiyetsizliğini sürdürdü. Türlü iyi niyet çabaları ve defalarca gönderilen nasihat heyetleri dinlenilmedi.

Fransızlarla Türkiye arasında 1937 yılında Hatay meselesini fırsat bilerek ve dış güçlerin de desteği ile isyan bayrağını açtı. Türkiye; Yunan Savaşı sırasında Koçkiri, Musul meselesinde Şeyh Sait, İran'da Kaçar Türk Hanedanı'nın indirilip Pehleviler tarafından katledildiği dönemde Ağrı İsyanları ile karşılaşmıştı. Bunları Necip Fazıl'ın ifade ettiği gibi: Olayların *"Dayandığı tek sebep de birtakım asayişsizlik ve itaatsizlik bahanesi altında, bütün Doğu Anadolu'yu kapsayıcı olarak, o mintikanın bir türlü sulandırılmayan koyu İslâmi rengidir"* (N Fazıl 1976: 154) sözü: Celâl, Cemâl, Kemâl sahibi Yüce Allah'ı, Sevgili Resülü Hz. Muhammed'in Ehl-i Beyt'in (Onlara Selam Olsun) maneviyatını ve İslâm Ümmeti'ni en hafif ifadesiyle aldatacağı vehminin hadsizliğine düşmek demektir.

Dersim'de 1937-1938'de iki isyan ve iki hareket olmuştur. Birincisinde, Seyit Rıza ve taifesi bertaraf edilmiştir. İkincisi ise bazı aşiretlerin ısrarla isyanının devam etmesi üzerine yapılmıştır.

Rıza ZELYUT, "İSYANLARDA KAÇ KİŞİ ÖLDÜ?" hususunu farklı dünya görüşlerine sahip kişilerin ifadeleri ışığında değerlendirir ve gerçekleri belgelerle ortaya çıkarır:

"Dersim'deki iki ayaklanmada öldürülen insan sayısını Kürtçüler ve bunlara destek veren liberal takımı olabildiğince abartmaktadırlar. Ayşe Hür: "Tahminlere göre 110 bin nüfusu olan Dersim'in 72 bin kişisi ülkenin değişik bölgelerine sürüldü" diyor. İsmail Beşikçi, "1937-1938'deyse, 50 binin üzerinde Alevi Kürd'ün öldürüldüğü görülmektedir." iddiasındadır. DTP'li Şerafettin Halis: "Dersim'de 70 binle 90 bin arasında insanın kanına ve canına mal olan bir katliam yaşanmıştı." diye konuşuyor. Mustafa Yelkenli, "Mustafa Kemal'in emriyle yüz bin kadar kişinin katliamına neden olacak bastırma operasyonu" yapıldı buyuruyor. Özlem Çelik: "Dersim'de 90 binden fazla insan öldürüldü." diye iddiayı sürdürüyor. Görüldüğü gibi, Dersim operasyonunu kötülecek için öldürülen isyancı sayısı ve sivil halkın nüfusu anormal biçimde yüksek gösterilmektedir ve bu konuda bir yarış yapılmaktadır.

İsyanın elebaşlarından Baytar Nuri de 1937 operasyonunda neredeyse; bütün Dersim halkının yok edildiğini ileri sürmüştür. Bunun doğru olmadığı; Seyit Rıza'nın savaş alanı dışında kalan ailesine bile dokunulmamasıyla ortaya çıkmaktadır. Üstelik; erte-si sene yeni bir ayaklanma başlatacak kadar kuvvetli bir nüfusun Dersim'de bulunduğu da anlaşılıyor. Yani; Dersim'de soykırım iddiasını o dönemin belgeleri açıkça yalanlamaktadır. Millet Meclisi'nin 07.07.1939 tarihli toplantısında Dahiliye Vekili Faik Öztrak, Dersim isyanlarını özetleyen konuşmasında şu bilgiyi veriyor: "Dersim mintikasından şimdiye kadar toplanan silahların adedi 14.593'tür. Bu silahların hepsi son sistemdir."

5 Eylül 1938 tarihli İngiltere'nin Türkiye Ataşesi tarafından hazırlanan raporda da Türklerin bölgeden 12 bin silah ele geçirdiği yer almaktadır.

Bu rakam, bugünkü anlatımıyla 3 PKK büyüklüğündeki bir isyancı gücü anlatır. Bunların, gerilla savaşını çok iyi bilen çeteler olduğu da dikkate alındığında; devletin yürüttüğü operasyonun çok zorlu olduğu anlaşılır.

İçişleri Bakanı Faik Öztrak, yukarıda andığımız konuşmasında, 1939'da bile Dersim'de hâlâ küçük bir bölgeye tam hakim olmadıklarını vurgulamıştır. Kısacası; Dersim'deki isyancılar, sonuna kadar direnmeyi sürdürmüşlerdir.

Operasyon sırasında devlet kayıtlarına giren bilgilere göre öldürülen isyancı sayısı binlerle değil, ancak yüzlerle ifade edilmektedir. Son olarak 3. Ordu Müfettişliği'nin yaptığı açıklamada, tarama bölgesinden ölü ve diri 7954 kişinin çıkarıldığı dile

getirilmiştir. Bu 7954 kişinin 5 bin ile 7 bin kadarı Batı bölgelerine sürülmüştür. Bu rakamlara göre; *Dersim isyanlarını bastıran askeri kuvvetlerin 2 yıl içinde öldürdüğü insan sayısı en fazla 2500 civarındadır. Bu 2500 rakamı, Dersim’de katliam yapıldı iddiasının dayandığı rakamdır. Bu rakamın içinde, bölgeyi terk ederek Erzincan, Elazığ, Sivas taraflarına kaçan nüfus da bulunmaktadır.*”

Tam bu noktada Rıza ZELYUT, Necip Fazıl’ın 50.000 sivil katledildiği iddiasının hiçbir belge ve bilgiye dayanmadığını vurgular.

“Dersim isyanları başladığında; bölgedeki bütün aşiretlerin nüfusunun 60-70 bin dolaylarında olduğu bir realitedir. 1937’de Tunceli’nin nüfusuyla ilgili olarak gazetelere yansıyan rakam da 70 bini göstermektedir.

Bilinmesi gereken bir gerçek de şudur: “1937-38 hareketi sonrasında, 1940 sayımındaki nüfusu ise 95 bindir. Nasıl oluyor da bütün nüfusu katledilen Dersim’de üç yıl sonra bu kadar nüfus tespit edilebiliyor. Üstüne üstlük orada sıkıyönetim uygulanırken ve bölgeye dışarıdan girişlere izin verilmezken. ..”

Rıza ZELYUT; “Bu operasyon, Dersim bölgesindeki katı aşiret reisliğini ve ağalık sistemini çökertmiş; bölge insanını özgürleştirmiştir. Bugün, Tunceli insanının en çağdaş değerlere açık olmasının; aklı ve bilimi savunan bireyler haline gelmesinin sebeplerinden birisi; Tunceli’nin devlet eliyle derebeylerinden temizlenmesidir.

Dersim’i Türkiye’nin içinde ayrı bir devlet haline getirmek hayalindeki Kürtçüler, buradaki çaresiz halkı, kendi davaları için bulunmaz bir kaynak gibi görüyorlardı. Bölgede 1930’larda Kürtçülük faaliyetinin yaygınlaştığını devlet tespit etmişti. (*Jandarma Genel Komutanlığı Raporu. “Dersim”, s.159*) Fakat bu Kürtçülük düşüncesinin halk arasında yaygın olduğunu gösterecek bir bilgi bulunmamaktadır. Yani Dersim’in Kürtçüleri oradaki aşiret reisleri, bazı seyitler ve ağalar olmuştur. Bunlar kendi düzenlerini sürdürmek uğrana; Dersim halkını bile bile ölüme iteklemişlerdir.

1938 felaketine yol açan Kürtçülerin günümüzdeki uzantıları, Türkiye Cumhuriyeti’nin Dersim’e, Alevi olduğu için saldırdığı türünden kışkırtmalar da yapmaktadır. Halbuki devlet adına hazırlanan raporda, Tunceli’ye yapılacak uslandırma hareketinin Türklük, Sünnilik veya Alevilik gibi gerekçelere dayandırılmaması gerektiği açıkça belirtilmektedir.

“O halde her zaman Dersim’e karşı yapılacak tedip hareketi beyannamesi ve hedefi; ne Türklük ,

Sünnilik ve ne de Alevilik olmayıp ancak devlet kanunlarına mutlak itaat ve şekavetin menî gibi Dersim’i ve aşiretleri fikren ve zihnen de çececek ve mukavemet imkânlarını çok azaltarak ve namuslu ahaliyi bitaraf (tarafsız) ve belki de devlet tarafında bulunduracak bir esasa istinat ettirilmek icap eder. Ve ancak bu suretledir ki bir kısmı Türkçe bilmeyen bu eski Türkler kendi asıl milliyetlerine, Türklüklerine tedricen ısınmış ve dönmüş olacaktır(Jandarma Genel Komutanlığı Raporu. “Dersim”, s.185).

Görüldüğü üzere; devletin Alevileri hedef almak gibi bir tavrı asla olmamıştır. Tam aksine; Türkiye Cumhuriyeti, bölgeyi inceletmiş; burasının Alevi Türk kimliğini tespit etmiş; halkı kazanmak için yıllarca uğraşmış, birçok kez af çıkartmış ama sürekli isyan halindeki derebeylerine karşı kuvvet kullanmaktan başka çare bulamamıştır. Ve ilginçtir ki ilk saldırı yine Dersim derebeylerinden gelmiştir.

Bu yüzden; Dersim’de anaları ağlatanlar; bu bölgeyi demir cendere içine alan oradaki Seyit Rıza türünden derebeyleri ve onlara akıl hocalığı yapan Kürtçüler olmuşlardır.

Yukarıdaki belgeler ve bilgiler Tunceli halkına ışık olsun.

Düzgün Baba da şahit..” (R Zelyut 2010: 366-372)

İşte fikir ve idrak namusuna sahip aydınımız Rıza Zelyut’un aydınlık ve aydınlatıcı araştırması. Diğer tarafta ise Necip Fazıl’ın her cumartesi STAR eki olarak verilen, verilecek olan “Büyük Doğu”sunda küçüklükler, fikir ve idrak tutulması hezeyanları.

Hız. Musa’nın Kur’anda (A’raf: 155) Cenab-ı Allah’a bir duası ile satırlarımı noktalıyorum: “İçimizdeki beyinsizler yüzünden bizleri helak eder misin Allahım?”

Kaynaklar:

1. *Dedektif X Bir.: Doğu Faciası. Tarih Boyunca Gelen Faciaların En Büyüğü. Büyük Doğu. 27 Ocak 1950. Sayı 16. s.3.(Star gazetesi eki. 25 Ağustos 2012)*

2. *Necip Fazıl Kısakürek.: Son Devrin Din Mazlumları. Doğu Faciası. Büyük Doğu yayınları. İst.1976. s: 150-154.*

3. *Rıza Zelyut.: Dersim İsyanları ve Seyit Rıza Gerçeği. Kripto yayınları. 4. baskı. Ankara 2010.*

TÖRE

Âşık SEFÂİ

Şehadet ile düşerken minareler toprağa
Tekbir ile omuz verip kaldırdık gökyüzüne birer
birer.

Ne yardan geçtik, ne serden geçtik,
Törede ne varsa inandık...
Hak ölçülerinde.
Vurduk kıstasa,
Kırdık zincirleri.

Cuma gecelerinin Yasin'leriyle
Sohbet eyledik gidenlerin ardından.
Ağladık
Düşmana göstermeden
Kayaların yosun tutan tarafında
Hıçkırıklarımız rüzgâra vermedik ki
Yâdeller, namertler duyup da sevinmesin diye.

Bir gün pusaklandık sevda mavzerini
Vurduk vurulduk sevdaların kör kurşunuyla.
Yaşayamadık,
Sevdalarımızdan vazgeçtik...
Doyasıya seyredemedik
Yarin hilal kaşını.
Gözlerine bakamadık
Belki de, gözümüzden kıskandık.

Sonunda
Karanlık geceleri dost tuttuk kendimize.
Zifiri zindan odalarda tutsaklığı yaşarken
Ak kılı çekip aldık ak sütün içinden.
Derdimizi açtık kara gecelere,
Ak duvarlara anlattık çilemizi
Garibim kara geceler,
Ak duvarlar öyle dinlediler ki
Niye sustular,
Onu da bilemedik...
Sonra döktük kara gecelere,
Ak duvarlara, üzüldük ki
Derdimiz ile üzüldü diye...

Bir gün
Bir seher vaktinde
'Es-salatu hayrun minen-nevm' derken ezanlar
Sevdaların kutsaliyetine

El kaldırdık
Af diledik âlemlerin Rabbi'nden

Minberde dinlerken sevdaların en yücesini
Cami duvarında satıldık
Ucuzlar, soysuzlar tarafından

Tek çıkışlı dağlarda demir dövülürken
Tekbir gibi ses veren balyozun
Töresini düşünüp durduk her zaman.
Gayri meşru güneşin yıldızlarına inat
Hilal gecelerinin töreleriyle avunduk her zaman.

Destur alırken Hoca Ahmed Yesevi'den
Alparslan'a, Sarı Saltuk
Kayı'dan Osman Gazi'ye Şeyh Edebâli
Fatih Sultan Mehmed Han Hazretlerine
Akşemseddin'in
Kutsaliyetini düşünüp durduk her zaman.

Âleme nizam dedik
Yâren tuttuk kendimize
Niceleri yol dostu olmuş bize.

Sonra yine biz kaldık.
Biz kaldık ki
Bu Allah'ın davasında,
Bu Türklük davasında,
Bu vatan davasında
Biz kaldık sevdiklerimizle beraber.

Senelerce dert sofrasından
Bal yedik ekmeksiz.
Allah'ın davasıdır dedik,
Diyet istemedik,
Eğilmedik.
Kırıldık defalarca
Erkekcesine öldük,
Yiğitcesine öldük.

İpe giderken satmadık sevdiklerimizi
Kaldırdık hilal sancağını
Yaşadık,
Yaşadık Bozkurt töresini...

HACI BAYRAM VELÎ'NİN RUHANİYETİNİ KUŞANAN ŞEHİR: ANKARA

•
M. Nihat MALKOÇ

*“Nâgehan ol şara vardım, ol şarı yapılır gördüm,
Ben dahi bile yapıldım, taş ve toprak arasında...”
Hacı Bayram-ı Veli*

Şehirler, geçmişin izlerini taşıyan devasa açık müzelerdir. Bu açık hava müzelerinde zamanın değişiminin ve mekânın dönüşümünün izlerini sürebilirsiniz. Şehirlerin de insanlar gibi kimlikleri vardır. Kadim medeniyetlerin yoğrulduğu şehirlerde bu kimlik, dünle yarın arasında bir köprü görevi de görür. Bu köprüden geçenler maziden aldıkları güçle aydınlık yarınlara koşarlar. Öte yandan şehirler, içinde yaşayan kişilere benzerler. Çünkü şehir, onu inşa eden zihniyetin eseridir. Şehir, onu inşa edenlerin ruh aynasından yansıyan resmidir. O resimde ne varsa şehirde de o vardır. O resim mânâ mürekkebiyle çizilmişse ruh taşır. Aksi halde, maddeden ibaret ruhsuz kümeler gibi muhayyilemizi kirleten çöplük hükmünde olur.

Şehirler derunî hissiyatın maddeye dönüşmüş, ete kemiğe bürünmüş hâlidir; bir çeşit hafıza kütükleridir. Onlar ihtiva ettikleri değerlerle, üzerinde yaşayanlara ruh aşılırlar. Bizde şehrengizleri kıskandıran, bir de şehrengizleri kıskanan şehirler vardır. Ankara şehrengizleri kıskandıran şehirdir. Ay, karanlık gecelerde nasıl parlarsa Ankara da bozkırın ortasında öyle parlamaktadır. O, gönüllerimizi şen eden asude bir sevgilidir. Bu asude şehir, kadim dostlarının güçlü omuzlarında yıldızlara kadar yükselmektedir. Bozkır, maddeyle manayı yeni bir senteze dönüştürmektedir. Herkes kendinden bir şeyler katmaktadır bu güzel şehre...

Ankara, denizden uzak düşmüş, denizin hasretini iliklerine kadar hisseden bir kenttir. O, Mecnun'un Leyla'sını çöllerde aradığı gibi, uzak düştüğü deryaları düşlerinde aramaktadır; su seslerine özlem duymaktadır. O, cumhuriyetin ağırbaşlı evladıdır. Latif ve mülayim bir çehresi vardır bu şehrin. Onun gönül aynasında vakar ve tevazu, gül suretinde yansımaktadır.

Hatıpler için bir kürsüdür Ankara... Seslerin arşa karıştığı demokrasi fidanlığıdır. Söyleyecek sözü olanlar, Anadolu'dan buraya akmaktadır. Herkes aynı dili konuşsa da çok kere meramlarını birbirine anlatmakta güçlük çekerler. Fakat Ankara, misafirlerini ağırlamakta titizdir. O, mihmanlarını Yunus'un sevgisiyle, Mevlana'nın hoşgörüsüyle, aziz toprağında sonsuzluk uykusunu uyuyan Hacı Bayram Veli'nin vakarıyla karşılamaktadır.

Demokrasinin ve özgürlüğün beşiğidir Ankara... Koca bir milletin yorgun kalbi bu şehirde atar. Bu şehir umuttur içimizin en mutena köşelerinde besleyip büyüttüğümüz aydınlık yarınlara için... Ankara sadece ülkemizin değil, gönlümüzün de başkentidir. Özgürlüğün göklerde süzülen mağrur kartalıdır; dünyevî tahtların maliki, zamanın efendisidir.

Bu şehrin manevî bekçiliğini yapan bir ahir zaman mürididir Hacı Bayram Veli... Hakikat incilerini toplayan bir gönül avcısıdır o... Kalbinden Hüda'ya yollar açılır onun... O nefisleri tezkiye eden tasavvuf mektebidir. Fatihlere yol olan nice Akşemseddinler geçmiştir rahle-i tedrisatından. Hacı Bayram'da ezanlar ruhlara inşirah neşvesi verir. Minareler ruhların tunçtan heykeline dönüşür gönül meydanlarında. Dualar göverir masmavi gönül göklerinde. Başaklar misali bire bin verir Hakk'a vasıl olan kutlu dilekler... Kesrette vahdeti bulabilirsiniz. Tevhit kültürü taşına toprağına sinmiştir bu mübarek toprakların...

Ankara'da her mekânın kendince ruhu vardır. Gençlik Parkı ruhları gençleştiren iksiri paylaşır üzerinde dolaşanlarla. Ulus'ta Atatürk, zamanı ve mekânı aşarak ufukları süzer derin bakışlarıyla. Biz derin uykularda yüzerken Mamak, kahraman bir asker edasıyla nöbet bekler.

Ankara biraz da “Kızılay” demektir. Ankara nasıl ki Türkiye'nin kalbidir, öyle de, Kızılay da Ankara'nın

kalbidir. Buradan hayat pompalanır Ankara'nın cadde ve sokaklarına...

Cumhuriyetin gülen yüzüdür Kocatepe... Kur'an'la hayat bulan, hayatı onunla soluyan bir neslin mümtaz eseridir o; Cumhuriyetin manevî yüzünü ifşa eder. Güvercin bakışlı Kocatepe, taştan ibaret bir cami değil, alperen bir milletin değerler manzumesinin özüdür. Nice meşhur dünyalılar sonsuzluğa yol almıştır önündeki gül yüzlü musalladan...

Ankara bizi iri ve diri tutan gençlik iksiridir. Ruhumuzu ısıtan, önümüzü aydınlatan cumhuriyet güneşidir bu genç şehir... Ata'nın sureti yansır Ankara ufuklarında. Anıtkabir, bütün heybetiyle ölümsüzlüğe giden yolda bir durak olduğunu ölümlülere haykırır.

Mantar görünümündeki Atakule, mağrur bir edayla Çankaya sırtlarından ülkeyin payitahtı Ankara'ya süzüm süzüm bakar. Gönlümün Eyfel'i olur bu Cumhuriyet sembolü... Ankara'yı Atakule'den seyretmenin hazzını kelimelere dökmek müşküldür. Ankara'ya bu kuleden bakmak hayata hayat katmaktır. Kanatlarımızın altında kalan güzel Ankara, bu demlerde tebessüm eder size... Bu özel duygu kolay kolay anlatılmaz, doyasıya yaşanır.

Ankara, "A"ların ve acıların bol olduğu "ünlü" bir kenttir. Anadolu'ya eşit mesafede durur. Kara trenler bozkırı inletir hüznü sirenleriyle. Katarlar peşi sıra sürükleyip götürür sevgilileri. Acaba gidenler mi yoksa kalanlar mı terk eder, bilinmez. Tren istasyonunda uğurlamaya gidenlerin elleri havada kalır. Kalplerin hüznü dışarıya taşar, gözler nemlenir.

Türkiye'min kalbidir Ankara... İstanbul ise derinliklere ayna olan gözbebeğimizdir. Ankara'yla İstanbul'u karşılaştırıp da, İstanbul'un zaferini ilan edenlere şaşarım. Zira bu iki şehir Türkiye sofrasındaki ekmekle katık gibidir. İstanbul ekmek, Ankara katıktır. Katıksız yaşansa da, ekmeksiz yaşamak zordur. Bunlar birbirini tamamlarlar. Bir İstanbul aşığı olan Yahya Kemal'e "Ankara'nın neyini sevdin?" diye sorduklarında, "İstanbul'a dönüşünü..." dese de Ankara sevilmecek bir yer değildir. Zira bu şehirde herkes ne ararsa onu bulur.

Bozkırın ortasında açan nadide bir güldür Ankara... Dikmen Vadisi'nde suların sesi sonsuzluğun nağmelerine karışır. Yemyeşil tabiat, bir halı misali serilir gönül odalarımıza. Yeşilin bütün tonları burada cömertliklerini sergilerler. Kuşlar bu güzel dekoru tamamlayan nadide suretlerdir. Bozkırın çocuğu Ankara, cennet vatanımın orta yerinde yüreklere su serper.

Ankara dünden bugüne, bugünden yarına kuru-

lan bir medeniyet köprüsüdür. O, gönül heybesinde sakladıklarını yarımlara taşımayı insanî bir vazife addeder. Mazi birçok yerde mağrurca kaldırır başını, uyanır o derin uykusundan. Beypazarı'nda ahşabın sıcaklığını iliklerinize kadar hissedersiniz. Eyvanlardan yükselen nağmeler gönül telinizi titretir. Zaman mefhumunu kaybedersiniz dar sokaklarda... Zamansızlığın nice zamanlara gebe olduğunu kulaklarınıza fısıldar ılgıt ılgıt esen rüzgârlar... Yatağına sığmayan düşler, taşar derin uykulardan... Anka(ra) kuşları bir masal beldesinden hayallerinizi aşırır sonsuzluğa doğru...

Ankara, sözün eyleme dönüştüğü cengâver bir şehirdir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Beş Şehir" adlı eserine konu olan bahtiyar bir şehirdir Ankara... O, bu şehri anlatırken şu anlamlı sözleri sarf etmektedir: "Türk kültürünün kendinden evvel gelmiş medeniyetlerden kalan şeylerle bu kadar canlı surette rastgele karıştığı, haşır-neşir olduğu pek az yer vardır. Kalede ve onun eteğine serpilmiş mahallelerde Türk velileri Roma ve Bizans taşlarıyla sarmaş dolaş yatarlar. Dederimizin mezarlarından çıkan yeşillikler, hangi itikatların etrafında yontuldukları belli olmayan çok eski taşları kendi rahmaniyetleri ile yumuşatırlar; burada kerpiç bir duvardan İyonya tarzında bir sütun başlığı veya arkitrav fırlar, ötede bir türbe merdivenin basamağında bir Roma konsülünün şehre gelişini kutlayan kadim bir taş görünür, daha ötede bir çeşme yalağında eski bir lahdin bakantaları gülmür."

Ankara'da olmak nihaî huzura durmaktır. Cumhuriyetin esrarı bu şehrin cadde ve sokaklarına sinmiştir çepeçevre... Ülkeyi baştanbaşa aydınlatacak kurtuluş meşalesi burada yakılmıştır. Çelikleşen hür irade bu topraklarda özgürlük mücadelesine dönüşmüştür.

Atlı, davullu, zurnalı, cepken giyinmiş seymenlerin yatağıdır Ankara... Bir kartal gibi heybetli durur seymenler... Onlar Kurtuluş Savaşı'nda hayatlarını mertçe ortaya koymuşlardır. Ankara zeybeği, hayatın karşısında yiğitçe duruşun temsildir. Mertlik bu oyunun ruhunu teşkil eder. Sazların inleyen nağmeleri söze, sözlerin ruhu saza karışır.

"Ankara" demek biraz da türkü demektir. Akşamın تنها saatlerinde sessizliği yudumlayan bozkır, coşkuyla dile gelir. Tezene, kalbin teline değdikçe nağmeler biteviye hüznü taşır yüreklere. Eşref saatlerinde kadim bir bestenin içli nağmeleri bu şehirden yurdun dört bir yanına yayılır. Sazlar uşak çalarken Acem Aşiran türkü Saba Hüseyin'sine yol verir.

ÜLKÜ VE AŞK

Mevlüt Uluğtekin YILMAZ

«Tuğ-a dil bağladık, zülf-ü sernenbû yerine»
Ali Şir NEVÂî

-1-

Kadınım,
Sevdâmsın benim, şanımsın,
Şu ÖTÜKEN yaylasında
Tek dayanağımsın. ..
At üstünde geçen gecelerimde,
Sana söylerim içli türküleri,
Yüreğimce titrer, her çalışımda
Kopuzumun. Telleri...

Kadınım,
Sel gibi çoşkun,
Han gibi yücesin,
Evimde direk,
Gönlümde Sarıçiçek'sin.
Bilirim. GÖKTÜRK'de teksin,
Çadırımda Hatun,
Uğraşlarda Erkeksin!

Sığındığım üç varlık var;
TANRI – VATAN – SEN!
Bunlar esirger beni her yanda,
Bu yüzden güçlüyüm Acunda ...
Çin'in ayaz gecelerinde,
Sıcaklığımı bulurum,
Yağız atım yelesinde saçların,
Her akında korur beni
O dualı bakışların ...

Kadınım,
Tatlı aşım,
Bu kış yanındayım.
Dizinde başım.
Oğulcuğum “Tonyukuk ile,
Kımız mayalayacağız seninle...”
Bahara akın var yağıya,

Onbaşıyım bu kez bölükte,
Korku olacağım düşman yürekte,
Uçacağız tufanlarca;
Gök renkli, BOZKURT başlı bayrağım
Olacak yine, en önde!

Kadınım,
Meleğim, akan kanım,
Paslandım, bahara çok var,
Obada dolaşmak, ava çıkmak;
Seninle, başbaşa, kımız mayalamak
Sıkıntıma deva değil!
Mutluyum yanında ama,
Yiğit akınsız olmaz, bil!

Neylersin,
Bahadıra yâr olmak;
Kolay değil yavuklum,
Kolay değil Sarıçiçeğim,
Sırma duvaklım...

-II-

Akından gelirim,
Dolaklarım toz, borküm rüzgârlı...
Bir çamçak Kımız ver Türkmen kızı,
Yanık bu yiğidin bağı...

Akından gelirim,
‘Güçlü bir döğüştü sevdiceğim;
Vuruşumla bir kez ,inledi Çinli...
Tolgam sencileyin başım üstünde,
Aşkın gönlümde,
Yağız atım yine tûfan idi...

Bu bahar OĞUZ akını yamandı,
Yağlıların hali dumandı,
Bu uğraşta, Başbuğ:
KOL-TİĞİN Han'dı...

Akından gelirim,
Unutmadım seni her ok atışımda.
Çok yürek deldi okumun temreni,
Ve bil ki Hatunum,
Yalnız sen yendin beni...
Deldin yüreğimi kirpiklerinle,
Altun saçlarınla bağladın ellerimi.
Demir pazularım gevşek,
Güçsüzüm senin yanında;
Ama bir dev kesilirim bilirsin,
OĞUZ'un her akınında!..

Hatırla, seninle nasıl evlenmiştik?
Töre gereğince;
Ok atıp, güreşmiştik...
Yendim, aldım seni,
Sen ey... Eşim, evdeşim!
Obanın güzel kızı, Sarıçiçeğim.
Sen, silahım, atım, kadınımsın.
Sen ey... Güzel meleğim!
Adında kutsal duygularımca,
Başımı koydum yoluna,
TÜRK'ün yücelmesi savaşına,
Ve senin aşkına...
Doluyum ÜLKÜ ve AŞK ile,
Güçlü birer tutku ikisi de...
Biri Hatun, diğeri Vatan;
İki duyguyu taşıyor bu kan!
Selâm sana. Sarıçiçek, selâm,
Vuruşur Vatan için,
Vuruşur senin için,
Bu yiğit her zaman!..

-III-

*Malazgirt'te,
İkiyüzbin Bizans keferesi,
Yenilmişken kırkbin Türk'e,
Yaralı bir er yazıyordu;
Zaferi evdeşine...*

Hatunum,
Uğraşın ezginliği yok omuzlarımda,
Sargı bile vurmam yaralarımca,
Mey sarhoşluğu değil bu bendeki;
Bir delişmen sevinç,
Yeni bir zafer türküsü dilimde ki...

Ve müjdeler olsun Kadınımsın,
Müjdeler olsun!
Yendik Romen Diyojen'i,
Türklüğümüz sağ olsun!..

Ağustos'un son Cuma'sı..
Zaman,
Tam gün ortası...
Savaş başladığında,
Sağ cenahtaydım orduda,
Hilal biçiminde sardık düşmanı,
Başbuğ ALPARSLAN'ın:
«Koman yiğitlerim,
Urun şebazlarım!..»
Nağrası, dolduruyordur önümüzü, yanımızı...
Kanlı uğraş sürdü gün boyu,
Güneş son ışıklarını,
Çekerken Malazgirt'ten
Ter sandık akan kanımızı...

İşte,
Yenmiştik Kadınımsın,
Yenmiştik Diyojen'i,
Yenmiştik, BiZANS'ı...

Çok şehit verdik bu cenkte,
Çoğumuz da yaralı...
Şu satırları yazarken bile;
Yüreğim heyecanlı, sol omuzum kanlı!

Hatunum,
Ordugâh kalkıyor, ağır ağır
Kavuşacağım sana yakında,
Tozlu tolgam, yırtık dolaklarımla;
Çadırın önündeyim bir akşam,
Ay ışığıyla...

Ve artık,
Uğraşın ezginliği yok omuzlarımda,
Sargı bile vurmam yaralarımca.
Mey sarhoşluğu değil bu bendeki;
Yeni bir zafer türküsü dilimdeki.

TASAVVUF İÇİNDE BİLGİ VE AŞK

Emrah BEKCI *

Geçmiş tarihlerin tozlu senelerinde kalan “BİLGİ VE AŞK” ile ilgili Ariflerin düşüncelerini sizlere kaynakları ile aktarmak istiyorum;

Bilgi ve Aşk terimlerinin, aşk ile bilgi (marifet) arasında çok kere bir denge durumunda bulunması tasavvufun ayırıcı bir niteliğidir. Gerçekten de duygusal (affective) anlatım, bütün İslami ruhsallığın çıkış noktasını oluşturan dinsel tavır ile kolayca birleşir.

Aşk'ın dili, nass'larla hiçbir anlaşmazlığa düşmeden en derin gerçeklikleri dile getirebilir. Nihayet aşk sarhoşluğu (sekr), gidimli düşüncüyü aşan bilgi durumlarını simgesel olarak karşılar. Aşk'a bağlı olmamakla birlikte, başka başka anlatım biçimleri de var ki, Ahadiyet'in ruhtaki sikkesi olan içsel güzelliği yansıttıkları için, yine aşkı terennüm ederler.

Parlaklık ve uyum Ahadiyet'ten doğar. Buna karşılık her çeşit zihinsel (mental) kısırlık, her çeşit gereksiz söz, yalınlığı ve giderek de nefsin Ruh karşısındaki letafetini bozar.

Sufi yazarlar arasında Muhyiddin İbn Arabi, Ahmed İbn el-Şazili gibi bazıları son derece entelektüel bir tavır gösterirler. İlahi gerçekliği her çeşit bilginin tümel aslı gibi düşünürler. Ömer İbn el-Farid, Hallac-ı Mansur ve Mevlana Celaleddin Rumi gibi diğer bazıları da aşkın dilini kullanırlar. Onlara göre ilahi Gerçeklik, her şeyden önce, zevkin sınırsız konusudur (objet).

Ama tavır almadaki çeşitlilik, bazılarının sandığı

gibi, tasavvuf okulları aradında herhangi bir anlaşmazlığa yol açmış değildir. Böyle sananlara göre, akılcı bir dil kullanan sufiler, örneğin Yeni Efla-tunculuk gibi İslam'a yabancı doktrinlerin etkisinde kalabilirlermiş ve ancak, heyecansal (emotiv) bir tavrın temsilcileri Tevhidci bir görüşten kaynaklanan gerçek tasavvufun sözcüleri olabilirilmiş.

Aslında burada söz konusu olan çeşitlilik, doğuştan gelen eğilimlerin çeşitliliğine tekabül etmektedir. Yaratılışın bu gereği, doğal olarak beşer dehasına eklenmekte ve gerçek tasavvuf çerçevesinde kendi yerini almaktadır. Akılcı tavır ile duygusal tavır arasındaki fark, bu alanda görülebilecek farkların en önemli ve genel olanıdır, o kadar.

Ruhsal yöntemlerdeki son derece büyük aralıklarla kendini belli eden Hinduizm, bilgi (jnâna), aşk (bhakyi) ve eylem (karma) olarak üç yolu kesin biçimde birbirinden ayırır ve bu ayırım, fiilen de yetkin her gelenekte vardır. Tasavvufta, bu üç yok şeklindeki ayırım Allah'a doğru çekilişin üç temel ilkesi konusundaki ayırımı karşılar: bilgi, aşk ve korku.

Tasavvuf bu üç yol arasında bir ayırıma gitmekten çok bunlar arasında bir bileşim yapmaya çalışır. Gerçektende klasik tasavvufta akılcı tavır ile duygusal tavır arasında çeşit denge görmek mümkündür. Kuşkusuz bunun nedeni, temeli “Tevhid” olan İslam'ın genel yapısıdır ki bu, mistik yaşantının gösterdiği bütün çeşitliliklere kendini benimseten entelektüel yönelişe yol açar. Aşk'a gelince, ilahi Gerçekliğin kabul edildiği ya da gözlemlendiği her yerde kendiliğinden doğar.

Bu konu bizi yalnızca aşk ehli sufilerin İslam tasavvufunun gerçek temsilcileri olabileceği yolundaki anlayışa götürüyor. Bu anlayışta, ancak Hıristiyanlık çerçevesinde geçerli olabilecek ölçütlerin yanlış bir uygulaması var, şöyle ki: Hıristiyanlığın ana temi ilahi Aşk'tır, öyle ki, bilgi yolunun hıristiyan sözcüleri son derece ender istisnalar bir yana, Aşk'ın simgeciliği ile kendilerini anlatırlar. Üstünlüğün, her derecesiyle bilgiye tanındığı İslam için aynı şey söylenemez.

Ayrıca gerçek bilgi, yani marifet, zihinsel olanın, duygusal olanın alehine onaylanmasını hiçbir şekilde gerektirmez. Bilginin organı, varlığın gizli ve kavranamaz merkezi, yani kalp olduğundan bilginin nuru nefsin bütün dünyasını içine alacaktır. En, "gayri-şahsi" bilgiye ulaşan bir sufi, aşkın diliyle konuşur ve her çeşit doktrinel diyalektiği bir yana atar. Bu kimsede aşk sarhoşluğu, her tür düşüncenin üstüne çıkan biçim-üstü bilgi hal'lerini karşılar.

Bilgi yolu ile aşk yolu arasındaki fark, sonuç bakımından bir ağır basma sorununa indirgenebilir. Gerçekte bu iki yöntem arasında hiçbir zaman tam bir kopma yoktur. Allah'ın bilinmesi her zaman aşk'ı doğurur ve aşk- dolaylı ve yansıma yoluyla-sevilenin bilinmesini gerektirir. Gerçek Aşk'ın amacı, Sonsuzluğun bir yüzü olan, Güzellik'tir (Cemal). Bu amaç ile istek uyanıklıklığa dönüşür. Anlatılması mümkün olmayan bir noktanın çevresinde dönüp duran yetkin aşk, bir çeşit öznel masumluk içerir.

Yani aşkın masumluluğu, bilgininki gibi, tümel ve "nesnel" gerçekliklere değil de yalnızca abid'in Mabud'u ile olan "özel" ilişkisinin parçası olan herşeye uygulanır. Aşk, amacı olan "Güzellik" vasıtasıyla bilgi ile gücül olarak çakışır. Bir yanda hissi (sentimentaux) peşin hükümler güzellik kavramını bozduğu, öbür yanda usculuk gerçekliği sınırladığı için, herkes bu ölçütlerin uygulanmasını bilmese de belli bir anlamda Gerçeklik ve Güzellik birbirinin ölçütüdür.

Şiir yazmamış olan ve en zorlu düz yazıları bile yer yer şiirsel benzetmelerle uyaklı bir dile dönüşmeyen hiçbir müslüman metafizikçinin bulunmayışı çok anlamlıdır. Öte yandan Ömer İbn el- Farid ve Celalddin Rumi gibi en ünlü aşk ozanlarının şiirlerinde, serpiştirilmiş olarak akli yargılamalar bulunur.

Allah korkusuna gelince bu, " eylem yolunu" karşılar ve ifade ile doğrudan doğruya kendini belli etmez. Onun görevi dolaylıdır. Korkunun müşahadenin eşiğinde kaldığı doğrudur. Bununla birlikte, ruhsal eylemciliğe, insanı, bu kollektif düşünmek olan "dünyadan" uyandırabilir. Aşk, korkunun üstündedir; bilginin aşkın üstünde olması gibi. Ne var ki bu, ancak, usu, yani gidimli düşünceyi aşan vasıtasız bilgi durumunda doğrudur. Çünkü gerçek aşk bütün bireysel yetileri içine alır ve onlara Ahadiyet mührünü vurur.

Ahmed ibn el-Arif aşk hakkında şöyle der: " O, yokoluş (fena) vadilerinin girişi ve kendini unutma (mahv) derecesine doğru inilen tepedir; müminlerin öncülerinin ardıcılı ile karşılaştığı derecelerin en alt derecesidir..."

Muhyiddin ibn Arabi bunun aksine aşkı, ruhun en yüce makamı olarak kabul eder; diğer bütün insanı olumsal (mümkün) yetkinlikleri buna bağımlı kılar ki bu durum, bilgi yolunun en seçkin temsilcilerinden biri için garip karşılanabilir. Bunu böyle anlamasının nedeni, İbn Arabi'ye göre bilgi, ruhun bir makamı değildir. Bilgi, yetkinliği içinde artık ilahi Gerçeklik demek olan amacıyla özdeşleşmiştir..

Doğrudan eylemliği içinde bilgi, demek artık inanın veya ruhun "tafinda" değil, özellikle Allah'ın "tafinda"dır. Çünkü artık nefsin en yüce makamı, temkin ya da sıdk gibi bilginin psikolojik bir mütakabil değildir; yetkin aşktır. Beşeri iradenin ilahi cezb ile bütünüyle emilip özümsemesidir, ilk beşeri örneği İbrahim olan "aşk deliliği" durumudur.

Kaynakça:

1-Emile Dermenghem, *L'Eloge du Vin, Poeme mystique de'Omar İbn al-Faridh, Paris,1931.*

2-Frithjof Schuon, *Petpectives spirituelles et Faits humains, Paris, 1953.*

3-İbn al-Arif, *Mehasin el-Mecalis, arapça meyin, çeviri ve yorumu, Asn Palacios, Paris, 1933.*

4-İbn Arabi, *Füsus el- Hikem, İbrahim Bölümü.*

5-Titus Burckhardt, *Introduction Aux Doctrines Esoteriques De L'İslam.*

Derleyen: Emrah BEKÇİ-

ŞEHİTLER

•

İsmail KANDEMİR

Resim: Mehmet BAŞBUĞ

Aman demez, yaman olur yiğitler,
Onlar için dizilir bu beyitler...

Ebu Cehil! Zulüm rütbeli itler...
Sizin için hesap yapmaz Şehitler!

Adamlık, Allah'a boyun bükme...
Rızasına kavuşup, çekip gitme...

Heybetli, tok sesli ve de yamandı,
Pehlivanoglu ölmez! Kahramandı...

Onlar, muştı alıp çekip gittiler...
Dostun kervanına koşup yettiler...

Ülkücü Şehitler, kandillerimiz!
Onlarla aydınlık yol buluruz biz...

Damlayan kan, analarda gözyaşı!
İmzadır, her dikilen mezar taşı...

12 Eylül zulümdür, namerttir...
Ülkücüler kardeşir ve de merttir...

Vefa, bizde adamlığın şanıdır,
Hatırlatmak, gaziler nişanıdır...

Düşen can, akan kan şeref toprağa,
Hükmü olan O'dur, taşa yaprağa...

Allah yolunda ölmezlik müjdesi,
Budur Ülkücüye iman rütbesi...

Sevda bedel ister, Rab muaşıkça,
O'nun için kalp vatana aşıkça...

Kimler var ki, aşkına bedel veren?
Çocuk yaşta toprağı nimet gören?

Önkuzu, Bingöl, Öztürk. Kılıçkiran...
Hak, Onları Resul'le buluşturan...

Kandemir'im söz yetmez şehitliğe,
Ülkücülük, yol tutmaktır mertliğe...

TÜRKİYE'DE ERMENİ SORUNU

-1-

•

İlbilge Sıla YILDIRIM*

Çok değil, 31 Ağustos 2009 tarihli “Türkiye Cumhuriyeti ile Ermenistan Cumhuriyeti arasında Diplomatik İlişkilerin Kurulmasına Dair Protokol” ve “Türkiye Cumhuriyeti ile Ermenistan Cumhuriyeti Arasında İlişkilerin Geliştirilmesine Dair Protokol” adını taşıyan Türkiye-Ermenistan protokolleriyle “*Ermeni Soykırımı*” ve “*Ermeni Sorunu*” konuları o dönemde gündeme alevli bir şekilde taşınmıştı. **Fransa ve İsviçre**’nin arabuluculuğunu üstlendiği bu protokol Türkiye-Ermenistan ilişkilerini güçlendirmeyi hedeflese de yeni gerginliklere sebep olmuştu. Sınır kapılarını açmayı, ticari-ekonomik ilişkileri geliştirmeyi öngören bu protokollerin yürürlüğe girmesi, Ermenistan Anayasa Mahkemesi tarafından, Ermeni Bağımsızlık Bildirisi’nin 11. Maddesine ve Ermeni Anayasası’nın Giriş Bölümü’ne aykırılık taşıyacak yorumlar ve uygulamalar taşımaması şartına bağlanmıştı.

Ermenistan Bağımsızlık Bildirisi’nin 11. Maddesinde, Türkiye’nin Doğu Anadolu Bölgesi de kast edilerek; “*Ermenistan Cumhuriyeti, Osmanlı Türkiyesi’nde ve Batı Ermenistan’daki 1915 Soykırımını Uluslararası tanınmasını görevli bilir.*” ve **Ermenistan Anayasası’nın Giriş Bölümü’nde Ermenistan Bağımsızlık Bildirgesi’nde kayıtlı ulusal hedeflerin Ermeni Devleti’nin temel ilkeleri olduğu** vurgulanmaktadır. Yani açık olarak, “Ermeni Soykırımı”nın tanınması, bu protokollerin yürürlüğe girmesi için Ermenistan Cumhuriyeti tarafından şart koşulmuştur.

İlişkileri güçlendirmek için imzalanan bu protokollerde Ermenistan’ın tutumu, ilişkileri güçlendirmek bir yana dursun daha da gerginleştirmişti. Özellikle “arabuluculuk” yapan İsviçre ve Fransa’nın da bu dayatma karşısında aldığı tavır ve yine o dönemde Fransa’nın “Ermeni Soykırımı”nı tanınmasıyla ilgili çalışmalarıyla birlikte Türkiye ve Türklüğe yöneltilmiş ağır itham-

lar barındıran bu sorunla ilgili artık Türklerin içini dolduramadığı “soykırım olmadı!” savunmasından çok, kanıtlara dayandırdığı söylemler geliştirmesini mutlak kılmıştır.

Soykırım Olmadı

IV. article of the United Nations Genocide Convention : “Persons committing genocide or any of the other acts enumerated in article III shall be punished, whether they are constitutionally responsible rulers, public officials or private individuals.” (*Birleşmiş Milletler Soykırım Sözleşmesi IV.Madde*)

Yukarıda belirtilen Birleşmiş Milletler Soykırım Sözleşmesinin 4. maddesine göre; **soykırım tüzeli kişilere değil ancak gerçek kişilere mal edilebilir.**

Bu hukuksal sözleşmeye dayanarak diyebiliriz ki, yapıldığı iddia edilen bu soykırım suçlamaları ulusuyla bir bütün olarak Türkiye’ye yöneltiliyor. Ve yine aynı nedenle, bu söylemler iddia boyutunu aşip *hate-speech*, yani nefret söylemi suçunu alıyor. Bu, bütünüyle suçlanan Türkiye’nin, suçlu değil mağdur duruma düşürüldüğünün ve **Türkiye’ye karşı uygulanan politikaların hiçbir demokratik yanı olmadığını açık bir göstergesidir.**

VI. article of the United Nations Genocide Convention : Persons charged with genocide or any of the other acts enumerated in Article III shall be tried by a competent tribunal of the State in the territory of which the act was committed, or by such international penal tribunal as may have jurisdiction with respect to those Contracting Parties which shall have accepted its jurisdiction. (*Birleşmiş Milletler Soykırım Sözleşmesi VI. Madde*)

Bir diğer nokta ise, yine Birleşmiş Milletler Soykırım Sözleşme'sinin 6. maddesinde açıkça belirtilen "soykırım suçu"nun varlığı ya da yokluğu ancak sözleşmede belirtilen yargı organları tarafından belirlenebilir ibaresidir. Bu ibare, Türklere unutturulmaya çalışılan, ermeni soykırımı iddialarını kökten çürüten, I.Dünya Savaşı sonrasındaki yargılama süreciyle açıkça bağlantılıdır. I. Dünya savaşından sonra Sevr Antlaşması hükümlerince, çok sayıda İttihat ve Terakki partisi üyesi "Ermenilerin toplu katliamı" iddiası ile Malta'da 3 yıl süreyle soruşturma kapsamına alınıp yargılanmıştır. Ancak soruşturmayı yürüten İngiliz Başsavcılığı, Osmanlı arşivlerinin yanı sıra, İngiltere ve Amerika'da da bu kişiler aleyhine hukuki gerçekliği olan hiçbir katliam kanıtı bulamamış bu nedenle "**kovuşturmaya yer olmadığı**" hükmüne vararak serbest bırakılmalarını sağlamıştır. Bu yargılama sürecinin, Yahudi Soykırımı yargılamalarının yapıldığı Nürnberg Mahkemesiyle aynı koşullarda çalıştığı belgelenmiştir. (*Uluç Gürkan, 2011, s.71*)

Üçüncü nokta, "soykırım" iddialarının temel dayanağı olarak son zamanlarda sunulan "tehcir uygulaması" ile ilgilidir. Tehcir, 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinin, 1977 tarihli ek 2 Protokolü uyarınca "**askeri gereklilik**" kapsamında değerlendirmeye açıktır. I. Dünya Savaşı koşullarında Osmanlı Ermenilerinin silahlı isyanı ve Osmanlı topraklarının işgal eden Çarlık Rusyası'nın yanında savaşa katılması tehcir uygulamasının "askeri gereklilik" bağlamında değerlendirilmesini haklı kılmaktadır. (*Gürkan, s.93*) Bunlara ek olarak **Ermeni tehciri sadece Gregoryan Ermenilerini tehciye dahil etti. Katolik ve Protestan Ermeniler tehcir dışı kaldılar. Üç dine mensup Ermenilerin sadece bir dine mensup olanlarının tehcir edilmesi, Osmanlılarda Ermenilerin tümüne dönük bir ırkçı nefretin bulunmadığını gösteriyor.**

Türkiye Üzerinde Amaç ve Çıkarlar- Türk Nefreti

Nefret söyleminin, Malta yargılamasının diğer devletlerce kabulünün bu kadar zor olmasının ve Tehcirin soykırım iddiaları üzerinde bu denli kullanılmasının sebebini anlayabilmek için, Diğer devletlerin ve Ermenilerin, Osmanlı devletinden günümüze kadar gelen süreçte, çıkarlarını ve amaçlarını kavramak gerekir.

Ermeni Sorunu'nun temelini Türk yurdu ve Türk düşmanlığı oluşturmaktadır. Gerek Osmanlı Dev-

letin gerekse Günümüz Türkiye'sinin **jeopolitik konumu** düşmanlığın temelidir. Jeopolitik konunun önemi ise batılıların amaçları ve çıkarları doğrultusunda şekillenmiştir. Geçmişte Osmanlı Devleti, bugün de Türkiye, bu jeopolitik ve jeostratejik konumundan dolayı çeşitli entrikaların çevrildiği bir alan olmuştur. Her zaman dile geldiği gibi "**sıcak denizler**" ve "**boğazlar**" *Dünya imparatorluğu* için vazgeçilmez güç ve kaynaklardır. Bu yüzden ki Batılıların da gözünün Türkiye'nin sahip olduğu "Akdeniz ve Ege Denizi" ve "Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan boğazlar" üzerinde olması bir tesadüf değildir.

Osmanlı Devletini parçalayarak bu amaca ulaşacaklarını düşünenler, Türkiye Cumhuriyeti'nin güçlü bir şekilde kurulması ve planlarını tabir yerindeyse "baltalamasıyla" amacına ulaşamamış ve Dünyanın en güçlü imparatorluklarından biri olan Osmanlı Devleti'nin gücünü hazmedemeyişlerinden kaynaklanan Türk nefreti pekiştirilmiştir.

TARİHSEL SÜREÇ

Tarih sahnesinde kurulan ilk sosyalist partilerden biri **Hınçak** komitesidir. Bu komite 1887 yılında İsviçre'de Karl Marx'ın prensipleri doğrultusunda kurulmuştur. Bu partinin siyasi programının dördüncü kısmında **Türkiye'nin doğusunda bir Ermeni devleti kurulmasının; propaganda yaparak, gerginlik yaratarak, terör ve örgütlenme sağlayarak gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir.** (*İlter, Erdal, Türkiyede Sosyalist Ermeniler ve Silahlanma Faaliyetleri, İstanbul, 1995*). Bu amaçlar doğrultusunda 1890 yılında Hınçak komitesinin Türkiye teşkilatlanması Rus Ermenilerinin önderliği ile tamamlanmıştır. Bu cemiyetin amacı, önce Türkiye'deki Ermenilerin bağımsızlığını sağlamak sonra bunları Rusya ve İran'daki Ermenilerle birleştirerek sosyalist bir Ermeni devleti kurmaktır. (*Langer, William L., The Diplomacy of Imperialism 1890-1902, New York, 1972*) Kısa bir süre sonra kendi içinde çatışmaya başlayan ve kanlı bir şekilde ikiye bölünen bu komite eski önemini kaybetmişse de icraatlarına devam etmiştir. Fakat bu icraatları yeterli görmeyen bazı Ermeni kesimleri "troşak=bayrak" adıyla yeni bir cemiyet daha kurmuşlar, bu cemiyetin adı daha sonra **Taşnaksutyen** Cemiyeti'ne dönüşmüştür. 1892 yılına kadar sakin kalan, 1892 yılında programını Ruslardan alan Taşnaksutyen cemiyeti, "Taşnak Partisi Terör Örgütü"ne dönüşmüş,

Ermeni komitelerinin arasında en uzun ömürlüsü, en önemlisi, Ermenilerin mukadderatını en çok etkileyen partisi olmuştur. Bu partinin hiç değişmeyen özelliği ise gerek Ermeniler arasında gerekse bütün dünyada **Türk düşmanlığı yaratmak, katliam ve jenosid(!) propagandası yapmak olmuştur.** Taşnak partisi amaçlarına ulaşabilmek için terörü yani silahlanmayı mutlak koşul kabul etmiştir. Birinci genel kongrelerinde kabul ettikleri program da, halkı silahlandırmak için her yola başvurmak ve silah sevkinin sağlayabilmek için ulaşım şebekeleri kurmak gerektiğini açıkça belirtmişlerdir. Bu karardan kısa süre sonra silahlanmaya ve silah sevkiyatına başlayan Ermeniler Çarlık Rusya, Avusturya, Belçika, Almanya, İsviçre, İran gibi ülkelerden gelen silahları ermeni kiliselerinde, okullarında, bankalarında ve evlerde saklamışlardır. Hükümet tarafından yapılan araştırmalarda **Ermenilere ait Ermeni kiliselerinden ve okullarından birçok bomba ve silah çıkmış, buna rağmen Ermeni komitecilerin tahriki ile aramaları bahane ederek Ermeniler ayaklanmış ve çıkan olaylarda birçok Türk yaralanmıştır.** Yaralanan birkaç Ermeni olayı Avrupa’da “Ermeniler katlediliyor” propagandasına dönüştürmüştür. Bu olaya örnek olarak 20 Haziran 1890 tarihinde Erzurum’da Ermeni kiliselerine yapılan araştırmalar ve akabinde gelişen olaylar verilebilir. (Bayur, Yusuf Hikmet, Türk İnkılâbı Tarihi, Ankara, 1963) Komitelerin 1890’lı yıllarda başlatılan ihtilal hareketleri II. Abdulhamidin tedbirli davranması sayesinde bastırılmıştır.

Böylece Abdulhamidin son yıllarında geri plana atılan “Ermeni Meselesi(!)” Temmuz 1908 de ilan edilen II. Meşrutiyet, azınlıkların bilhassa Ermenilerin başarısı olarak kabul edilmiş ve Meşrutiyetin etkisiyle Ermenilerin yaptığı mezalimler eskisine nazaran daha da şiddetlenmiştir.

Ermeniler, II. Meşrutiyetin ilanı ile azınlıklara tanınan hakların sağladığı refah ortamı ve meşrutiyetin bahsettiği her türlü haktan yararlanmalarına karşın örgütlenmeye, şubeler kurmaya ve silahlanmaya devam etmişlerdir. Meşrutiyetin ilanından kısa bir süre sonra tekabül eden “31 Mart Olayı”nın ardından devletin geçici olarak hükümsüz kalması Ermenilere aradıkları fırsatı vermiştir. Bunun en büyük ve en belirgin kanıtı **14 Nisan 1909 da gerçekleşen Adana olaylarıdır.** Adana bölgesinin Ermeni piskoposu Muşeg, aylarca hazırlayarak silahlandırdığı Ermeniler’e isyan emrini vermiştir. **Adana’nın güneyinde, özellikle Adana, Tarsus ve**

çevresinde Ermeniler ayaklanmış, Türk köylerine saldırarak katliama başlamışlardır. 16, 19 ve 25 Nisan günlerinde Adana çevresinde Ermeniler, zayıf buldukları köylere saldırmış, beşikteki çocukları bile öldürmüşlerdir. İsyancılara asker ve polisin karşı koymadığını gören halk nefsinin korunmak için silaha sarılmıştır. Dört gün boyunca süren çarpışmalarda binlerce Türk ve Ermeni ölmüştür. Buna rağmen Ermeni komiteleri faaliyetlerini sonlandırmamış ve teröre devam etmiştir. *Bitlis Rus Konsolosu* 1910 tarihinde yazdığı bir raporunda, Bitlis yöresindeki Taşnak faaliyetlerinden bahsederken silahlanmanın hız kesmeden devam ettiğini ve silahların köylerde toprak altında saklanıldığını ortaya çıkarıldığını söylemiştir.

Yani tüm bunlardan yola çıkarak diyebiliriz ki Ermeniler, 1912-1913 Balkan Savaşlarına kadar silahlanma ve teşkilatlanmanın ana hatlarını kurmuşlardır. Osmanlı Devleti’nin, Balkan Savaşını kaybetmesi ise Ermenileri sevindirmiş, onlara isteklerini öne sürmek ve başarı sağlamak için çok uygun bir durum yaratmıştır (*Hatırat-ı Siyasi, İstabbul, 1978*). Bitlis Rus konsolosu bu durumu şöyle açıklamıştır; *Balkan Savaşları Ermenilerde “Türk hakimiyetinden kurtulma” düşüncesini uyandırmıştır. Bana bildirdiklerine göre evlerde toplanıp müslüman halkın mallarını ve topraklarını bölüşüyorlar. Çünkü ermeniler, bekle-dikleri Rus askerlerinin gelmesi üzerine müslüman halkın tüm mallarını bırakıp güneşe çekileceklerini düşünüyorlar.*

Genel olarak Meşrutiyet sonrası Piskopos Muşeg’in 1909’da hazırladığı Adana isyanından sonra geçen dört yıllık sürede **II. Meşrutiyetin verdiği ayrıcalıklarla ve Balkan Savaşlarının güçlendirdiği zihniyetle** Ermeni komitecilerinin siyasi görüşmeler, meclislere seçilmeler, yabancı elçilerle ve hükümet ileri gelenleriyle yaptıkları temaslar ve komite toplantıları ile silahlanma yolunda gösterdikleri yoğun faaliyetler; isyan bayrağı altına daha çok komiteci toplamak, zaman kazanmak ve yıpranmış ermeni ihtilalciliğini bütün ruhu ile yeniden canlandırmak amacı taşıyordu.

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI- DOĞU CEPHESİ VE ERMENİLER

Osmanlı Devleti’nin 1. Dünya Savaşı’na, İtilaf Devletleri’ne karşı savaşa girinceye kadar geçen 3-4 yıllık dönemde de, Ermeni komiteleri planlı ve programlı bir ihtilal çıkarmak için her türlü tedbiri

almaya, şubelerin silah, cephane, bomba gibi hususlarda noksanlıklarının tamamlanması için çalışmışlardır.

Birinci dünya savaşı yıllarında ise Ermeniler, Rusya'nın **en önemli kozu haline gelmiştir**. Rusya'nın, Ermenilere olan ilgisinin en büyük sebebi ise **Akdenize inme arzusudur**.

Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı içinde, Ermeni isyanının yoğun olduğu Doğu Anadolu'da, bir yandan cephede Rus ordularıyla ve Rusların yanında yer almış olan Ermeni kuvvetleriyle savaşmak, diğer yandan da cephe gerisinde Türkleri katleden, Türk köy ve kasabalarını yakıp yıkan, ordunun konvoylarına saldıran Ermeni çeteleri ile mücadele etmek zorunda kalmıştır.

İtilaf Devletleri arasında yapılan gizli anlaşmalarla Doğu Anadolu Bölgesi Rusya'ya terk edilmiştir. Rusya, Ermenilere burada bağımsız bir Ermenistan kuracağını vaat ederken, gizliden gizliye bu bölgenin Ruslaştırılmasına çalışıyordu. (SELVİ, Haluk, *Birinci Dünya Savaşı Sırasında Doğu Anadolu'da Ermeni Politikaları*)

Komitecilerin dışında özellikle Rus sınırına yakın bölgelerdeki Ermeni halkın da devlete isyan halinde olduğunu görünce, bölgedeki Ermenilerden sadece isyan hareketine karışanları savaş bölgesinden alıp, ülkenin emniyetli bölgelerine **“sevk ve iskâna”**, o dönemdeki ifadesiyle **“tehcir”**e tabi tutmuştur. Bu uygulama ile aynı zamanda her şeyden önce cephe gerisinde iç savaş ortamında bulunan Ermeni halkın can güvenliği sağlanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın Kafkas Cephesinde bu olaylar yaşanırken, Çarlık Rusyasının yıkılıp, SSCB'nin kuruldu. (Kafkas Cephesi Kapandı) ve Rus politikası, deyim yerindeyse, yön değiştirmiş gibi görüldü. Rusya'da ihtilali başarıyla sona erdiren Bolşeviklerin ihtilalin ertesini gününde, 26 Ekim 1917, “Barış Bildirgesi”nde yayımladıkları; “savaşın bütün devletler hemen harbe son vermeli, mütareke akdetmeli, hiçbir arazi parçası ilhak etmeksizin ve harp tazminatı ödemeksizin, demokratik ve adil bir barış akdetmelidirler” ifadesinin belirterek bir nevi barış teklifinde bulundular. 2 Aralık 1917'de Brest-Litovsk şehrinde Almanya, Avusturya-Macaristan, Osmanlı Devleti, Bulgaristan ve Rusya arasında Mütareke görüşmelerine başladılar. Brest-Litovsk Mütarekesi'ne göre, Türkiye ile Rusya arasındaki fiili savaşa son vermek ve cephedeki mütareke hükümlerini belirlemek için ayrı bir görüşme yapılması gerekiyordu. Bu

sebeple taraflar Erzincan'da bir araya geldiler, 15 Aralıkta başlayan görüşmeler, 18 Aralık 1917'de Erzincan Mütarekesi'nin imzalanması ile sona erdi (Yel, Selma, *ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ DERGİSİ*, Sayı 54, Cilt: XVIII, Kasım 2002). - imzalanana bu barış Osmanlı Devletinin yararına gibi görünse de içerisindeki maddeler sebebiyle öyle olmayacağı ilerleyen zamanlarda anlaşılmıştır.-

Öte yandan Ermeniler Erzincan Mütarekesi'nden önce bölgede katliamlara başlamış, Bu katliamlar Tanin Gazetesi'nin 13 Mart 1918 tarihli nüshasında şu şekilde yer almıştır:

“... Rusya ile mütareke akdedildiği günden ve Rusya'nın muhtelif aksamına mensup Rus askerleri, Şarki Anadolu'da işgal ettikleri araziye birer birer bırakıp çekilmeye başladıktan beri, Şarki Anadolu vilayetlerimizde Rus askeri kıyafetine giren ve Rus askerlerinin bırakıp gittikleri esliha ve mühimmatı elde eden Ermeni çeteleri, umumi bir sistem dahilinde pek feci' mezalim ika'na girişmişlerdir. Bu mezalim içinde nev'i vardır: köyleri kamilen tahrip etmek, çoluk-çocuk, kadın-erkek, ihtiyar rast geldikleri insanları en feci' suretlerle katl eylemek, yahut bunları sürülerle toplayıp, öteye beriye doldurarak ateşe yakmak, çocukları benzine buladıktan sonra ateşe vermek, hetk-i arz, gasb-ı mal, hülasa katl ve tahrip namına ne kadar fecayi' ve mezalim varsa hiçbir şey ihmal edilmemiştir... Her şey isbat ediyor ki, Şarki Anadolu vilayetlerimizde yaşayan Müslümanlar, en müfteris bir hurs ve kin ile galeyan eden Ermeni çetelerinin şu birkaç hafta zarfında taşıp kuduran zulümleri altında pek feci' günler geçirmişler ve pek kanlı akıbetlere uğramışlardır.” (Tanin, 13 Mart 1334/1918, No: 3324; Şahin, Trabzon ve Batum Konferansları ve Antlaşmaları, s. 175-176.).

Ermeniler Mütarekeden önce başladıkları katliamlara Erzincan Mütarekesinden sonra, cepheyi boşaltan Rus kuvvetlerinin yerini alarak katliamlara devam ettiler. Bu birliklerden başka, iç asayişini korumak-bahanesiyle Ermeni milis teşkilatı da kurulmuştur. Böylece Brest-Letovsk Barışında yer alan **Her milletin kendi geleceğini tayin hakkı bulunmalıdır” ifadesi Osmanlı Devletine ait, fakat Rusya'nın işgali altındaki Doğu Anadolu toprakları üzerinde yaşayan Ermenileri, Ermeni Devleti kurma yolunda ciddi hazırlıklar yapmaya sevk etmiştir.**

(devam edecek)

*Bu yazıda “ [www. http://www.ermenisorunu.gen.tr](http://www.ermenisorunu.gen.tr) “ kaynak olarak kullanılmıştır.

SEN TÜRKÇEMSİN

•
Hüseyin HATIL

Turan Yazgan Hocam'a Rahmet Niyazıyla...

Yesevi Ocağından neslime ünlediğim
Korkut Atam dilince anamdan dinlediğim
Baş eğip Tek Tanrı'ya, gönlümde dileğimsin
Sen Türkçemsin

Sen kılcal damarlarımda çağıldayan ses
Sen ruhumun derinliklerinde nefessin
Sen yurdum, bayrağım, imanımsın
Sen Türkçemsin

Beşikteki kızımın kulağındaki ninni
Musallada dedemin ruhuna dua
Göklere açtığım elsin
Sen yüreğimden kopup gelen selsin
Sen Türkçemsin

Tanrı dağlarından Tuna'ya giden selam
Oğuz Kağan'dan beri beni kavuran kelam
Karamanoğlu'nda emir, atsız da halsin
Sen tarih boyu ödediğim bedelsin
Sen Türkçemsin

Sen söğütte kutlu rüya
Malazgirt'e dikilen tuğsun
Ahlat'ta taşlara kazınan nakış
Urumçi'de zulme direnen bakış
Sen ayıldık geleceğimsin
Sen Türkçemsin

Sen ocağımın gereği
Devletimin direği sen
Sen Türkistan'ın yüreği
Töremizin ereğisin
Sen Türkçemsin

MEMEDALİ ÇAVUŞ

•
Hasan KAYIHAN

Bakraz'ın üç tarafı dağ, bir tarafı boğazdır; askerliğe giden yiğidi de, sele dönen yağmuru da sadece o boğazdan çıkıp gidebilir; köyü basmaya niyetli eşkiya da, kaçakçı peşindeki candarma da sadece o boğazdan geçip gelebilir. Yörük dedelerimiz onca Osmanlı mülkü kendilerininken neden gelip bu kal'ayı mekân tutmuşlardır, bilemem. Bildiğim, arılar ve kuşlar bile dağları aşmaya, meselâ Çamlıkbaşı'na ulaşmaya niyetlenip Bakraz'dan yola çıkanda ilkin Çırdaklı Bayırı'nı tırmanmak, sonra İbi Çukuru, Kelezli, Kelcekışla ve nihayet Çiğdemli Burun'a yukarı kanat çırpıp zorundadırlar ki, benim diyen bir deli yiğit ayağına tez bir ağırla peşleri sıra mahmuz tepmeğe heveslense, hani yol at ayağı basabilir yoldur desek yani, dal öğle olur da Çamlıkbaşı'nın beri yanındaki Ebemoluğu'na ulaşamaz bile. Sadece ovada çakan şimşegin ışığı, bir de gök gürültüsü Çamlıkbaşı'na ha demeden erişebilir, dersem, Memedali Çavuş'a haksızlık etmiş olurum; daha doğrusu Memedali Çavuş'un nârasına...

Ben Memedali Çavuş'un ilkin sesiyle tanıştım. O zamanlar çocuk muydum yoksa anamın sırtında kundaklı bebek miydim, bilemiyorum; bildiğim tek şey odur ki Memedali Çavuş, Yaradan'a sığımpı da şöyle el kulakta bir nârâ attığında pusuya yatmış çakalın da, fırsat gözleyen uğrunun da yüreğine inerdi, “vay Deli Dumrul dirilmiş de Bakraz geçidine köprü kurmuş,” der, Pazarcık'ı, Bozüyük'ü bırak, durup soluk almayı belki İnönü Ovası'nda ancak akıl edebilirdi.

„-Heeyt!..“

Memedali Çavuş'un sesi ilkin beriki dağda gümler, yüzgeri olup öteki dağa, ardından gerideki dağa vurur, döner Bakraz geçidine sokulmağa kalkışır, sığamayınca göğe açar, gökkubbeyi titretirdi; böyle olanda, beşikteki bebek de, eşikteki bunak da kendini güvende bilir, huzur içinde gülümserdi. Akli erenlerse, bir kere daha Yaradan'a şükreder, ellerini dualayıp yüzlerine sürerlerdi; zira bu, karınlar tok, gönüller hoş demektir; bir de, yakın beride ne ormancının soluğu ne de candarmanın dipçiği var demektir...

Bahar gelip de mor menevşeler, sarı çiğdemler, ak sümbüller göğerverince Yörük'ü kelepçeyle, zincirle tutabilene aşkolsun, Bakraz'ın çoluğu çocuğu, kadını erkeği kovandan boşalan arılar gibi dağa bayıra, yaylaya, ovaya serpiliverirdi. Bu dediğim, dün değil evvelsi gündü...

Sonra, yâni devlet baba yayla yollarını bağlayıp “Yörüklük bitti, otur oturduğun yerde” devrini başlatınca, e, atalar, iki el bir boğaz içindir, demişler, Bakraz yürüğünün aklına kim girdiyse girdi, bizimkiler de kötürümler gibi çiftçiliğe soyundular. Çiftçilik çileli iştir; hele sığırdan öküz ayırıp ağaçtan saban yontana, şunun bunun tarifine göre tarla sürüp, tohum atana...

Lâkin buğday ki nimettir, o bayırdan, bu düzden tel tel toplanmalı, deste deste yığılmalı, demet demet Harmanyeri'ne taşınmalıdır; daha düne kadar yayla sularında göğeren ellere kılıç batarsa da, seher yellerinde serpilip saçlara toz dolsa da, ağzı kalabalık olanlar “ülen bu kanunu yapan hükümetin,” deyip

düzden sövse de, çaresi yok, harman sürülecek, tınaz savrulacak, sap samandan ayrılacaktır. Şu Temmuzun sarı sıcağı var ya, ovaya çökmeye görsün, adamın dilini de kurutur, damağı da, ki Çukurova'nın adı çıkmış; güneş, ilkin Pazarcık'ın kireç ocaklarında kaynar, haşlanır, ardından bir yalaz seli gibi Bakraz Ovası'nı bürüyüverir ki, valah teknil canlının damarında akan kanı kururdu.

Öyle işte!

Gene de analarımız, bacılarımız, -Hazret-i Eyyüp'ten mi öğrendiler bilmem,- ekin saplarını sabırla biçip destelemekten, üstelik vicdansız sıcağa efelenmekten geri durmazlardı; hele ikindi üstü Adagöl sırtlarından aşağı esmeğe başlayan kekik kokulu dağ yelinin kanatlarına ağız ağıza verip peşpeşe türküler kaldırıverirlerdi ki, çok geçmez Kocadağ'ın eteğindeki Çallıyurt'tan mı, Yırcalı Dağı'ndaki Sürmeli Çukuru'ndan yoksa Kuz Dağı'nın Yağır sırtlarından mı bilmem, Memedali Çavuş'un yeri göğü inleyen nârası kopardı:

-Haydaa, haydaaaa!..

Bu sesi işiten gökçe kızlar, al yemenili gelinler, ak yazmalı kadınlar hemen makam değiştirir, zeybek türkülerini çağırmağa başlardı:

-Söğüt'ün erenleri, çevirin gidenleri...

Bilirlerdi ki Memedali Çavuş atlıysa gem çekip atını şaha kaldıra kaldıra, yayaysa yaz kış ayağından çıkarmadığı uzun konçlu çarıklarıyla yeri döve döve zeybek dönmektedir.

Hey gidi Memedali Çavuş, hey!

Yabanın adamları, "kurt kocayınca köpeğin maskarası olur," derlerdi de inanmazdım, doğruymuş hele insan kendine, aslına, töresine yabancılaşmaya görsün...

Güneş, Söğüt sırtlarından doğdu, Keşiş'ten battı; doğdu battı, doğdu battı, nice yıllar ardarda düzül-
dü, nice çıvgan bıyıklı yiğitlerin beli büküldü, nice gem dinlemez tulbar atların dizi çözüldü; bizler de başkalarına benzeyip özümüze el olduk. El, elin eşeğini türkü çağırarak arar oldu, hem de düdüğü parası olanlar çalar oldu; lâkin artık at beline kalkamaz, sesi soluğu gökgürültüsüyle aşık atamaz hale düşen Memedali Çavuş da "ülen asıl azmaz,

bal kokmaz, ben anasırım, ülen bu kanunu çıkarın hükümetin..." demekten vazgeçmedi. Zamanla gördü ki herkez "hökümet" kesilmiş, sanki insanlara küstü, dağla taşla sırdaş oldu. Arıyla vızıldar, ateşle cızıldardı; dağda gezen kurda da lâf atıyordu, gökte uçan kuşa da. Bazen mecbur kalır, insan koyağına uğradı; elde olurdu olmazdan lâf edip onu kızdırmaktan, sövdürüp saydırmaktan it mi eksik, kopuk mu? E, kurt kocamıştı bir kere!

Nasıl oldu da uzun zaman farkına varamadım bilemiyorum, sağdan soldan kim ne söylerse Memedali Çavuş'un cevabı daima vezinli ve kâfiyeli oluyordu; üstelik aynı kaynaktandı, küfürse küfür, hadisse hadis... Sanki âşıklar atışmasındaydı da kendisine verilmiş ayağa göre dizeler döktürüyordu.

"-Aga, kara dağda duman var..."

-Ah ah, yüreğimde yaram var!"

"-Çavuş biri geliyor, arkamı kolla..."

-Godoş sen git, ananı yolla!"

Hacametlerin İbramaga hoş ama muzip bir insandı. İlkokuldan sonra okula devam eden her çocuk gibi beni de çok sever, rastladıkça durur, konuşur, bir şeyler sorardı. Bir yaz günü Gâvur Pınarı Çeşmesi'nin başında oturmuş, sohbet ediyorduk. Eşeğinin sırtında yokuşa aşağı inen Memedali Çavuş'u görünce:

-Şuna İngilizce bi söv bakalım, dedi.

Ortaokul birdeki çocuk İngilizce sövmeyi ne bilirsin? O güne kadar öğrendiğimiz şey üç-beş cümle ya var, ya yok! Bu kitap, bu kalem, bu defter... Ama İbramaga ısrar etti:

-Nasıl bilmezsin? Boşuna mı okutuyoruz seni? Söv hadi!

Düşündüm taşındım, kendimce bir küfür cümlesi kurdum:

-Çavuş, I make your sister!

Cevap gecikmedi:

-Bacın küçük, teyzeni s.....!

Babamın bahçede olduğunu ya unutmuştum ya da işitebileceğini akıl edememiştim. Öfkeyle bağırarak yanına çağırdı. Korka korka bahçeye döndüm. Memedali Çavuş, aynı düzeyde kafiyeler döktüre döktüre ana avrat düz gidiyordu. Babam yanına varmamı beklememiş, hızla bana doğru geliyordu. Hışımla kulağıma yapıştı.

-Ne yaptığını sanıyorsun sen? Suçu İbrahimaga'ya attım ama bu gerçek kulağımın parmakları arasında ezilmesini önleyemedi. Sonra elime yarı belime ulaşan ağaç saplı eski gaz teneke-sini verip yüzelli ikiyüz metre yukarıdaki elma fidanlarının dibine su dökmemi emretti.

-Her fidanın dibine silme ikişer teneke!..

Daha üçüncü seferde kollarımda derman kalmamıştı. Bunu o da fark ediyordu ama acımıyor, sık sık uyarıyordu:

-Sallanma!..

Akşam karanlığı çökmüştü, hâlâ bırakmıyordu:

-Devam et!..

Dağ bayır bütünüyle ıssızlaşmış, ortalık çın çın ötüyordu. Ayakta duracak hâlim kalmamıştı, önümü zor görüyor, sık sık taşlara çarpıp sendeliyordum, ama sesimi çıkaramıyordum. Asıl azarı eve dönünce işitecektim. Kurduğum uyduruk cümlelerin aklında kalması ve lisede okuyan ağabeyimden anlamını sorup öğrenebileceği ihtimâlini düşündükçe korkum daha da büyüyordu.

-Gel hadi!

Nihayet köye dönmeğe karar vermişti. Peşinden yürüdüm. Dere yatağına inince iri bir taşın üzerine oturdu. Ne yapacağını kestiremediğim için üç metre uzağında dikildim. Yüzünü göremiyordum. Öylesine karanlıktı. Bir sigara yaktı. Boşlukta elini hızla sağa sola salladı. Sigaranın ucundaki ateş, kızıl bir şerit oluşturuyordu.

-Ne görüyorsun?

Şaşırdım. Sağıma soluma baktım.

-Hiçbir şey!

-Buraya bak!

Bu defa sigarasını tuttuğu elini havada birkaç kere çevirdi.

--Evet?

-Bir çember...

-Ateş çemberi mi?

-Evet!

-Sen makinalı tüfek nedir bilir misin?

-Biliyorum.

-Bilmiyorsun! Eğer bilseydin Memedali Çavuş'a onu üzecek tek kelime söyleyemezdin!

Sorgu faslı başlıyordu. Köye kadar sabredememişti. Derede esen yeli, bayırda pavkıyan tilkiyi, ormanda uluyan kurdu bahane edecek, belki daha da öfkelenecek ve kişisel tarihime bir Çamlık Deresi Bozgunu'nu yazdıracaktı.

-Bilmiyorsun! Bilsen, makinalı tüfek mermilerinin bundan çok daha süratli bir ateş çemberini oluşturduğunu anlardın!

Bir süre sustu. İyi de, ateş çemberinin benim uyduruk İngilizce küfrümle âlâkası neydi? Bir cevap bulabilmem için kasıtlı olarak mı susuyordu yoksa kendisi de söylediklerinin birbiriyle ilintisini mi düşünüyordu, anlayamıyordum.

-Okulda Çanakkale Savaşları'nı öğrettiler mi sana?

-Evet!

-Neymiş?

-İşte İngilizler, Fransızlar falan geçmek istediler ama geçemediler. Sonra Çanakkale geçilmez deyip gittiler.

-Ee?

-Gittiler işte!

-Demek geçemediler?

-Geçemediler.

-Vay be! Çok mu sağlamış bu Çanakkale'nin kalesi? Mermerden mi yoksa demirden miymiş?

Sesindeki yumuşamayı ve alay yansımasını elbette farketmiştim, ama başkalarının güzel konuşmasından ötürü Şekeraga lâkabını verdikleri babamın biber hâlinin değme acıyla kıyaslanamayacağını iyi biliyordum.

-E, mermerden mi, demirden mi?

-Bilmiyorum.

Bir şey söylemedi. Sigarasını yere basıp söndürdü, kalktı, yürüdü. Az sonra yorgun adımlarına düşen titrek bir sesle Çanakkale Türküsü'nü mırıldanmağa başladı.

“Çanakkale içinde vurdular beni, ölmeden mezara koydular beni...”

Köyümüzün minaresinden geceye dağılan yatsı ezanını işitince sustu. Durdu, ezanı dinledi. Ezan bitince yürüdü. Türküye kaldığı yerden başlar sanmışım, başlamadı. Eliyle yanına yaklaşmamı işaret etti. Çekinerek sokuldum. Elini omuzuma koydu.

-Memedali Çavuş hem sestem korkar, hem sessizlikten!

Şaşırmışım. Memedali Çavuş, eskiden nârasıyla dağları yassıltan, gökkubbeyi inleyen, şimdilerde ağzı arı kovanı gibi hiç kapanmayan Memedali Çavuş sestem ne diye korksundu?

-Makinalı tüfek saniyede kırk, elli mermi birden sıkır. Toplar mermileri ise düştüğü yerde tepele-ri göğe savurur. Ölüm, bağıra bağıra, uğuldaya uğuldaya gelir. Her taşın arkasından, her çalının dibinden, gökten yağmur gibi ölüm yağar. Çanakkale'de kale falan yok, iki tarafı dağ, bayır bir su yolu... Çanakkale'de kaç şehit vermişiz, öğrettiler mi?

-Hatırlamıyorum.

-Belli!

Sesi yine öfke soluyordu:

-Şehit ne demek, şehit?

Yanlış bir şey söylemekten korkuyordum. Sustum. -Şehit, düşmanın öldürdüğü insanımız. Ölmek anlıyor musun, can vermek, yok olmak! Köyümüzden kaç kişi Çanakkale Savaşı'na gitti de dönemedi biliyor musun? . Ölümün ışığını duyan her canlı çılgın atar. Hiç kimse Memedali Çavuş kadar ölüm görmemiştir, o hâlâ ölümü soluyor. Ölümü göre göre üstüne gidene, kahraman denir. Çıplak elle bile! Anladın mı şimdi Çanakkale neden geçilemedi? Ama sen bugün sadece Memadali Çavuş'a değil, orada şehit düşen yüzbinlerce vatan evlâdına saygısızlık ettin!

Çok utandım.

-Bilmiyordum, diye mırıldanabildim sadece.

Babam, ses tonumdan içimin acıdığını hissetmiş olmalıydı ki saçımı okşadı.

-Yarın evine gider, elini öpersin, dedi.

Ertesi gün anam elime bir çıkın uzattı:

-Bunu Memedali Çavuş'a götürecekmisin, dedi.

Böyleydi babam...

Çıkını aldım, yürüdüm. Anam arkamdan seslendi:

-Sakın savaş lâfi edip adamı ağlatma!..

Gittim. Elini öptüm. Beni uğurlarken evinin avlu kapısına kadar geldi. Beli bükülmüş müydü? Saçları ağarmış, gözleri küçülmüş, bacakları eğrilmiş miydi? İmkânsız!.. Zira Memedali Çavuş'u, artık Memedali Çavuş olarak görebiliyordum; boğazı geçmeğe çalışan bir zırhlıdan dürbünüyle kâh Settülbahir'e kâh Conkbayırı'na bakan bir İngiliz askeri gözüyle...

Yayla omuzluydu, çelik bakışlı, bangır bangır nârası ölümüne selâm vermişti... O, Çanakkale'den dönemeyenlerleydi; her zaman ve dâima!..

Bir ulu dergâhın bendesi oldum,
 Senin virdin “sevda” olsun dediler...
 Dedim ki: Emek gerek,
 Kolay mı yol beklemek,
 Ki sevmek, yanmak demek...
 Dediler bir ağızdan:
 Tut ki surette tamsın
 Yan ki pişesin, hamsın,

Sevda mektebine talebe oldum
 Senin dersin “vuslat” olsun dediler
 Dedim: Var iken canan
 Ondan ayrı değil can
 Birdir mekan ve zaman...
 Dediler bir ağızdan:
 Gönlün geniş değilse,
 Sana yar olmaz kimse...

Sohbet bahçesinin bülbülü oldum,
 Senin hissen “sükût” olsun dediler...
 Dedim: Emek vereyim,
 Gösterin ki göreyim,
 Gonca güller dereyim...
 Dediler bir ağızdan:
 Gül dermesi gereken,
 Yetiştirsin bin diken...

Gönül kalesine muhafız oldum,
 Senin rütben “ölüm” olsun dediler...
 Dedim: Can mı gerektir,
 Can bedene direktir,
 Candan maksat yürektir...
 Dediler bir ağızdan:
 Korkup saklanma gülüm,
 Yokluk değildir ölüm...

Gönül ikliminin göçeri oldum,
 Senin yaylan “gece” olsun dediler...
 Dedim: Düşlere yazık,
 Dağlar heybemde azık,
 Gönül yorgun, yol bozuk...
 Dediler bir ağızdan:
 Gece gönül süsüdür,
 Düşler çılgılık sesidir...

DERGÂH

•
Talat ÜLKER

Sevda otağına misafir oldum,
 Senin aşın “hüzün” olsun dediler...
 Dedim: Sonu yılgınlık,
 Yola düşmek çılgınlık,
 Kâr etmiyor olgunluk...
 Dediler bir ağızdan:
 Yürek denen bu taş,
 Yumuşatır gözyaşı...

Dönülmez yolların yolcusu oldum,
 Senin yönün “gurbet” olsun dediler...
 Dedim: Bu bir hiledir,
 Yol beklemek çiledir,
 Gurbet yarsız sıldadır...
 Dediler bir ağızdan:
 Sıla gurbet olur mu?
 Seven yalnız kalır mı?

Kaçak uykuların gecesi oldum,
 Senin düşün “vuslat” olsun dediler...
 Dedim: Uyku firarda,
 Akıl düşü yorar da,
 Gönül durmaz kararda...
 Dediler bir ağızdan:
 Vuslat düşü yorulmaz,
 Gönle hesap sorulmaz...

Vuslat pazarında bezirgân oldum,
 Senin mülkün “hicran” olsun dediler...
 Dedim: Medet yarenler,
 Gece gözsüz görenler,
 Yol gösterin erenler...
 Dediler bir ağızdan:
 Bizde öğüt mü biter,
 “Ya tahammül ya sefer!

TÜKENİŞ

•
Canan MIZRAK

Çaresizliğime örtü yapmıştım yüreğimdiki masum hisleri. Kırgınlıklarımı da örtbas ederdim hep. Ne de olsa inanmıştım hayatımın onunla olduğuna. Allah'dan gelene şükür diyordum. İdrakime onsuzluğum düştüğündeysen unuttum şükürlerimi...

O uzun zamandır yoktu. Benim bunu kabullenmemse yokluğundan uzun oldu. Beni ilk üzüşü yahut inancımı sarsan ilk tavrı belki de yokluğunun göstergesiydi de ben bilememiştim.

O gideli haftalar geçti benden, bense ancak razı ettim gönlümü onu çıkartmaya fikrimden. Haftalar boyu ağladım, dualar ettim, yalvardım yakardım. Umudumu tüketene kadar o, ben hiç yılmadım. Hem hadi gidişi gidişti de bendeki varlığını nasıl tükettirdi böyle? Hangi yasa, hangi kanun izin verdi böylesi zalimliğe?

İşin aslı da esası da birmiş. O kendi özlüğüyle sömürüyormuş hayatımı, bense sanıyordum ki yaptığı varlığıyla bezemek dünyamı. Aylar geçti böyle. Aylar ki asırlardan uzun, bir lahzadan daha kısa. Aylar ki ömre bedel tek bir an, cehennemden ödünç alınmış gözyaşı öte yandan...

Ben zamanı zalim sanırdım. Zalim olan zaman değilmiş. Esas zulüm çırpınışıma bakmayarak varlığında yer edindirmeyendenmiş.

Peki çırpındım da ne oldu?

Varlığımı serdim de geldiği yollara, ne oldu?

Nihayetinde geldiği yollardan geri gitti.

Hem de tüm varlığımı çiğneye çiğneye...

Aslında gelişinde gidişi saklıymış. Hisseder gibi olmuştum da hayallerim reddetmişti bu gerçeği. Reddedişlerime kalmadı tabii iş, her şey olacağına varırdı. Her şey olacağına vardı.

Hem zaten gidene durdurmak mümkün olmadığı gibi, gurur bunca yara aldıktan sonra gidene de, hayata da aynı gözle bakmak olmuyor. Benimki boşuna uğraştı...

Kimsesiz kaldım sanıp yalpaladım uzunca bir süre... Oysa kimsesizlik değil mesele. Mesele hiç bahşedilmeyen bir varlığın yokluğu. Kurtulması zor olan alışkanlıklar var tabii bir de...

Yine de her tükeniş farklı sabahları getirirmiş beraberinde. Tükenişim bana sessizliğimin hıçkırıklarına karıştığı öksüz sabahlar getirdi. Yokmuşum da var olmaya çalışıyormuşum gibi... Kırılan hayallerimi gözyaşlarımla yıkadığım sabahlar...

Sabahlarım böylesi çaresizken bana karşı, bugün penceremde varlığımın manası ideallerimi gördüm ansızın. Onsuzluk girmesin diye kapımdan içeri, kapı dışarı edivermişim ideallerimi. Çok uzağa gitmemişler. Pencere delerim hep, onlara döneceğim zamanı beklemişler. Gün doğarken aldım onları içeri. Çok bekletmişim, çok yormuşum ama yine de bir umut bahşettiler bana. Artık önümde yok etmeye meyilli bir fırtına değil, onlar var. Bundan sonra ideallerimin peşi sırayım ben...

Kim bilir belki de birkaç zaman sonra, esip gidişine minnettar olarak muhteşem sabahlara da uyanacağım.

Sen: Varlığımı yok eden aman bilmez fırtına!

Hoş gittin!

Benim yüreğime yeni bir cenin düştü.

Ben, benliğime kırgın azaplar çektirerek yeniden doğacağım!

SİNEMA...**PROMETHEUS
ya da
ETE KEMİĞE BÜRÜNDÜM, İNSAN DIYE
GÖRÜNDÜM****Coşkun ÇOKYİĞİT**

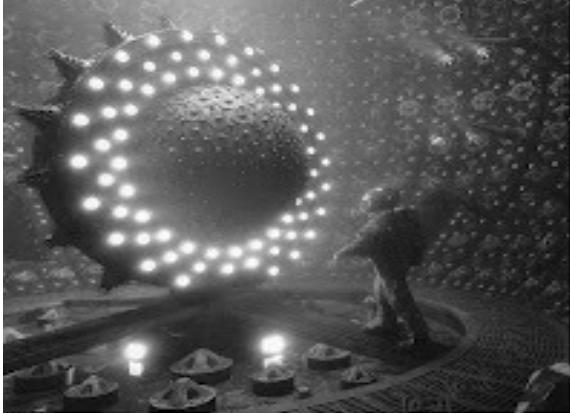
Kült bir bilim kurgu-gerilim sinema eserine dönüşen Alien (Yaratık, 1979) filminden bu yana 30 yıl geçti. Bunca zamanda sinema teknolojisi değişip geliştiği gibi yönetmen Ridley Scott da fikrî bir evrim geçirmiş olmalı. Usta yönetmen, Kingdom of Heaven (Cennetin Kırallığı, 2005) gibi fikir namusu sahibi olduğunu gösteren olgunlukta filmlere imza attıktan sonra nihayet “varlık problemi”ni tartıştığı mükemmel bir seyirlik olan Prometheus (2012) ile geri döndü. Nitekim Scott, yeni filmi yapmasına sebep olan saikleri şöyle açıklıyor: “Alien’den sonra bende kalan şey, arkasında yatan gizemdi. Kimdi o? Nerdendi? Misyonu neydi? Onun türü nasıl bir teknolojiye hâkimdi? Bu türden soruların daha da büyük fikirlere sıçrayacağını düşündüm.”

Yönetmenin filminde işlediği düşünce dünyasının analizine geçmeden önce Prometheus filminin görsel bir şaheser olduğunu vurgulamalıyım. Tüm dijital ve visual efektler çok başarılıydı. Üstelik film boyunca kullanılan renklerin uzayın metalik gri ve siyahını andırır tonlardan seçilmesi, evrendeki eksi bilmem kaç ısı sabitesini hissedip üşümemize sebep oluyordu. Bu arada yaratıcılarımızın düşmanlarımıza dönüşen dev insanımsıların (genetik yapımız tıpa tıp

aynıdır film bağlamında) gemisi küçük bir parçası kırılmış dev bir halka gibidir. Bu geminin kaptan köşkünün şekline dikkat çekmek gerek. Dünyaya milyonlarca canavar (alien) taşıyan bu kargo gemisindeki kaptanın koltuğu ve önünde oturduğu kumanda merkezinin birleşik dev bir fallus biçiminde olması çok ilginçti... Diğer yandan filmi seyredilebilir kılan üç önemli oyuncunun katkısını vurgulamak lazım. Geçek hayatta cıvıl cıvıl bir kadın olan Charlize Theron’un bir buz dağı kadar mesafeli ve ürkütücü oyunu bunların başında geliyordu...

Filmin hikayesini ve felsefi bağlamını yeniden okumayı denemeye devam edersek: Ridley Scott, sorularıyla, Batı felsefesi geleneğinde ana kol olup “varoluşu” inceleyen “metafizik” alana giriyor. Bu evrenin nasıl var olduğu, kişiöğlunun uçsuz bucaksız evrende nasıl, neden, ne için yaratıldığını soran her insan için yeteri kadar beyin kamaştırıcı sorulardan yola çıkmış, kışkırtıcı bir film diye düşünmeden edemiyorsunuz. Oysa Ridley Scott, kışkırtıcılık yapmak yerine “metafizik” alanın ağırbaşlılığına uygun davranıyor ancak varlık problemini popüler biçimde algılayan ve yorumlayan masalımsı yorumlardan yola çıkıyor.:

Erich Von Däniken'in Türkçeye de çevrilmiş eserlerini astronomi yerine astrolojiyi tercih eden, hayatına akılla değil fallarla (kahve, iskambil vs.) yön veren, hatta gazetede ki uydurulmuş fallara bakıp gününün iyi geçip geçmeyeceğine karar veren tüm toplumlardaki insanlar "inanarak" okumuşlardır. Bir zamanlar Türkiye'yi sallayan bu kitaplardan bazılarını hatırlamakta fayda var... Tanrıların Arabaları (Erinnerungen an die Zukunft / Chariots of the Gods?, 1968) Sfenks'in Gözleri Nil'in Kıyısındaki Eski Ülkeye Yöneltilmiş Yeni Sorular (Die Augen der Sphinx / The Eyes of the Sphinx, 1989), Tanrıların Ayak İzleri (Prophet der Vergangenheit / Signs of the Gods, 1979), Yıldızlara Dönüş, (Zurück zu den Sternen / Return to the Stars/ Gods from Outer Space, 1969), Tanrıların Geldiği Gün M.Ö. 11 Ağustos 3114 (Der Tag an dem die Götter kamen, 1984), Sonsuzluğun İşaretleri Nazca'nın Mesajı (Zeichen für die Ewigkeit – das Rätsel Nazca / The Return of the Gods - Evidence of Extraterrestrial Visitations, 1997), Tanrıların Esrarı / Efsanelerin Çağdaş Bir Yorumu (Die Götter waren Astronauten, 2001). Bu sıralamayı yaptıktan sonra Erich Von Däniken'in kitaplarını birer "New Age" saçmalığı olarak karalamadığını ancak çok abarttığını itiraf ettiğini belirtmekte yarar var.

Buradan baktığımızda Scott'ın filminin senaryosunu yazarken, ilk kitabını 1968'lerde yayınlayan Däniken'in kimi yaklaşımlarından yararlanmış olduğunu söyleyebiliriz. Prometheus filminin giriş bölümündeki uçan daireden inen devasa bir yaratığın bir tür genetik ilaç içerek kendini muhtemelen Afrika'daki bir şelalede sulara karıştırması ve dünyadaki yaşamı başlatması... 2080'li yıllarda Kuzey kutbuna yakın bir adada 35-40 bin yıllık mağara resimlerinin bulunması... Resimlerdeki insanların devasallığı, birbirinden farklı antik kültürlerde bu-

lunan çizimlerin aynı "altılı yıldız kümesi"ni işaret etmesi... İki bilim adamı tarafından bu çizimlerin birer davetiye kabul edilmesi gibi pek çok şey maa-lesef Däniken'i hatırlatıyor.

Fakat yönetmenin falcılık, aşırı duygusallık, dinî bağnazlık ve kapitalizm eleştirisinde İngiliz soğukkanlılığını koruyarak filmini kafa ütülemeden anlatması; hatta resimler akarken seyircinin perdede yapılan tartışmalara katılma, reddetme veya soru sorma imkânı veren görsel ziyafetle süslenmiş planları hayranlık uyandırıyor. Pek çok üç boyutlu film gibi (Avatar hariç) baş ağrıtmıyor, insanı gürültü ve kavgâ sahnelerinin vahşiliği ile ezmiyor.

Scott usta belki eklektik bir uzay filmi çekmiş (Alien'in çoğu sahnelerin tekrar, hikâyesini Carl Sagan gibi ciddi bir yazarın kaleme aldığı ve Robert Zemeckis'in yönettiği Contact (Mesaj, 1997) filminde baba Ted (David Morse) ile öksüz kızı Eleanor Arroway (Jodie Foster) arasındaki dini, duygusal ve inanç-inançsızlık bağı, yanlış hatırlamıyorsam Stephen Sommers'ın yönettiği The Mummy (Mumya'nın, 1999) kum fırtınası sahnesi, Paul W.S. Anderson'ın 1997 yapımı Event Horizon = Ufuk Faciası'ndaki "seni kendi korkuların öldürür" yaklaşımı gibi). Tabii burada Alien dahil pek çok benzer filmin atası "The Thing from Another World" (Christian Nyby, 1951 ve ikinci çevrimi "The Thing", John Carpenter, 1982) Türkiye'de gösterildiği isimle Şey'i unutmamak lazım...

Tüm bu diğer etkiler veya etkilenmeler çağrışımlarına rağmen Prometheus, tuhaf bir biçimde kendi kimliğini buluyor. Buradaki ustalık, yönetmenin, yukarıda bahsetmeye çalıştığım gibi, Erich Von Dänikenvari New Age abartmalara kapılmadan, metafizik problemlerle ciddi biçimde ilgilenen Carl Sagan'a doğru bir dönüş yapması şeklinde açıklanabilir...

Ayn Rand, metafizik alanı Aristo'nun tanımı ile "kendiliğinden oluş" biçiminde açıklar ki, yönetmen Scott, filminde insan ırkını, uzaylıların genetik tohumları sulara ekerek var ettiğini kabul etse bile, filmin başarılı kadın kahramanı Elizabeth Shaw'a (Noomi Rapace) şu sözleri söyletir: "Bizi uzaylılar yaptı tamam ama onları kim yaptı?" Bu durumda denklem şöyle devam eder: İnsanı uzaylı yarattı, uzaylıyı kim yarattı, x yarattı; x'i kim yarattı, w yarattı, onu kim yarattı! (...) Elbette mantık da, matematik de böyle bir gidişi doğru bulmaz. Bu noktadan sonra insan şu iki yargıya varır: Bir: Tanrı ezelden beri vardır ve tüm âlemi o yaratmıştır!

İki: Varlık kendi kendini yarattı...

Prometheus'un yönetmeni Ridley Scott burada tıpkı hikayesini Carl Sagan'ın yazdığı Contact filmindeki gibi, iki ihtimalin ortasında durarak filmin hikâyesinde baştan beri var olan inanç ve inançsızlık arasındaki dengeyi korur. Elizabeth; "Özür dilerim baba" veya "Çok üzgünüm baba!" sözlerini tekrarlayarak imanından şüpheye düşer ama buna rağmen bir android olan David'in çıkarttığı annesinden kalan haçı yeniden boynuna geçirerek uzayın derinliklerine, kendilerini var eden uzaylıların geldiği yere doğru ilk sebebi aramaya gider. Üstelik android (yapay zekâlı ruhsuz insan/ programlanmış insanımsı makine) David'in, "Neden hala ısrar ediyorsun ve onların geldiği yere gidiyorsun, anlayamıyorum?" sorusuna da Elizabeth, "İşte bu bizi insan yapan şey" gibi bir cevap vererek bu dengeyi pekiştirir.

Evet! Gerçekten insan nedir? Neden var ve varlığı(nı) idrak ediyor? Bu evrendeki görevi nedir? Bir gün bütün bilmediği soruların cevabını kesin olarak bulabilecek midir? Elbette Yunus Emre'nin, "Ete kemiğe büründüm, Yunus diye göründüm" dizeleriyle ifade ettiği bir kültürden geldiğimiz için ne Erich Von Däniken, ne Carl Sagan ve ne de Ridley Scott gibi varlığımızın niceliği ve niteliğini uzayda veya evrenin derinliklerinde değil, "Bir ben vardır bende, benden içeri" sehl-i mümteni söyleyişiyle anlıyoruz...

Biliyoruz ki; gerçek basit, dolaysız ve ezelden bildiğimiz şeydir! Ve biliyoruz ki, bilim bize gerçeğin sadece kabuğunu verir. Gerçeğin özü bizatihi bizleriz...

Ve işte bu bağlamda Hz. Ali şiiri:

"Derman sende, fakat senin haberin yok;
derdin senden fakat sen görmüyorsun.
Kendini küçük bir beden sanıyorsun;
oysa ki koskoca âlem, dürülmüş içinde senin.
Öylesine apaçık, apaydın bir kitapsın ki,
gizli şeyler, onun harfleriyle meydana çıkmada.
Dışarıya bir ihtiyacın yok senin; gönlünde yazılmış
yazılar,
her şeyden haber verir sana."

(Abdülbaki Gölpınarlı: İmam Ali Buyruğu; Nehc'ül-Belaga ve Divan'dan Seçmeler; Ankara, Emek basım yayımevi, s. 240 - 249

CANDA SULH

âl-i rıza

Yeşil gözlerini sermaye bilip
Yoluna harcadım tüm kârlarımı.
Kadim tortuları kalbimden silip
Dağıttın içimden efkârlarımı.

Bir gülüşün yetti canda sulh için
Dost kıldın onulmaz ağyârlarımı.
Ayağını kestin yurdumdan hiçin
İlle şeş attırdın tüm zarlarımı.

Elinle dokundun, oldu emelin
Kapında bitirdin firarlarımı.
Gözüme değince senin cemalin
Lâl ettin külliye nigârlarımı.

İy'leşmez yarama bağlattın yonga
Kâr kıldın ömrümün zararlarımı.
Yanında nedir ki Zümrüdüanka
Erittin dağımdan buz-karlarımı.

İpekten tenindir ancak sebebi
Yırttın bedenimden tüm arlarımı.
Saçların savrulur yüreğim gibi
Kıblene yönelttin rüzgârlarımı.